

Hallituksen esitys Eduskunnalle viestintämarkkinoita koskevan lainsäädännön muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksellä on tarkoitus edistää viestintäpalvelujen monipuolista ja alueellisesti tasarvoista tarjontaa, viestintämuotojen keskinäistä kilpailua sekä sananvapautta. Tarkoituksena on edistää myös tietoyhteiskuntakehitystä ja verkkoliiketoimintaa, televisiotoimialan toimintaedellytyksiä ja sisällöntuotantoa sekä luoda entistä parempia edellytyksiä viestintäteknologian kehitykselle.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi telemarkkinalakia, televisio- ja radiotoiminnasta annettua lakia, valtion televisio- ja radio-rahastosta annettua lakia sekä Yleisradio Oy:stä annettua lakia. Viestintähallinnosta annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi edellä mainituista lainmuutoksista johtuva tekninen muutos.

Tekniikan kehittymisen, ennen muuta jakelutekniikan digitalisoinnin myötä tapahtuvan viestinnän niin sanotun konvergenssikehityksen johdosta jakeluverkkojen perinteisiä sääntelyjärjestelmiä joudutaan tarkastelemaan uudelleen. Erityisen ajankohtaiseksi uudistamistarve on tullut maanpäällisten digitaalisten televisio- ja radioverkkojen osalta. Telemarkkinalain ja televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamisen tarkoituksena on viestintäverkkoja koskevan lainsäädännön yhtenäistäminen. Televisio- ja radioverkkoja koskeva sääntely siirrettäisiin kokonaisuudessaan telemarkkinalakiin, jonka nimike samalla muutettaisiin viestintämarkkinalaiksi.

Televisio- ja radio-ohjelmistojen sisältöjä

koskevat säännökset jäisivät televisio- ja radiotoiminnasta annettuun lakiin eikä niitä ehdoteta tässä yhteydessä muutettaviksi. Riippumattomien sisällöntuottajien ohjelmille varattavaa lähetysaikaa ehdotetaan kuitenkin korotettavaksi 15 prosenttiin.

Esityksen mukaan valtion televisio- ja radiorahastosta annettua lakia muutettaisiin toimilupamaksun suuruutta koskevilta osilta siten, että analogista signaalia käyttäviltä kaupallisilta televisio- ja radiotoiminnan harjoittajilta perittävät maksut puolittuisivat ja digitaalista signaalia käyttäviltä ne poistuisivat ensimmäisen toimilupakauden ajaksi kokonaan. Esityksen tavoitteena on parantaa kaupallisten televisioyhtiöiden mahdollisuuksia kehittää uusia digitaalisia palveluja.

Esityksen mukaan Yleisradio Oy:n mahdollisuutta julkisen palvelun tarjontaan parannetaan siten, että yhtiö voi tarjota näitä palveluita myös muissa kuin televisio- ja radio-ohjelmien jakeluun tarkoitetuissa verkoissa. Yhtiön tulee kuitenkin eriyttää toiminnot toisistaan.

Esitys on ensimmäinen vaihe viestintälainsäädännön laajemmasta uudistuksesta. Uudistuksen toisessa vaiheessa on muun muassa tarkoitus tehdä perustuslain edellyttämät muutokset sekä panna täytäntöön Euroopan yhteisön uudet sähköisen viestinnän direktiivit.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2002.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	5
1. Johdanto	5
1.1. Viestintäverkkoja koskeva sääntely	5
1.2. Televisio- ja radiotoiminnan edellytykset.....	5
2. Nykytila.....	6
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	6
2.1.1. Telemarkkinalaki.....	6
2.1.2. Laki televisio- ja radiotoiminnasta.....	10
2.1.3. Laki valtion televisio- ja radorahastosta	11
2.1.4. Laki Yleisradio Oy:stä	11
2.1.5. Sähköisen joukkoviestinnän toimijat.....	12
2.1.6. Joukkoviestinnän talous.....	12
2.1.7. Televerkkojen käyttö televisio- ja radiotoimintaan.....	13
2.1.8. Julkinen palvelu televisio- ja radiotoiminnassa	15
2.1.9. Yleisradio Oy:n rahoitus	16
2.1.10. Televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien toimilupamaksu	16
2.1.11. Mainonta Yleisradio Oy:n kanavilla	17
2.1.12. Riippumaton sisältötuotanto	17
2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	17
2.2.1. Euroopan yhteisön lainsäädäntö	17
2.2.2. Kansainvälinen vertailu	19
2.3. Nykytilan arviointi.....	22
2.3.1. Telemarkkinalain soveltamisala.....	22
2.3.2. Toimiluvanvarainen teletuotanto	22
2.3.3. Telemarkkinalakiin perustuva televerkon ja muun omaisuuden luovu- tusvelvollisuus	23
2.3.4. Televerkkojen yhteenliittäminen.....	23
2.3.5. Julkinen palvelu televisio- ja radiotoiminnassa	24
2.3.6. Yleisradio Oy:n rahoitus.....	24
2.3.7. Toimilupamaksuvelvollisuus	25
2.3.8. Mainonta Yleisradio Oy:n kanavilla.....	26
2.3.9. Sisältötuotannon edistämistäjärjestelmä	26
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	27
3.1. Esityksen tavoitteet.....	27
3.2. Keskeiset ehdotukset	28
3.2.1. Telemarkkinalain soveltamisalan laajentaminen	28
3.2.2. Toimiluvanvarainen teletuotanto	32
3.2.3. Telemarkkinalakiin perustuva televerkon ja muun omaisuuden luovu- tusvelvollisuus	32
3.2.4. Yhteenliittämistä koskeva sääntely	33
3.2.5. Televisiotoiminnan ja sisältötuotannon edistäminen.....	33
3.2.6. Julkisen palvelun televisio- ja radiotoiminnan turvaaminen.....	33

4.	Esityksen vaikutukset	33
4.1.	Vaikutukset valtiontalouteen	33
4.2.	Vaikutukset Yleisradio Oy:n talouteen.....	34
4.3.	Vaikutukset kaupalliseen televisio- ja radiotoimintaan	35
4.4.	Vaikutukset kansalaisiin	35
4.5.	Vaikutukset viestintäverkkojen käyttöön.....	35
4.6.	Ympäristövaikutukset	36
5.	Asian valmistelu	36
5.1.	Valmistelu ja lausunnot.....	36
5.2.	Lausunnoissa esitetyjä näkökohtia	36
6.	Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	37
6.1.	Viestintälainsäädännön kokonaisuudistus	37
6.2.	Esityksen suhde Ahvenanmaan itsehallintoon	38
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT		39
1.	Lakiehdotusten perustelut	39
1.1.	Telemarkkinalaki.....	39
1.2.	Laki televisio- ja radiotoiminnasta.....	45
1.3.	Laki valtion televisio- ja radorahastosta	47
1.4.	Laki Yleisradio Oy:stä	49
1.5.	Laki viestintähallinnosta	50
2.	Voimaantulo	50
3.	Säätämisyjärjestys	50
3.1.	Johdanto	50
3.2.	Toimilupa ja elinkeinovapaus.....	51
3.3.	Toimilupa ja sananvapaus	51
3.4.	Mainonnan kieltö ja sananvapaus.....	52
3.5.	Kapasiteetin luovutusvelvollisuus ja omaisuuden suoja	52
3.6.	Nykyisten toimiluvan haltijoiden asema ja omaisuudensuoja.....	52
3.7.	Ohjelmistojen lähetysvelvollisuus ja omaisuudensuoja	53
3.8.	Valtion televisio- ja radorahasto ja budjettivalta	53
3.9.	Säätämisyjärjestyksen arviointi	54
LAKIEHDOTUKSET		55
	telemarkkinalain muuttamisesta.....	55
	televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamisesta	58
	valtion televisio- ja radorahastosta annetun lain muuttamisesta.....	60
	Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta.....	62
	viestintähallinnosta annetun lain muuttamisesta	64
LIITTEET		65
RINNAKKAISTEKSTIT		65
	telemarkkinalain muuttamisesta.....	65
	televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamisesta	70
	valtion televisio- ja radorahastosta annetun lain muuttamisesta.....	73

Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta.....	77
viestintähallinnosta annetun lain muuttamisesta	80

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

1.1. Viestintäverkkoja koskeva sääntely

Viestintämuodot lähenevät toisiaan. Yhtäältä samanlaisia tietoyhteiskuntapalveluita voidaan tarjota erilaisissa viestintäverkoissa, kuten puhelinverkoissa ja maanpäällisessä digitaalisessa televisioverkossa. Toisaalta esimerkiksi kaapelitelevisioverkkoja on jo ryhdytty käyttämään televisio- ja radio-ohjelmien jakelun lisäksi Internet-palvelujen tarjontaan. Palvelujen tarjoajille tekniikan kehitys antaa mahdollisuuden myös kokonaan uudenlaisten multimediapalvelujen kehittämiseen.

Perinteisesti viestintäverkkojen sääntely on järjestetty eri tavoin siitä riippuen, onko verkko tarkoitettu kohdeviestinnän vai joukkoviestinnän käyttöön. Esimerkiksi puhelinverkkojen toimilupakäytännön ja muun sääntelyn tavoitteena on teknisesti ja taloudellisesti hyvän televerkoston ylläpito. Lainsäädännössä ei puututa puhelinverkoissa välitettävien palvelujen sisältöön. Televisio- ja radiotoiminnassa käytettävien jakeluverkkojen käyttöoikeus sitä vastoin on nykylainsäädännössä sidottu ohjelmien lähettämistä koskevaan sääntelyyn, jolla pyritään viestintä- ja kulttuuripoliittisten tavoitteiden ja julkisen palvelun turvaamiseen.

Televisioverkkojen sääntely eroaa muiden televerkkojen sääntelystä, vaikka niiden käyttötarkoitus on sama ja verkot kilpailevat viestintäpalvelujen jakeluväylinä. Erityisesti toimilupasääntely ja verkkoja ylläpitävien yritysten velvollisuudet ovat sääntelyjärjestelmästä riippuen erilaiset. Tekniikan kehittymisen, ennen muuta jakelutekniikan digitalisoinnin myötä tapahtuvan viestinnän niin sanotun konvergenssikehityksen johdosta jakeluverkkojen perinteisiä sääntelyjärjestelmiä joudutaan tarkastelemaan uudelleen.

1.2. Televisio- ja radiotoiminnan edellytykset

Yleisradio Oy:n nykyinen rahoitusjärjestelmä perustuu kotitalouksilta perittäviin te-

levisiomaksuihin ja kaupallisten televisioyhtiöiden maksamiin toimilupamaksuihin. Toimilupamaksujärjestelmä on peräisin ajalta, jolloin MTV Oy:llä oli käytännössä yksinoikeus televisiomainontaan. MTV Oy:n asema markkinoilla muuttui oleellisesti, kun valtioneuvosto myönsi toimiluvan Oy Ruutunelonen Ab:lle. Kilpailun kiristymisen ja televisiomainonnan yleinen kehitys ovat joltaneet siihen, että kaupallisten televisioyhtiöiden taloudellinen tilanne on heikentynyt. Ilmeistä on, että yhtiöt eivät pysty tulouttamaan valtion televisio- ja radiorahastoon ja sitä kautta Yleisradio Oy:n käytettäväksi alun perin arvioituja tuloja. Ne eivät myöskään pysty nykyisen maksurasituksen alaisena kehittämään toimintaansa siten, että ne säilyttäisivät asemansa ja kilpailukykyä viestintämarkkinoilla. Tämä heikentää myös Yleisradio Oy:n mahdollisuuksia huolehtia julkisen palvelun velvollisuuksistaan.

Kaupallisten televisioyhtiöiden taloudellisen tilanteen lisäksi myös televisio toiminnan digitalisointi ja siihen liittyvä konvergenssikehitys pakottavat nykyisen toimilupamaksujärjestelmän uudelleenarviointiin. Digitaalinen televisio toiminta vaatii kaikilta osapuolilta uusia investointeja sekä tekniikkaan että palveluihin. Merkittäviä säästöjä digitalisointi tuo vasta siinä vaiheessa, kun analogiset jakelujärjestelmät voidaan sulkea.

Digitaalisessa televisioverkossa toimivat yhtiöt käyttävät tulevaisuudessa palvelujensa jakeluun myös muita viestintäverkkoja samalla, kun ne kehittävät niin sanottuja multimediapalveluja. Tämän johdosta digitaalisen televisioverkon käytöstä saatavien tulojen erottelu viestintäyhtiöiden muista tuloista on lähitulevaisuudessa todennäköisesti erittäin vaikeata, jollei mahdotonta. Veroluonteisen maksun kohdentaminen yhteen jakeluverkkoon saattaa myös vääristää jakeluverkkojen välistä kilpailua. Tässä vaiheessa on kuitenkin liian aikaista ottaa lopullista kantaa toimilupamaksun tarpeellisuuteen digitaalisessa ympäristössä.

Liikenne- ja viestintäministeriön asettama televisio toiminnan toimintaedellytysten parantamista selvittänyt työryhmä jätti ministe-

riölle raporttinsa toukokuussa 2001 (29/2001). Työryhmä esittää muun ohessa myös televisiomaksun tarkistamista vuoden 2004 alusta. Lisäksi televisiomaksua korotettaisiin vuosittain analogisten ja digitaalisten päällekkäisten lähetyksustunnusten kattamiseksi.

Viestinnän konvergenssi on merkittävä haaste Yleisradio Oy:lle myös muutoin kuin taloudellisesti. Yleisradio Oy on erittäin tärkeä sisältöjen tuottaja. On perusteltua, että se voi julkisen palvelun tehtävänsä mukaisesti jakaa näitä sisältöjä muillakin tavoin kuin televisio- ja radioverkkojen välityksellä. Tämän tulee kuitenkin tapahtua markkinahäiriöitä aiheuttamatta.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1. Telemarkkinalaki

Televisio- ja radiotoiminta telemarkkinalain soveltamisalassa

Telemarkkinalakia (396/1997) sovelletaan lain 3 §:n 1 momentin mukaan teletoimintaan ja tilaajaluetteloiden tarjontaan. Teletoiminnalla tarkoitetaan lain määritelmän mukaan televerkkojen rakentamista ja ylläpitoa sekä televiestinnän ohjausta televerkoissa. Teletoiminta jakautuu siten televerkkopalvelujen ja telepalvelujen tarjontaan. Televerkkopalvelulla tarkoitetaan telemarkkinalain 4 §:n 5 kohdan mukaan televerkon tarjoamista käytettäväksi telepalvelujen tarjontaan. Telepalvelu on lain 4 §:n 6 kohdan mukaan palvelua, joka koostuu viestien siirrosta tai reitityksestä televerkossa. Telepalvelulla tarkoitetaan toisin sanoen televiestinnän eli puhelujen, kuvan tai datan ohjausta televerkoissa.

Teleyritys on telemarkkinalaissa yläkäsite, jolla viitataan sekä televerkkoyritykseen että telepalveluyritykseen. Teleyritys voi toimia sekä televerkkoyrityksenä että telepalveluyrityksenä, mutta se voi myös tarjota vain joko televerkkopalveluja tai telepalveluja. Useimmat suomalaiset teleyritykset tarjoavat sekä televerkkopalveluja että telepalveluja.

Tilaajaluettelolla tarkoitetaan lain 4 §:n 21 a kohdan mukaan yleisesti saatavilla olevaa

puhelinluetteloa ja muuta painettua tai sähköisessä muodossa olevaa luetteloa tai osoitteistoa, joka sisältää televiestinnän tilaajien ja käyttäjien henkilötietoja tai muita tilaajia tai käyttäjiä koskevia tietoja.

Telemarkkinalain soveltamisalasta on lukuisia poikkeuksia, joista vain osa on lueteltu lain soveltamisalaa koskevassa 3 §:ssä. Lain 3 §:n 3 momentin 5 kohdan ja 3 §:n 4 momentin delegointisäännösten takia lain soveltamisala määräytyy osittain myös alemmalla säädösten tasolla olevien säännösten nojalla. Telemarkkinalain soveltamisalan kannalta merkityksellinen säädös on telemarkkinalain soveltamisalasta ja teletoiminnan ilmoitusvelvollisuudesta annettu liikenneministeriön päätös (475/1997).

Käytännössä merkittävin lain soveltamisalaaan liittyvä poikkeus on Internet – operaattoreita koskeva poikkeus. Kytöntäminen datasiirto kuten Internet –verkot on edellä mainitun liikenneministeriön päätöksen 3 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan suljettu pääosin telemarkkinalain soveltamisalan ulkopuolelle. Internet-verkkoihin sovelletaan telemarkkinalain 3 §:n 3 momentin mukaan kuitenkin telemarkkinalain yhteenliittämistä koskevaa 3 lukua sekä valvontaa ja tiedonantovelvoitteita koskevaa 9 lukua. Internet-operaattori on siten esimerkiksi yhteenliittämismääräyksen osalta rinnastettavissa telemarkkinalaissa tarkoitettuun teleyritykseen.

Edellä mainittu liikenneministeriön päätös ei sisällä televisio- ja radiotoiminnan kannalta merkityksellisiä säännöksiä.

Telemarkkinalaki ei koske 3 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan yleisradiolähetystoimintaa. Yleisradiolähetystoiminnan käsite on telemarkkinalain säätämisaikojensa jälkeen korvattu muussa lainsäädännössä televisio- ja radiotoiminnan käsitteellä. Telemarkkinalain 3 §:n 3 momentin 2 kohdassa yleisradiolähetystoiminnan käsitteellä viitataan kaikkeen televisio- ja radiotoimintaan. Telemarkkinalakia ei siten esimerkiksi sovelleta toimintaan, jossa televisio- tai radio-ohjelma lähetetään lähetyksensä yleisölle vapaasti eteneviä radioaaltoja käyttäen, vaikka lähetysten jakeluverkko sinänsä täyttääkin telemarkkinalaissa määritellyn televerkon tunnusmerkit. Mainitun pykälän perusteluissa todetaan kui-

tenkin, että lain soveltamisalaan kuuluu toiminta, jossa yleisradiolähetyksen yhteydessä käyttäjille tarjotaan muita telepalveluita kuin ohjelmien jakelua.

Telemarkkinalain 5 §:n 3 momentissa säädetään, että teletointa yksinomaan ohjelmien lähettämiseksi tai jakelemiseksi yleisölle ei edellytä telemarkkinalain mukaista ilmoitusta eikä toimilupaa. Lain esitöiden mukaan ohjelmien lähettämällä ja jakelemisella yleisölle viitataan sekä yleisradiolähetystoimintaan (televisio- ja radiotoimintaan) että kaapelitelevisiotoimintaan.

Telemarkkinalain 5 §:n 3 momentin toimilupia koskeva säännös näyttäisi olevan ristiriidassa edellä selostetun lain 3 §:n soveltamisalaa koskevan poikkeussäännöksen kanssa. Teleyrityksiä koskevaksi säännökseksi otiskoitua lain 5 §:ää voitaisiin tulkita siten, että vaikka ohjelmien jakelu ja lähetys ei edellytä telemarkkinalain mukaista toimilupaa, ohjelmien jakelua ja lähetystä harjoittavat yritykset kuitenkin olisivat lain soveltamisalaa kuuluvia teleyrityksiä. Telemarkkinalakia on kuitenkin vakiintuneesti tulkittu siten, että televisio- ja radiotoiminnan harjoittajiin ei sovelleta telemarkkinalain teleyrityksiä koskevia velvoitteita, kuten huomattavan markkinavoiman omaavia teleyrityksiä koskevia velvoitteita. Televisio- ja radiotoiminnan harjoittajia ei siten koske esimerkiksi telemarkkinalain 18 §:n 3 momentissa mainittu hintasääntely.

Televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien eräs ryhmä, kaapelitelevisiotoiminnan harjoittajat, kuuluu telemarkkinalain soveltamisalaa kuitenkin eräissä poikkeustapauksissa. Kaapelitelevisioverkon on vakiintuneen tulkinnan mukaan katsottu olevan telemarkkinalaissa tarkoitettu televerkko. Tulkinta on johdettavissa telemarkkinalain 4 §:n 3 kohdan määritelmästä, jonka mukaan televerkolla tarkoitetaan siirtojärjestelmiä, jotka tekevät mahdolliseksi viestien siirron määrättyjen liityntäpisteiden välillä johtimella, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla. Lain 9 §:n säännös asettaa televerkkoa koskevan luovutusvelvoitteen myös muille kuin teleyrityksille, koska se koskee sanamuotonsa mukaisesti kaikkia televerkon omistajia ja haltijoita. Lain 9 §:n säännös kohdistuu siis myös kaapelitelevisio-

toiminnan harjoittajiin.

Telemarkkinalain 9 §:n ja siihen liittyvän 19 §:n kaapelitelevisiotoiminnan harjoittajille asettamien velvoitteiden sisältöä selostetaan tarkemmin jäljempänä televerkon luovutusvelvollisuutta koskevassa kohdassa. Kaapelitelevisioverkkoihin sovelletaan myös teleurakointia (12 §), teknisiä määräyksiä (37 §) ja teknisten häiriöiden poistamisvelvollisuutta (38 §) koskevia lain säännöksiä.

Toimiluvanvarainen teletointa

Toimilupasääntelyn keskeisenä tarkoituksena on säännellä vapaasti etenevien radioaaltojen käyttöä. Sääntelyä tarvitaan, koska käytettävissä olevien taajuuksien määrä on rajallinen. Sääntelyn kohteena ovat matkaviestinverkot sekä televisio- ja radioverkot. Nykyisin toimiluvista säädetään mainittujen verkkojen osalta eri laeissa.

Telemarkkinalain 5 §:n mukaan televerkopalveluiden tarjonta yleisessä matkaviestinverkossa on luvanvaraista. Toimiluvan myöntää liikenne- ja viestintäministeriö (7 §:n 1 momentti). Ennen kuin toimilupa myönnetään, liikenne- ja viestintäministeriön on julkisesti ilmoitettava mahdollisuudesta hakea toimilupia (7 §:n 2 momentti). Toimilupa on myönnettävä, jos hakijalla on riittävät taloudelliset voimavarat huolehtia televerkkoyrityksen velvollisuuksista, hakija noudattaa teletointaa koskevia säännöksiä ja määräyksiä sekä haetun toiminnan harjoittamista varten on käytettävissä radiotaajuuksia (7 §:n 3 momentti).

Jos toimilupa voidaan radiotaajuuksien niukkuuden vuoksi myöntää vain osalle hakijoista, se on myönnettävä niille hakijoille, joiden harjoittama toiminta parhaiten edistää telemarkkinalain yleisiä markkinoiden tehokkuutta edistäviä tavoitteita (7 §:n 4 momentti).

Telemarkkinalakiin perustuva televerkon ja muun omaisuuden luovutusvelvollisuus

Telemarkkinalaissa teleyrityksille asetetaan lukuisia velvoitteita luovuttaa niiden hallussa olevaa erityisomaisuutta kohtuuhintaan muiden teleyritysten käytettäväksi. Luovutusvel-

vollisuuksilla on pyritty helpottamaan uusien teleyritysten pääsyä markkinoille ja lisäämään kilpailua. Televerkon rakentaminen on kallista ja sen välityksellä tarjottavien palveluiden tuotantokustannukset ovat pienet verrattuna verkon vaatimiin investointeihin. Luovutusvelvollisuus on katsottu omaisuuden erityislaadun vuoksi tarpeelliseksi ja hyväksyttäväksi menettelyksi purkaa esimerkiksi paikallisten televerkkojen muodostamaa kilpailunrajoitusta. Luovutusvelvollisuuden vastapainoksi säännöksissä on huolehdittu siitä, ettei luovutusvelvollisuutta koskevilla säännöksillä kuitenkaan loukata omistajan oikeutta omaisuuden normaaliin, kohtuulliseen ja järkevään käyttöön.

Telemarkkinalain 15 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan jokaisella on oikeus vuokrata teleyrityksiltä yleisen televerkon välityskyvyn sallimissa rajoissa tilaajayhteyksiä ja kiinteitä yhteyksiä osoittamiensa televerkon kohtien välille ja käyttää niitä televiestintään tai telepalvelujen tarjoamiseen edelleen. Tilaaajayhteyden ja kiinteän yhteyden käsitteet liittyvät perinteiseen puhelinverkkoon. Tilaaajayhteydellä tarkoitetaan sitä televerkon osaa, joka on liittymän ja lähimmän viestejä ohjaavan telelaitteen kuten paikalliskeskuksen välillä. Kiinteällä yhteydellä tarkoitetaan kahden televerkon liittytapisteen välillä sijaitsevaa televerkon osaa, jossa ei ole viestien ohjausta harjoittavia laitteita. Säännöksen tarkoituksena on turvata jokaiselle eli sekä teleyrityksille että muille televerkon käyttäjille oikeus liittyä televerkkoon tietyssä paikassa. Teleyrityksillä on – huomattavan markkina-voiman omaavia teleyrityksiä lukuun ottamatta – oikeus hinnoitella vuokraamansa tilaajayhteydet ja kiinteät yhteydet vapaasti.

Telemarkkinalain 15 §:n 1 momentin 2 a kohdan mukaan jokaisella on oikeus vuokrata televerkkoyrityksiltä liittymäsopimuksen tehneen käyttäjän kiinteän televerkon tilaajayhteyden vapaana olevaa välityskykyä tilaajayhteyden varustamiseksi teknisillä laitteilla siten, että tilaajayhteydellä samanaikaisesti tarjotaan useita palveluita, jollei välityskyky ole tarpeen televerkkoyrityksen omaa käyttöä tai kohtuullista tulevaa tarvetta varten. Tilaaajayhteyden vapaan välityskyvyn käsite liittyy perinteiseen puhelinverkkoon. Tekniikan kehittymisen vuoksi tilaajayhteyt-

tä voidaan nykyään käyttää tehokkaammin hyväksi siten, että puhelujen lisäksi tilaajayhteydellä voidaan välittää myös dataa. Tilaaajayhteyden vapaan välityskyvyn vuokraamisvelvollisuudella turvataan esimerkiksi Internet-yhteyttä tarjoavien yritysten oikeus päästä markkinoille ilman omaa televerkkoa.

Telemarkkinalain 15 §:n 1 momentin 2 b kohdan mukaan jokaisella on oikeus vuokrata televerkon avulla tarjottavien palveluiden tarjoamisessa tarpeellisten vähäisten laitteidensa sijoittamiseksi välttämättömiä kiinteän televerkon laitetiloja, jotka eivät ole tarpeen televerkkoyrityksen omaa käyttöä tai kohtuullista tulevaa tarvetta varten. Oikeus laitetilojen vuokraamiseen liittyy tilaajayhteyden vapaan välityskyvyn vuokrausoikeuteen. Tilaaajayhteyden vapaan välityskyvyn ohjaaminen toisen teleyrityksen käyttöön edellyttää useimmiten erilaisten teknisten laitteiden sijoittamista paikalliskeskukseen. Tilaaajayhteyden vapaan välityskyvyn vuokraamisesta kiinnostuneelle teleyritykselle on vuokraamisoikeuden toteuttamiseksi taattava pääsy toisen teleyrityksen laitetiloihin ja oikeus sijoittaa laitetiloihin vähäisiä laitteita.

Teleyrityksille on asetettu luovutusvelvollisuuksia myös ympäristönsuojelusta, kaavoituksesta tai aluesuunnittelusta johtuvista syistä. Tällainen luovutusvelvoite koskee telekaapeleiden ja radiomaston antennipaikkoja. Kaapelikanavalla tarkoitetaan telekaapeleiden suojarakennelmaa ja antennipaikalla sitä radiomaston osaa, johon antenni voidaan kiinnittää. Lain 8 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan teleyrityksen tulee vuokrata muille teleyrityksille näiden pyynnöstä yleisen teletoiminnan harjoittamista varten rakentamiensa kaapelikanavien vapaana oleva osa ja yleiseen televerkkoon kuuluvien radiomastojen vapaana olevat antennipaikat, jos rinnakkaisien kaapelikanavien tai radiomastojen rakentaminen ei ole tarkoituksenmukaista ympäristönsuojelusta, kaavoituksesta tai aluesuunnittelusta johtuvasta syystä ja jos kaapelikanavat ja antennipaikat eivät ole tarpeen teleyrityksen omien käyttäjien nykyistä tai kohtuullista tulevaa tarvetta varten.

Eräänlainen omaisuuden luovutusvelvollisuus on myös lain 8 §:n 2 momentin 9 kohdassa asetettu teleyrityksen velvollisuus luovuttaa sen kanssa liittymäsopimuksen tehnei-

den käyttäjien tilaajaluettelossa julkaistaviksi ilmoittamia tietoja. Kysymys on niistä tiedoista, jotka teleyritys saa asiakkaastaan liittymän myynnin yhteydessä, kuten liittymän tilaajan nimi, osoite ja ammatti. Tilaaajatiedot on luovutettava tilaajaluetteloa eli esimerkiksi puhelinluetteloa varten paitsi toiselle teleyritykselle myös mille tahansa muulle yritykselle, joka tarvitsee tietoja tilaajaluettelon kokoamista varten. Tilaaajatiedot on luovutettava julkaisemisen kannalta käyttökelpoisessa muodossa. Tilaaajatietojen luovutus on tehtävä tasapuolisin ja kohtuullisin ehdoin siten, että luovutuksesta perittävät maksut ovat kohtuullisissa suhteissa suoritekustannuksiin.

Telemarkkinalaissa on eräs muihin kuin teleyrityksiin kohdistuva omaisuuden luovutusvelvoite, jota on jo lyhyesti käsitelty edellä lain soveltamisalaa koskevassa kohdassa. Lain 9 §:n mukaan televerkon omistaja tai haltija, joka sallii televerkkonsa käytön telepalvelujen tarjoamiseen, on velvollinen luovuttamaan telepalvelujen tarjontaa varten käytettävissä olevan televerkon vapaana olevan osan jokaisen teleyrityksen käytettäväksi. Pykälän yksityis-kohtaisista perusteluista ilmenee, että säännöksellä viitataan muun muassa kaapelilähetysverkkoihin ja kaapelitelevisiotoiminnan harjoittajiin. Luovutusvelvollisuus koskee tapauksia, joissa televerkon alkuperäinen ja pääasiallinen käyttötarkoitus on telemarkkinalain soveltamisalaa kuulumatonta toimintaa. Luovutusvelvollisuus aktualisoituu vasta tilanteessa, jossa televerkon omistaja tai haltija (muu kuin teleyritys) on ensin itse vapaaehtoisesti vuokrannut tai muuten luovuttanut televerkkonsa yhdelle teleyritykselle eli pykälän sanamuodon mukaisesti sallinut televerkkonsa käytön telepalvelujen tarjontaan. Luovutuksesta perittävää hintaa säännellään 19 §:n 1 momentissa, jonka mukaan hinnan tulee olla kohtuullinen ja tasapuolinen kaikkiin teleyrityksiin nähden. Pykälän 2 momentin mukaan maksun tulee kattaa suoritteen tuottamisesta aiheutuvien kustannusten ohella kohtuullinen tuotto sijoitetulle pääomalle.

Telemarkkinalain 9 §:ää ei ole käytännössä juurikaan sovellettu. Soveltamattomuus saattaa osaltaan johtua säännöksen tulkinnanvaraisuudesta. Lain 9 § on pyritty kirjoittamaan

teknologianeutraalisti, jotta säännöksen soveltamisala olisi mahdollisimman laaja. Säännöksessä tarkoitettut erillisverkot – esimerkiksi sähköverkot ja kaapelitelevisionverkot – eivät kuitenkaan ole teknisesti rakenteeltaan yhtenäisiä. Teknologianeutraalista muotoilusta johtuen säännöksen konkreettinen käyttötarkoitus on jäänyt lain soveltamiskäytännössä epäselväksi. Kaapelitelevisionverkon nykyisten teknisten ominaisuuksien vuoksi erillistä verkon luovutussäännöstä ei voida pitää mielekkäänä muutoin kuin vapaan ohjelmakanavan osalta. Vapaita ohjelmakanavia ei ole lain 9 §:n voimassaoloaikana kaapelitelevisionverkoista juurikaan löytenyt, joten säännöstä ei ole tästäkään syytä sovellettu kaapelitelevisionverkkoihin.

Lain 15 §:n 1 momentin 2 kohdassa todettu käyttäjän oikeus vuokrata televerkkoyritykseltä tilaajayhteyksiä ja kiinteitä yhteyksiä osoittamiensa televerkon kohtien välille on laajennettu toimitusmääräyksillä kosemaan joltain osin myös digitaalisen televisioiminnan harjoittajia. Kesäkuun 23 päivänä 1999 myönnettyissä valtakunnallista digitaalista lähetystoimintaa koskevissa toimitusluissa todetaan, että televisioiminnasta vapaaksi jäävän siirtokapasiteetin vuokraamisesta on voimassa, mitä telemarkkinalain 15 §:n 2 momentissa säädetään. Viittauksen kohteena oleva lainkohta on virheellinen, mutta toimitusluoheella on kiistatta tarkoitettu viitata 15 §:n 1 momentin 2 kohtaan.

Yhteenliittäminen

Televerkkojen ja palveluiden yhteenliittämisellä tarkoitetaan telemarkkinalain määritelmän mukaan teleyritysten toimintojen fyysistä ja loogista yhdistämistä. Yhteenliittämisellä tarkoitetaan siten fyysisten puhelinverkkojen kuten matkapuhelinverkon ja langapuhelinverkon kytkemisen lisäksi myös näissä tarjottavien telepalveluiden toiminnallista kytkemistä toisiinsa. Yhteenliittämisen tarkoituksena on varmistaa telepalveluiden käytettävyyden siten, että käyttäjä pääsee yhden teleyrityksen televerkosta myös toisen teleyrityksen palveluihin. Yhteenliittäminen on tekninen edellytys kaikelle televiestinnälle

eri televerkkojen välillä. Televerkkojen ja palveluiden yhteenliittäminen on edellytys sille, että yhden teleoperaattorin liittymästä voidaan soittaa toisen operaattorin liittymään.

Yhteenliittäminen ei vakiintuneen tulkin mukaan ole televerkon tai teleyrityksen muun omaisuuden luovuttamista, vaan se on tekninen edellytys omaisuuden järkevälle käytölle. Yhteenliittämisessä teleyritysten omaisuutta yhdistetään tavalla, joka palvelee kaikkia teleyrityksiä.

Televerkkojen ja palveluiden yhteenliittämistä säätelee telemarkkinalain 6 luku, teleyritysten televerkkojen ja -palvelujen yhteenliittämisestä annettu liikenneministeriön päätös (1393/1997) sekä yhteenliittämissopimusten toimittamisesta ja julkisuudesta annettu Telehallintokeskuksen määräys (THK 44/1998 M).

Teleyritys, jolla on ministeriön päätöksen perusteella huomattava markkinavoima, jäljempänä *HMV-yritys*, on telemarkkinalain mukaan pääsääntöisesti velvollinen hyväksymään kaikki kohtuulliset yhteenliittämistä koskevat vaatimukset. Muut teleyritykset ovat velvollisia ainoastaan neuvottelemaan yhteenliittämisestä (telemarkkinalain 10 §:n 3 momentti).

Teleyritykset sopivat keskenään yhteenliittämismaksuista (telemarkkinalain 18 §:n 1 momentin 1 kohta). *HMV-yrityksen* maksujen tulee kuitenkin olla tasapuolisia ja kohtuullisia suorituskustannuksiin nähden (liikenneministeriön päätöksen 1393/1997 16 §:n 2 momentti). Yhteenliittämismaksujen tulee olla lisäksi julkisia ja riittävästi eriteltyjä. *HMV-yrityksen* tulee pitää voimassa olevia hinnastoja yhteenliittämistä pyytävien teleyritysten saatavilla (THK 44/1998 M 2 §).

Yhteenliittämistä koskevia telemarkkinalain säännöksiä ei ole perinteisesti sovellettu kaapelitelevisioverkkoihin, vaikka ne joissain tilanteissa ovatkin voimassa olevan lain mukaan rinnastettavissa televerkkoihin kuten edellä on selostettu. Yhteenliittämissäännösten soveltamattomuus johtuu siitä, että kaapelitelevisioverkot ovat vasta viime aikoina kehittyneet teknisesti siihen suuntaan, että yhteenliittämisellä voisi olla käytännön merkitystä.

Eriyttämisvelvollisuus

Teleyritysten toimintojen eriyttämistä koskevan sääntelyn tarkoituksena on ehkäistä elinkeinotoiminnan ristisubventiota yrityksen eri palvelusektoreiden välillä eli sitä, että yhden palvelutoiminnan tappioita katetaan toisen palvelutoiminnan voitoilla. Lisäksi eriyttäminen mahdollistaa myös hinnoittelun valvonnan. Hintavalvonta edellyttää läpinäkyvyyttä eli tietoa eri toimintojen tuotoista ja kuluista sekä varoista ja veloista.

Eriyttämistä koskevat säännökset ovat telemarkkinalain 6 luvussa ja teletoinnin toimintojen eriyttämisestä annetussa liikenneministeriön päätöksessä (472/1997). Telemarkkinalain mukaan teleyrityksen on eriytettävä televerkkopalveluiden ja telepalveluiden tarjonnasta muodostuva liiketoiminta toisistaan sekä muista liiketoiminnoista (20 §). Eriytettävälle toiminnolle on laadittava tilikausittain tuloslaskelma ja televerkkotoiminnalle myös tase. Tuloslaskelma ja tase, joiden tulee olla yritysten kirjanpidosta johdettavissa, on laadittava soveltuvin osin kirjanpitolain (1336/1997) säännösten mukaisesti (21 §).

2.1.2. Laki televisio- ja radiotoiminnasta

Televisio- ja radiotoiminnasta annettu laki, (744/1998), jäljempänä *televisio- ja radiolaki*, tuli voimaan vuoden 1999 alusta. Lain eräänä lähtökohtana oli televisio toimintaa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun neuvoston direktiivin (89/552/ETY), jäljempänä *televisiodirektiivi*, ja sen muuttamisesta vuonna 1997 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/36/EY täytäntöönpano Suomen lainsäädännössä.

Viestintäverkkojen konvergoitumisen kannalta merkittävät säännökset ovat lain 2 luvussa, joka sisältää säännökset oikeudesta televisio- ja radiotoiminnan harjoittamiseen. Lain 7 §:n mukaan televisio- tai radiotoiminnan harjoittamiseen vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä on haettava valtioneuvostolta toimilupa. Yleisradio Oy saa harjoittaa televisio- ja radiotoimintaa ilman lupaa niillä taajuuksilla, jotka valtioneuvoston vahvistamassa taajuussuunnitelmassa on varattu

sen käyttöön. Muusta televisio- ja radiotoiminnasta on tehtävä ilmoitus. Siirtyminen digitaaliseen televisiotoimintaan on otettu huomioon 11 §:ssä, jonka mukaan toimilupaviranomainen voi antaa määräyksiä, jotka koskevat muun muassa digitaalisissa lähetyksissä käytettävää kanavanippua ja sen käyttöön liittyvää yhteistyötä, siirtokapasiteettia ja siirtokapasiteetin muuta käyttöä.

Ohjelmistoa koskevat säännökset on sijoitettu 3 lukuun. Riippumattomien tuottajien tuottamien ohjelmien kiintioista säädetään 17 §:ssä. Televisiotoiminnan harjoittajien on varattava riippumattomien tuottajien ohjelmille 10 prosenttia lähetyksistään tai vaihtoehtoisesti 10 prosenttia ohjelmistobudjetistaan.

Televisiodirektiivin mukaiset säännökset televisiolähetyksen yksinoikeuksien käytöstä on pantu täytäntöön 20 §:llä. Pykälän mukaan televisiotoiminnan harjoittaja, joka on hankkinut yksinoikeuden lähettää sellaisen tapahtuman, jonka jokin Euroopan talousalueeseen kuuluva valtio on ottanut televisiodirektiivissä tarkoitettuun luetteloon, ei saa käyttää yksinoikeutta siten, ettei merkittävä osa kyseisen valtion yleisöstä voi seurata tapahtumaa koskevaa lähetystä maksuttomalla televisiokanavalla niin kuin kyseisessä valtiossa säädetään. Laissa varataan mahdollisuus tarvittaessa säätää valtioneuvoston päätöksellä, mitkä tapahtumat ovat Suomessa tällaisia yhteiskunnallisesti merkittäviä tapahtumia.

2.1.3. *Laki valtion televisio- ja radiorahastosta*

Valtion televisio- ja radiorahastosta annetussa laissa (745/1998) säädetään Yleisradio Oy:n toiminnan rahoituksesta sekä valtion televisio- ja radiorahaston hoidosta. Rahastoon kerätään television käyttämisestä perittävät televisiomaksut niihin liittyvine viivästys- ja muine maksuineen sekä televisiotoiminnan harjoittajilta perittävät toimilupamaksut.

Toimilupamaksua koskevat säännökset sisältyvät lain 5 lukuun. Televisio- tai radiotoiminnan harjoittamiseen toimiluvan saanut on 23 §:n mukaan velvollinen maksamaan kunkin toimiluvan osalta toimilupamaksun. Radiotoimintaan toimilupamaksua sovelle-

taan kuitenkin 40 §:n mukaan vasta vuoden 2004 alusta. Lain 24 §:ssä säädetään toimilupamaksun perusteena olevaan liikevaihtoon kuuluviksi lähetystoimintaan liittyvät mainos-, sponsorointi- ja muut tulot. Lain 25 §:n mukaisesti toimilupamaksu on progressiivinen. Lain 5 luku sisältää myös tarkemmat säännökset maksun maksamisesta ja tarkistamisesta.

2.1.4. *Laki Yleisradio Oy:stä*

Yleisradio Oy:stä annetussa laissa (1380/1993) säännellään Yleisradio Oy-nimisen yhtiön (jäljempänä *yhtiö*) asema sekä sen oikeus harjoittaa televisio- ja radiotoimintaa sekä muuta toimintaa. Yhtiön tehtäväksi annettu julkinen palvelu on määritelty lain 7 §:n 2 momentissa, jonka mukaan toiminnan tulee julkisen palvelun erityisinä tehtävinä:

1) tukea toimivaa kansanvaltaa tarjoamalla yhteiskunnallisista kysymyksistä monipuolisia tietoja, mielipiteitä ja keskusteluja, myös vähemmistöryhmille ja erityisryhmille;

2) tukea, luoda ja kehittää kotimaista kulttuuria ja välittää sen tuloksia jokaisen saataville;

3) edistää ohjelmiston sivistävää luonnetta, tukea kansalaisten opiskelua ja tarjota hartausohjelmia;

4) kohdella ohjelmatoiminnassa yhtäläisin perustein suomen- ja ruotsinkielisiä kansalaisia ja tuottaa palveluja saamen, romanin ja viittomakielellä sekä soveltuvin osin myös muille kieliryhmille;

5) välittää asetuksella tarkemmin säädettyjä viranomaistiedotuksia ja varautua yleisradiotoiminnan hoitamiseen poikkeusoloissa; sekä

6) valmistaa, tuottaa ja lähettää suomalaisia ohjelmia ja välittää uutisia ja ohjelmia Suomen ja ulkomaiden välillä.

Lain 12 §:n mukaan yhtiö ei saa lähettää ohjelmistojensa yhteydessä televisio- eikä radiomainontaa. Valtioneuvosto voi kuitenkin myöntää tähän erityisestä syystä poikkeuksen ohjelmakohtaisesti. Yhtiö ei myöskään saa tuottaa sponsoroitua (tuettua) ohjelmaa.

2.1.5. Sähköisen joukkoviestinnän toimijat

Valtakunnallista analogista televisiotoimintaa harjoitetaan Suomessa neljällä televisiokanavalla. Näiden lisäksi Etelä-Suomen alueella on Ruotsin television ykkös- ja kakkoskanavien ohjelmista koottu ohjelmakanava (SVT Europa). Yleisradio Oy vastaa TV1:n ja TV2:n toiminnasta yhtiöstä annetun lain ja SVT Europan toiminnasta yhtiölle myönnetyn toimiluvan nojalla. MTV 3:n toiminnasta vastaa MTV Oy ja neljännen valtakunnallisen televisiokanavan toiminnasta vastaa Oy Ruutunelonen Ab, molemmat niille myönnettyjen toimilupien nojalla. MTV Oy:n ja Oy Ruutunelonen Ab:n toimiluvat ovat voimassa 31 päivään joulukuuta 2006 saakka.

Valtioneuvoston myöntämät toimiluvat digitaaliseen televisiotoimintaan tulivat voimaan 1 päivänä syyskuuta 2000. Toimijat aloittivat lähetystoiminnan elokuussa 2001, mutta alkuvaiheessa toiminta ei vielä ole täysimittaista vastaanotintaitteiden vähäisen lukumäärän vuoksi. Digitaalista televisiotoimintaa harjoitetaan kolmessa kanavanipussa eli multipleksissa. Kanavanippu A on taajuussuunnitelmassa varattu Yleisradio Oy:lle. Kanavanipun B toimiluvat on myönnetty MTV Oy:lle, City-TV-yhtiöille, Suomen Urheilutelevisio Oy:lle ja Wellnet Oy:lle. Kanavanipun C toimiluvat on myönnetty Oy Ruutunelonen Ab:lle, Helsinki Media Company Oy:lle, Werner Söderström Oy:lle ja Deuterium Oy:lle. Werner Söderström Oy on ilmoittanut luopuvansa sille myönnetystä toimiluvasta. Toimintaansa eivät todennäköisesti aloita myöskään Helsinki Media Company Oy eikä Deuterium Oy. Digitaaliset toimiluvat ovat voimassa 31 päivään elokuuta 2010 saakka.

Yleisradio Oy:n tarjoama radio-ohjelmisto koostuu kolmesta suomenkielisestä radiokanavasta, kahdesta ruotsinkielisestä kanavasta sekä yhdestä saamenkielisestä kanavasta. Lisäksi Yleisradio Oy:llä on kolme digitaalista radiokanavaa. Kaupallisia radiokanavia on lähes 70, joista osa on puolivaltakunnallisia eri tavoin profiloituneita erikoisradioita. Radio Nova on ainoa valtakunnallinen kaupallinen radiokanava. Digitaaliseen radiotoimintaan ei toistaiseksi ole myönnetty toimilupia

kaupallisille toimijoille.

Maanpäällisten verkkojen lisäksi televisio-toimintaa harjoitetaan myös kaapeli- ja satelliittiverkoissa. Kaapelitelevisioliittymä oli vuoden 2000 lopussa noin 950 000 kotitaloudessa eli runsaassa 40 prosentissa kaikista kotitalouksista. Kaapeliverkoissa välitetään sekä kotimaisia että ulkomaisia maanpäällisiä televisiolähetyksiä, ulkomaisia satelliittilähetyksiä ja kotimaisia yksinomaan kaapeliverkossa välitettäviä lähetyksiä. Suora satelliittivastaanotto on yleistynyt 1990-luvun alkuvuosina. Arvioiden mukaan 343 000 kotitaloutta vastaanotti satelliittiohjelmat joko oman lautasantennin tai taloyhtiön antennijärjestelmän kautta vuoden 2000 lopussa.

Verkkoviestintä on hieman televisiokanavien tapaan järjestäytymässä erilaisiksi ohjelma- ja aineistopaketeiksi. Monet suosituimmista kotimaisista verkkosivuista ovat perinteisten joukkoviestimien ylläpitämiä. Vuonna 2000 Suomessa oli tarjolla yli 200 lehdeksi luokiteltavaa verkkojulkaisua. Suurin osa niistä oli perinteisten lehtien verkkoversioita.

2.1.6. Joukkoviestinnän talous

Sähköisen joukkoviestinnän taloudesta puhuttaessa on lyhyesti käsiteltävä myös lehdistöä, koska se yhdessä sähköisen joukkoviestinnän kanssa muodostaa joukkoviestinnän kokonaisuuden. Joukkoviestinnän kokonaisliikevaihto Suomessa kasvoi 1980-luvulla reaalisesti noin puolitoistakertaiseksi. Laman johdosta kokonaisliikevaihto supistui selvästi 1990-luvun alussa. Vuodesta 1994 lähtien kasvu on taas jatkunut voimakkaana. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2000 joukkoviestinnän kokonaisliikevaihto oli noin 20,9 miljardia markkaa, joka on 4,7 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna.

Bruttokansantuotteeseen suhteutettuna joukkoviestinnän osuus vuonna 2000 oli Tilastokeskuksen mukaan noin 2,7 prosenttia. Bruttokansantuoteosuus on laskenut jonkin verran 1980-luvun puolivälistä lähtien.

Läntisen Euroopan maiden keskimääräistasoon verrattuna graafinen viestintä (lehdet, kirjat, mainospainotuotteet) on säilyttänyt vahvan aseman Suomen viestintämarkkinoilla. Vuonna 2000 graafisen viestinnän koko-

naisliikevaihto oli 15,1 miljardia markkaa eli 72,4 prosenttia koko joukkoviestinnän liikevaihdosta.

Sähköisen joukkoviestinnän (televisio, radio, Internetin tietopalvelut) suhteellinen osuus kasvoi 1990-luvun alkuvuosina selvästi, mikä johtui keskeisesti siitä, että lama vaikutti voimakkaammin sanomalehdistön kuin televisiotoiminnan tuloihin. Vuoden 1995 jälkeen graafisen viestinnän osuus on jälleen vahvistunut. Vuonna 2000 sähköisen viestinnän osuus joukkoviestinnän kokonaisliikevaihdosta oli 19,3 prosenttia.

Kolme neljäsosaa sähköisen viestinnän 4,0 miljardin markan kokonaisliikevaihdosta muodostuu valtakunnallisen televisio- ja radiotoiminnan liikevaihdosta, johon luetaan Yleisradio Oy:n, MTV Oy:n, Oy Ruutunelonen Ab:n sekä Oy Suomen Uutisradio Ab:n liikevaihto.

Televisio- ja radiotoiminnan liikevaihto on viime vuosina kasvanut ennakoitua hitaammin. Kaupallinen televisiotoiminta rahoitetaan Suomessa pääosin mainostuloilla. Kaupallisen television mainostulojen kasvu, 3,8 prosenttia, oli vuoden 2000 aikana huomattavasti alhaisempi kuin muun mediamainonnan, jonka osuus oli 7,7 prosenttia. Televisiomainonnan osuus mediamainonnan kokonaisuudesta on kolmen viime vuoden ajan ollut laskussa. Vuonna 1997 sen osuus mediamainonnasta oli 21,7 prosenttia, kun taas vastaava osuus vuonna 2000 oli 19,3 prosenttia. Vuoden 2001 ensimmäisellä puoliskolla televisiomainonnan liikevaihto on laskenut edelleen. Edellisen vuoden ensimmäiseen kuuteen kuukauteen verrattuna televisiomainonnan liikevaihto on pienentynyt yhdeksän prosentin verran. Myös koko mediamainontaan käytetty markkamäärä on laskenut 2,1 prosenttia.

Kaapelitelevisioverkot laajentuivat 1980-luvun lopussa noin sadantuhannen liittymän vuosivauhdilla. Liittymien määrä on kasvanut selvästi hitaammin 1990-luvulla. Vuonna 2000 liittymien kokonaismäärä kasvoi vajaat kaksi prosenttia. Kaapelitelevisiotoimialan liikevaihto vuonna 2000 oli arviolta 358 miljoonaa markkaa.

Kaupallisten radioiden liikevaihto oli vuonna 2000 arviolta noin 270 miljoonaa markkaa. Kasvu on viime vuosina hidastunut

ja vuonna 2000 se oli noin kaksi prosenttia.

Internetissä tarjottujen palveluiden liikevaihto on 1990-luvulla kasvanut nopeasti, mutta viime vuosina kasvu on tasaantunut. Vuonna 2000 liikevaihto oli 380 miljoonaa markkaa eli 22,6 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Maksulliset Internet-palvelut ovat suurimmaksi osaksi lähinnä yrityksille suunnattuja palveluja. Kuluttajille suunnattujen maksullisten sisältöpalvelujen liikevaihdon voidaan arvioida olevan vielä vähäistä. Myös Internet-mainonnan taloudellinen volyyymi on toistaiseksi pieni. Vuonna 2000 verkkomainontaan käytettiin vain 70 miljoonaa markkaa. Varsinaisen mediamainonnan lisäksi Internet on kuitenkin tuonut myös muun tyyppisiä markkinoinnin muotoja, jotka voidaan rinnastaa mainontaan. Tällaisia ovat esimerkiksi sähköinen suoramainonta ja yritysten omat kotisivut. Laajasti ymmärrettynä Internet-mainonnan kokonaismäärä on siten arvioiden mukaan jopa miljardin markan luokkaa.

Viime vuosien fuusioiden ja yrityskauppojen seurauksena suurimpien joukkoviestintäyritysten koko on kasvanut huomattavasti. Liikevaihdoltaan miljardiluokan joukkoviestintäyrityksiä on nyt viisi. Suurin yritys on Sanoma-WSOY Oyj, jonka liikevaihto vuonna 2000 oli lähes 4,8 miljardia ilman tytäryhtiö Rautakirja Oyj:tä. Jos Rautakirja Oyj, jonka liikevaihdosta noin puolet muodostuu joukkoviestinnän tuotteiden levityksestä, lasketaan mukaan, konsernin liikevaihto oli 8,6 miljardia markkaa. Alma Media Oyj:n konserniliikevaihto vuonna 2000 oli 2,9 miljardia markkaa. Kolmanneksi suurin joukkoviestintäyritys on YLE-konserni, jonka liikevaihto vuonna oli noin 2,2 miljardia markkaa. TS-Yhtymä Oy:n liikevaihto vuonna 2000 oli noin 1,5 miljardia markkaa ja Ota-va-Kuvalehdet Oy -konsernin liikevaihto noin 1,1 miljardia markkaa.

2.1.7. Televerkkojen käyttö televisio- ja radiotoimintaan

Maanpäälliset televisio- ja radioverkot

Analogisessa televisio- ja radioverkossa televisio- ja radio-ohjelma siirretään ohjelman-

siirtoverkossa suoraan ohjelmiston tarjoajalta lähetyksasemalle.

Digita Oy vastaa Suomessa valtakunnallisten televisio- ja radiolähetyksen maanpäällisestä jakelusta. Digita Oy:n omistamaan lähetyksverkkoon kuuluu 38 televisio- ja radioasemaa, jotka sijaitsevat ympäri maata. Lisäksi verkkoon kuuluu 167 televisioalilähetyksasemaa ja noin 40 ohjelmansiirron linkkiasemaa.

Digita Oy oli joulukuuhun 2000 saakka Yleisradio Oy:n kokonaan omistama tytäryhtiö. Yleisradio Oy myi tällöin 49 prosenttia omistamistaan Digita Oy:n osakkeista ranskalaiselle Télédiffusion de France S.A.:lle (jäljempänä TDF), joka on France Télécomin tytäryhtiö. Sopimusehtojen mukaisesti Yleisradio Oy:llä on oikeus myydä loput omistamansa osakkeet yhdessä tai useammassa erässä ja TDF sitoutuu ostamaan ne. Myyntioikeus alkaa kaksi vuotta sen jälkeen, kun sopimus on hyväksytty, ja päättyy 31 päivänä tammikuuta 2005. Euroopan komissio on hyväksynyt yrityskaupan 26 päivänä kesäkuuta 2001.

Analogisessa televisioverkossa Digita Oy välittää Yleisradio Oy:n molemmat televisio-kanavat sekä MTV Oy:n ja Oy Ruutunelonen Ab:n lähetykset. Ohjelmien siirto lähetyksapaikasta Digita Oy:n lähetyksverkkoon voidaan toteuttaa joko radioaaltoja hyväksi käyttäen linkkiverkossa, kuitua pitkin kaapeliverkossa tai satelliittiteitse.

Analogisessa radioverkossa Digita Oy vastaa Yleisradio Oy:n, Oy Suomen Uutisradio Ab:n sekä joidenkin kaupallisten erikois- ja paikallisradioiden ohjelmien jakelusta. Joidenkin kaupallisten erikois- ja paikallisradioiden teknisestä välittämisestä vastaa Telemast Nordic Oy. Muutamat paikallisradiot ovat järjestäneet ohjelmien lähettämisen itsenäisesti.

Viestintävirasto myöntää taajuudet toimiluvanhaltijoille.

Maanpäälliset digitaaliset televisio- ja radioverkot

Digitaalinen televisio- ja radioverkko on televerkko, joka koostuu kolmesta toiminnallisesta osasta. Kanavanipun koostamisessa toimiluvanhaltijoiden televisio-kanavat ja

muu sisältö yhdistetään yhdeksi kanavanipuksi. Tämän jälkeen kanavanipuksi koostettu lähete siirretään siirtoverkkoa pitkin alueellisille lähetykskeskuksille. Lopuksi televisiolähetykset ja muu informaatio lähetetään radiolähettimillä ilmaitse yleisön vastaanotettavaksi.

Digita Oy digitalisoi television lähetyksverkon hyödyntäen nykyisiä radio- ja televisioasemiaan. Vuoden 2001 loppuun mennessä digitaalisen televisioverkon palvelualueella on yli 70 prosenttia väestöstä.

Digita Oy jakelee digitaalisessa televisioverkossa kaikki kolme kanavanippua. Digita Oy vastaa myös kaikkien kanavanippujen ohjelmansiirrosta.

Digitaaliseen televisio-toimintaan myönne-tyissä toimiluvissa edellytetään, että samassa kanavanipussa toimivien toiminnanharjoittajien tulee sopia keskenään, millä tavoin yhteistyö kanavanipun käytössä toteutetaan.

Digitaalisten televisio-toimijoiden perustama Platco Oy vastaa digitaalisiin televisiolähetyksiin liittyvästä salauksesta sekä kansallisista sovelluksista, kuten ohjelmaoppaasta.

Digita Oy on rakentanut myös Etelä-Suomen alueen kattavan digitaalisen radioverkon. Toistaiseksi verkossa välitetään ainoastaan Yleisradio Oy:n lähetyksiä.

Viestintävirasto myöntää taajuudet toimiluvanhaltijoille.

Kaapelitelesioverkot

Kaapelitelesio-toimintaa harjoittavia yrityksiä on Suomessa noin 50. Kaapelitelesioverkoja on Suomessa yli 100, mutta näistä verkoista noin 70 on Sonera Oyj:n omistuksessa. Liittymämäärältään suurimmat verkot ovat Suomen 3KTV Oy:llä, Helsinki Telesio Oy:llä, Sonera Oyj:llä, Tampereen Tietoverkko Oy:llä sekä Turun kaapelitelesio Oy:llä.

Suurin osa kaapelitelesio-toiminnan harjoittajien liikevaihdosta muodostuu kaapelitelesio-liittymän myynnistä sekä verkon ja niin sanottujen peruspalvelujen ylläpidosta. Peruspalveluina on kaapelitelesioverkossa tarjottu keskimäärin 11 televisio-kanavaa sekä eräitä kaapelitelesioverkon alueella kuuluvia radiokanavia. Peruspalveluista kolmasosan muodostavat televisio- ja radiolain 42

§:n mukaisen jakeluvaihtoimen (niin sanotun must carry –vaihtoimen) alaiset televisio- ja radiokanavat. Seuraavaksi merkittävintä kaapelitelevisiotoiminnan liikevaihdon kannalta on maksutelevisiotoiminta. Nykyisin kaapelitelevisioverkossa on tarjolla keskimäärin 20 maksullista televisiokanavaa. Joissakin kaapelitelevisioverkoissa on lisäksi tarjolla maksullisia radiokanavia.

Vakiintuneiden kaapelitelevisioverkon käyttötapojen lisäksi kaapelitelevisiotoimintaa harjoittavat yhtiöt kehittävät jatkuvasti uusia tuotteita ja palveluita. Esimerkiksi kaapelimodeemin avulla tarjottu Internet-yhteys on kasvattanut viime vuosina suosiotaan. Kaapelitelevisioverkon asiakkaalla ei toistaiseksi kuitenkaan ole ollut mahdollisuutta valita haluamaansa Internet-operaattoria kaapeliverkossa.

Satelliittitelevisiotoiminta

Vuoden 2000 lopussa yli 340 000 talouden (14 prosenttia kaikista kotitalouksista) arvioitiin vastaanottavan satelliittivälitteisiä ohjelmia joko oman lautasantennin tai taloyhtiön yhteisantennijärjestelmän kautta.

Suomessa satelliittitelevisiokanavia voidaan vastaanottaa useista satelliiteista (esimerkiksi Eutelsat, Thor, Astra ja Sirius). Yksikään satelliitteja omistavista yrityksistä ei ole sijoittautunut Suomeen. Maailman radio-konferenssin hyväksymässä taajuuksien käyttösuunnitelmassa Suomelle on varattu tietty määrä taajuuksia satelliittilähetystoimintaan. Toistaiseksi ei ole kuitenkaan realistisia odotuksia, että jokin suomalainen toimija haluaisi ottaa taajuuksia käyttöön. Suomessa harjoitettu satelliittitelevisiotoiminta perustuu siten tällä hetkellä ohjelmistojen välittämiseen muiden kuin suomalaisten yritysten omistamissa satelliiteissa ja muilla kuin suomalaisen yritysten hallinnoimilla taajuuksilla.

Runsas kolmannes satelliittipalveluja käyttävistä kotitalouksista vastaanottaa lähetykset omalla lautasantennilla. Osa satelliitin kautta välitettävistä ulkomaisista televisiokanavista voidaan vastaanottaa maksuttomasti, osaan tarvitaan maksullinen salauksenpurkukortti. Satelliittitelevisiopalveluita tarjotaan myös kanavapaketteina. Suomeen sijoittautuneita satelliittikanavien paketoijia ovat tällä

hetkellä Canal Digital Finland Oy ja Oy Viastat Finland Ab. Yhtiöiden tarjoamat digitaaliset kanavapaketit voidaan vastaanottaa ainoastaan maksullisen salauksenpurkukortin avulla. Molempien mainittujen yhtiöiden kautta jaetaan useita ulkomaisia satelliittikanavia. Canal Digital Finland Oy jakaa lisäksi kotimaiset MTV Oy:n MTV3:n, Oy Ruutunelonen Ab:n Nelosen sekä Suomen Urheilutelevisio Oy:n Urheilukanavan lähetykset.

Noin kaksi kolmasosaa satelliittitalouksista vastaanottaa satelliittitelevisiokanavia taloyhtiöiden yhteisantennijärjestelmien kautta. Suurin yhteisantennijärjestelmissä satelliittitelevisiopalveluita tarjoava yritys Suomessa on Maxisat Oy. Suurimmissa yhteisantennijärjestelmissä voidaan tarjota myös Internet-palveluita. Satelliittikanavia välittävä yhteisantennijärjestelmä on perinteisesti luokiteltu satelliittitelevisiotoiminnaksi, vaikkakin järjestelmä teknisesti muistuttaa kaapelitelevisioverkkoa. Yhteisantennin välityksellä harjoitettu televisio- ja radiotoiminta on niin pienimuotoista, että se jää myös televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain soveltamisalan ulkopuolelle. Lakia ei 4 §:n mukaan sovelleta televisio- tai radiotoimintaan, jos televisio- tai radio-ohjelmistojen jakeluun tarkoitettussa verkossa on enintään 250 liittymää.

Suomessa asuville katsojille suunnattujen palveluiden lisäksi satelliitin välityksellä lähetetään myös ulkomaille asuville suomalaisille suunnattua ohjelmaa. Satelliittivälitteisen TV Finlandin ohjelmatarjonta koostetaan Yleisradio Oy:n ja MTV Oy:n omatuotantotoisista ohjelmista. TV Finlandin satelliittilähetyksistä huolehtii Telenor ja maksukorttien myynnistä vastaa Canal Digital Finland Oy sekä sen pohjoismaiset sisaryhtiöt.

2.1.8. *Julkinen palvelu televisio- ja radiotoiminnassa*

Yleisradio Oy:n tehtävänä on tuoda täyden palvelun yleisradio-ohjelmisto jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. Tämä tehtävän määrittely sisältyy Yleisradio Oy:stä annetun lain 7 §:n 1 momenttiin, jonka sisältöä on selostettu edellä kohdassa 2.1.4.

Lain mukainen velvollisuus tuoda täyden

palvelun yleisradio-ohjelmisto jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin koskee sekä ohjelmiston sisältöä että tekniseltä laadultaan riittävää palvelua, jotta jokainen voi vastaanottaa julkisen palvelun yleisradiotarjonnan. Koko maassa tulee siten olla vastaanotettavissa peruslaadultaan kelvollinen kuva. Yhtäläisen palvelun vaatimus perustuu myös vastikkeellisuuteen; peritäänhän katsojilta ohjelmatoiminnan rahoittamiseksi erityinen hallinnollinen maksu televisiomaksun muodossa. Myös eduskunnan oikeusasiamies on ottanut 29 päivänä joulukuuta 2000 antamassaan päätöksessä kantaa Yleisradio Oy:n televisiolähetysten näkyvyyteen eräillä Lapin alueilla (Eduskunnan oikeusasiamies 629/4/00).

Yleisradio Oy:stä annetussa laissa puhutaan yleisesti julkisen palvelun yleisradio-toiminnan harjoittamisesta. Perinteisesti tällä on tarkoitettu televisio- ja radioverkoissa välitettviä ohjelmistoja. Laissa ei ole erityisesti mainittu julkisen palvelun harjoittamista uusissa viestintäverkoissa, joskin Yleisradio Oy:llä on jo vuosien ajan ollut omat Internet-sivustonsa.

2.1.9. *Yleisradio Oy:n rahoitus*

Yleisradio Oy:n toiminnan rahoitus on järjestetty erityisen valtion talousarvion ulkopuolisen televisio- ja radiorahaston kautta. Valtioneuvosto päättää vuosittain käyttösuunnitelmassa rahaston varojen jakamisesta eri käyttötarkoituksiin.

Valtion televisio- ja radiorahastoon kertyneet varat maksetaan Yleisradio Oy:lle valtiovarainministeriön hyväksymänä erinä ja ajankohtina käyttösuunnitelman ja yhtiön rahoitustarpeen mukaisesti.

Vuonna 2000 Yleisradio Oy:n liikevaihto oli kaikkiaan 1 975,0 miljoonaa markkaa. Tästä televisiomaksut muodostivat 1 650,5 miljoonaa markkaa (80,3 prosenttia) ja toimilupamaksut 286,2 miljoonaa (13,9 prosenttia) markkaa. Muut tuotot olivat 119,5 miljoonaa markkaa (5,8 prosenttia). Niistä suurimmat erät olivat teknisten ja muiden palvelujen myynti kotimaassa ja ulkomailla (44,6 miljoonaa markkaa) ja ohjelmatuotot (33 miljoonaa markkaa). Ohjelmatuotot sisältävät korvauksen mainonnan lähettämisestä eräi-

den suurten urheilutapahtumien televisiointien yhteydessä (10,2 miljoonaa markkaa).

Yleisradio Oy:stä annetun lain mukaan yhtiön osakkeista ja niiden äänimäärästä vähintään 70 prosenttia on oltava valtion omistuksessa ja hallinnassa. Käytännössä yhtiö on kokonaan valtion omistama: valtiolla on sen osakkeista 99,98 prosenttia. Vajaalla kuudellakymmenellä yhteisöllä ja säätiöllä on sen osakkeita omistuksessaan vähäinen määrä.

2.1.10. *Televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien toimilupamaksu*

Valtion televisio- ja radiorahaston varat koostuvat perityistä televisio- ja toimilupamaksuista. Valtion televisio- ja radiorahaston maksuperusteiset tuotot vuonna 2000 olivat 2 164,6 miljoonaa markkaa. Pääosa eli 1 881,9 miljoonaa markkaa kertyi televisiomaksuista. Toimilupamaksujen osuus oli 282,7 miljoonaa markkaa.

Rahaston varoja käytetään pääosin Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen, mutta varoja voidaan käyttää myös muun televisio-toiminnan edistämiseen. Vuonna 2000 radiorahaston varojen käyttö jakautui seuraavasti: Yleisradio Oy:n rahoitukseen 2 103,7 miljoonaa markkaa eli 97 prosenttia rahaston varoista ja muuhun televisio-toiminnan edistämiseen 2,5 miljoonaa markkaa eli 0,1 prosenttia. Rahaston hallinnointikustannukset olivat 55 miljoonaa markkaa eli vajaa kolme prosenttia. Rahaston vuoden 2001 käyttösuunnitelman mukaan varoja käytettäisiin 2 285,1 miljoonaa markkaa. Tästä Yleisradio Oy:n rahoitukseen käytettäisiin 2 223,4 miljoonaa markkaa eli 97,3 prosenttia rahaston varoista ja muuhun televisio-toiminnan edistämiseen 2,7 miljoonaa markkaa eli 0,1 prosenttia. Rahaston hallinnointikustannukset olisivat 58,9 miljoonaa markkaa eli 2,5 prosenttia. Rahastoon kertyneet varat maksetaan valtiovarainministeriön hyväksymänä erinä ja ajankohtina käyttösuunnitelman ja Yleisradio Oy:n rahoitustarpeen mukaisesti.

Kaupallisten televisio-toimijoiden maksama korvaus tuli lainsäädäntöön vuoden 1999 alusta nimikkeellä toimilupamaksu. Sitä edelsi kuitenkin pitkä 1950-luvulta peräisin oleva käytäntö, jossa silloinen Oy Mainos-TV-Reklam Ab maksoi niin sanottua julkisen

palvelun maksua suoraan Yleisradio Oy:lle yhtiöiden keskinäisen sopimuksen nojalla. Esimerkiksi 1990-luvulla maksun vuotuinen taso oli hieman alle 300 miljoonaa markkaa. Kun Oy Ruutunelonen Ab sai toimiluvan kaupallisen televisiotoiminnan harjoittamiseen, sen toimilupaan sisällytettiin velvollisuus maksaa julkisen palvelun maksua. Maksun suuruus määräytyi prosenttiosuutena yhtiön mainosajan myynnin liikevaihdosta. Lainsäädäntöä uusittaessa vuonna 1998 katsottiin, että maksuista tulee säätää lailla. Toimilupamaksua koskevat säännökset ovat valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain 5 luvussa.

Kaupallisten televisioyhtiöiden maksama toimilupamaksu on sidottu yhtiöiden toimiluvan alaiseen liikevaihtoon. Liikevaihtoon luetaan televisiomainostulot, sponsorointitulot, tekstitelevision mainonta ja ostoskanava. Toimilupamaksua peritään progressiivisen asteikon mukaisesti, jota ei ole sidottu indeksiin. Toimilupamaksu koskee kaikkia kaupallisia televisioyhtiöitä, joiden liikevaihto ylittää 20 miljoonaa markkaa.

MTV Oy maksoi vuonna 2000 toimilupamaksua noin 223,2 miljoonaa markkaa eli vajaa 24 prosenttia toimilupamaksun alaisesta liikevaihdosta. Oy Ruutunelonen Ab vastaavasti maksoi samana vuonna toimilupamaksua noin 63 miljoonaa markkaa eli vajaa 22 prosenttia toimilupamaksun alaisesta liikevaihdosta. Vuoden 2001 osalta toimilupamaksujen kertymä jäänee ennakoitua pienemmäksi, koska televisiomainonnan kehitys on ollut odotettua hitaampaa. Radiotoiminta on nykyisen lain mukaan vapautettu toimilupamaksusta vuoden 2003 loppuun saakka.

Rahastoon kerättävä televisiomaksu peritään television käytöstä. Televisiomaksu kotitaloutta kohti on 1 päivästä heinäkuuta 2000 alkaen 982 markkaa eli 165,15 euroa kahdeltatoista kuukaudelta. Televisiomaksukanta oli vuoden 2000 lopussa 1 999 288 kappaletta.

2.1.11. *Mainonta Yleisradio Oy:n kanavilla*

Yleisradio Oy:stä annetun lain 12 §:n mukaan yhtiö ei saa lähettää hallitsemillaan televisio- tai radiokanavilla mainontaa. Myös

sponsoroitujen ohjelmien tuottaminen on kielletty. Kieltoja on perusteltu muun muassa sillä, että kaupalliset televisiotoimijat ovat velvollisia maksamaan toimilupamaksua myös niistä tuloista, jotka ne saavat mainonnasta ja sponsoroinnista. Valtioneuvostolla on kuitenkin ollut lain mukaan oikeus erityisestä syystä myöntää yhtiölle ohjelmakohtainen oikeus tällaisen mainonnan lähettämiseen. Valtioneuvosto onkin vuosittain myöntänyt yhtiölle mainosoikeuden keskimäärin viiden suuren urheilutapahtuman, kuten olympialaisten, maailmanmestaruuskilpailujen ja Euroopan mestaruuskilpailujen, yhteyteen. Yleisradio Oy ei ole itse myynyt mainosaikaa kyseisiin tapahtumiin vaan on kilpailuttanut mainosajan myyntioikeuden. Yhtiö on saanut tästä mainosoikeudesta vuosittain 6 – 10 miljoonan markan tuotot.

2.1.12. *Riippumaton sisältötuotanto*

Televisio-ohjelmistojen kotimaisuusaste on Suomessa suhteellisen korkea. Vuonna 2000 se oli Yleisradio Oy:n osalta 53 prosenttia. Televisiodirektiivin mukainen eurooppalaisuusaste oli 80 prosenttia ja riippumattomilta tuottajilta ostettujen ohjelmistojen osuus 32 prosenttia. MTV Oy:n ohjelmiston kotimaisuusaste vuonna 2000 oli 59 prosenttia, eurooppalaisuusaste 63 prosenttia ja riippumattomilta tuotantoyhtiöiltä ostettujen ohjelmien osuus 28 prosenttia. Oy Ruutunelonen Ab:lla vastaavat prosenttiluvut puolestaan olivat 23, 53 ja 23.

Tulevaisuuden digitaalisissa televisioverkoissa on edellä mainittujen televisioyhtiöiden lisäksi myös muita toimijoita, jotka nekin tulevat käyttämään riippumattomien sisältötuottajien palveluita.

2.2. **Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö**

2.2.1. *Euroopan yhteisön lainsäädäntö*

Televisiotoimintaa koskeva direktiivi

Televisiodirektiivi tuli Suomea sitovaksi säännöksi Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen, jäljempänä *ETA-sopimus*, voimaantulon myötä vuoden 1994 alusta lukien.

Televisioidirektiiviä on täsmennetty ja ajanmukaistettu vuonna 1997 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 97/36/EY. Eurooppalainen rajat ylittävistä televisiolähetyksistä tehty yleissopimus (SopS 87/1994), jonka Suomi ratifioi 18 päivänä elokuuta 1994, vastaa siihen muutospöytäkirjalla (CM (98) 93) tehtyjen muutosten ja lisäysten jälkeen sisällöltään televisioidirektiiviä. Yleissopimuksen määräysten noudattamisen valvontaa ei ole kuitenkaan määrätty minkään neuvoston toimieliimen tehtäväksi.

Televisioidirektiivin tarkoituksena on edistää eurooppalaisten televisio-ohjelmien leviämistä ja yhtenäisen eurooppalaisen televisio-ohjelmajärjestelmän markkina-alueen syntymistä. Tässä tarkoituksessa televisioidirektiivi harmonisoi muun muassa televisiolähetysten mainontaa ja ohjelmistoa koskevia säännöksiä.

Televisioidirektiivi on luonteeltaan niin sanottu minimidirektiivi. Jäsenmaat voivat asettaa lainkäyttövaltaansa kuuluville televisioyhtiöille tiukempia ohjelmatoimintaa ja mainontaa koskevia säännöksiä. Televisioidirektiivi rakentuu lähettäjämaaperiaatteelle. Sen mukaan ohjelmiston edelleen lähettämiseksi ja vastaanottamiseksi ei toisessa jäsenvaltiossa voida erikseen säädetyjä poikkeustapauksia lukuun ottamatta asettaa esteitä, jos lähetettävä ohjelmisto täyttää kyseessä olevan teletuotantoa harjoittavan yhtiön kotimaan ja televisioidirektiivin säännökset.

Televisioidirektiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden tulee varmistaa, että televisio-toiminnan harjoittajat varaavat vähintään 10 prosenttia lähetyksistään tai vaihtoehtoisesti 10 prosenttia ohjelmistobudjetistaan eurooppalaisille riippumattomien tuottajien valmistamille teoksille.

Televisioidirektiivin keskeiset artikkelit on Suomessa pantu täytäntöön seuraavilla säädöksillä ja säännöksillä:

Laki televisio- ja radiotoiminnasta (744/1998)

Hallintomenettelylaki (598/1982)

Perustuslaki, 21 §

Läkelaitoksen määräys N:o 3/1997

Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (693/1976), 4 luvun 8 §

Alkoholilaki (1143/1994), 5 luku

Laki rikoslain muuttamisesta (563/1998), 17 luvun 17 ja 18 §

Laki rikoslain muuttamisesta (578/1995), 11 luvun 18 §

Laki radiovastuulain muuttamisesta (1148/1992)

Tekijänoikeuslaki (404/1961), 2 §

Asetus televisio- ja radiotoiminnasta (14/1999)

Sähköisen viestinnän sääntelyjärjestelmän kokonaisuudistus

Euroopan yhteisöjen komission 12 päivänä heinäkuuta 2000 julkaisemaan viestintälainsäädännön kokonaisuudistukseen kuuluvat seuraavat direktiiviehdotukset:

1. ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sähköisen viestinnän verkkojen ja palvelujen yhteisestä sääntelyjärjestelmästä (puitedirektiivi),

2. ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sähköisen viestinnän verkkoihin ja niihin liittyviin toimintoihin pääsystä ja niihin yhteenliittämisestä (käyttö-oikeusdirektiivi),

3. ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sähköisen viestinnän verkkoja ja palveluja koskevista valtuutuksista (valtuutusdirektiivi),

4. ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yleispalvelusta ja käyttäjien oikeuksista sähköisen viestinnän verkkojen ja palvelujen alalla (yleispalveludirektiivi) ja

5. ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla (teletuotannon tietosuojadirektiivi).

Kokonaisuudistukseen liittyy lisäksi ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi Euroopan yhteisön radiotaajuuspolitiikan sääntelyjärjestelmästä.

Ehdotuksissa otetaan huomioon markkinoiden nopea kehitys, tekniikan edistyminen sekä käyttäjien tarpeiden muuttuminen. Lisäksi esityksissä otetaan huomioon televiestinnän, televisio- ja radiotoiminnan sekä tietotekniikan lähentyminen.

Lainsäädäntöpaketin käsittely on edennyt yhteisön toimielimissä odotettua nopeammin. Kaikista direktiivistä on hyväksytty neuvoston yhteinen kanta. Myös Euroopan parlamentin toinen lukeminen on käyty loppuun neljän direktiivin osalta. Näyttää todennäköiseltä, että nämä neljä direktiiviä saadaan hyväksytyä jo Belgian puheenjohtajuuskaudella ennen vuoden 2001 loppua. Direktiivin kansallinen täytäntöönpano-aika on 15 kuukautta.

Euroopan yhteisö ja julkisen palvelun televisio- ja radioyhtiöt

Julkisten yleisradioyhtiöiden rahoituksen ja toiminnan suhde EY:n kilpailua ja valtion-apuja koskeviin säännöksiin on pysynyt keskustelun kohteena huolimatta siitä, että asia yritettiin vuonna 1997 ratkaista Amsterdamin sopimukseen liitettyllä, yhteisön perustamis-sopimusta täydentävällä pöytäkirjalla. Sen mukaan ”perustamissopimuksen määräykset eivät rajoita jäsenmaiden toimivaltaa rahoittaa julkista yleisradiotoimintaa, siinä määrin kuin rahoitus myönnetään yleisradioyhtykselle kunkin jäsenvaltion antaman, määrittelemän ja järjestämän julkisen palvelun tehtävän täydentämiseksi, ja siinä määrin kuin rahoitus ei vaikuta yhteisön kauppa- ja kilpailuolosuhteisiin sellaisessa laajuudessa, että se olisi yleisen edun vastaista, kun samalla otetaan huomioon tällaisen julkisen palvelun tehtävän toteuttaminen”. Pöytäkirjasta huolimatta komissio ei ole pystynyt ratkaisemaan useimpia julkisten televisioyhtiöiden rahoitukseen ja toimintaan liittyviä valituksia.

Komissiolle tehdyissä valituksissa on ensisijaisesti kysymys julkisten yleisradioyhtiöiden toiminnasta mainosmarkkinoilla. Valittajien mielestä markkinat vääristyvät, kun osittain julkisesti rahoitetut yhtiöt tulevat mukaan kilpailuun mainosrahasta. Toissijaisesti kysymys on ohjelmien ja tapahtumien lähe-tysoikeuksista maksetuista hinnoista. Joitakin valituksia on tehty myös julkisten yleisradioyhtiöiden perustamista uusista erikoiskana- vista, mutta komissio on pystynyt ratkaisemaan varsin nopeasti nämä muun muassa BBC News 24 ja Kinderkanal –nimisiä kana- via koskeneet valitukset.

Vanhimmat valitukset ovat olleet komissi- on käsiteltävinä jo yli kymmenen vuotta. Komissio julkisti syksyllä 2001 tiedonannon, jonka se toivoo ohjaavan jäsenmaita niiden laatiessa julkisten yleisradioyhtiöiden rahoitusta ja toimintaa ohjaavia säännöksiä. Komissio jättää yleisradioyhtiöiden tehtävien määrittelyn täysin jäsenvaltioiden päätettä- väksi. Komissio kuitenkin edellyttää, että tehtävät määritellään kansallisessa lainsäädännössä selkeästi ja että tehtävien täyttä- mistä valvoo kyseessä olevista yhtiöistä riip- pumaton toimielin. Komissio pitää kuitenkin myös yleisesti käytössä olevaa laaja-alaista määritelmää oikeutettuna. Komission omak- sumasta, sisältöjen suhteen pidätyvästä lin- jasta seuraa se, ettei tiedonannossa oteta kan- taa myöskään ohjelmista maksettuihin hin- toihin.

Tiedonannossa komissio esittää suhteelli- suustestiä yleisradioyhtiöiden rahoituksen mahdollisesti aiheuttamien markkinahäiriöi- den analysoimiseksi. Suhteellisuustestissä komissio painottaa seuraavia kriteerejä:

- toteutettu toimenpide ei ole kohtuuton,
- tuki ei saa vaikuttaa kaupan kehitykseen tavalla, joka olisi ristiriidassa yhteisön etujen kanssa,
- tuki ei ylitä julkisen palvelun veloitteen täyttämistä aiheutuneita ylimääräisiä netto- kustannuksia eikä
- julkisten yleisradioyhtiöiden perimä hin- tataso mainosmarkkinoilla saa alittaa mark- kinahintoja.

Komission tiedonannossa huomion kohtee- na ovat ensisijaisesti niin sanottuun sekara- hoitusjärjestelmään liittyvät ongelmat. Tie- donannon valossa Suomen järjestelmä näyt- tää yhteisöainsäädännön kannalta varsin on- gelmattomalta.

2.2.2. Kansainvälinen vertailu

Yleistä

Pääasialliset julkisen palvelun televisio- toiminnan rahoitustavat Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen jäsenvaltioissa, jäl- jempänä *EU-maat*, *ETA-maat*, ovat valtion tuen, televisiomaksun ja televisiomainonnan erilaiset yhdistelmät. Analogisessa televisio- toiminnassa toimilupamaksua peritään niissä

maissa, joissa merkittävien julkisen palvelun yhtiö ei saa tuloja televisiomainonnasta. Näitä maita ovat Suomen lisäksi Ruotsi, Norja ja Yhdistynyt Kuningaskunta.

Digitaalisia maanpäällisiä televisioverkkoja on toiminnassa Euroopan maista Ruotsissa, Yhdistyneessä Kuningaskunnassa ja Espanjassa. Digitaalisen televisiotoiminnan osalta toimilupamaksukäytäntö ei ole vielä vakiintunut. Esimerkiksi Ruotsissa ja Yhdistyneessä Kuningaskunnassa ei toistaiseksi peritä maksuja, mutta sen sijaan Irlannissa kaavailaan otettavaksi käyttöön 3,5 prosentin suuruinen toimilupamaksu.

Ruotsi

Ruotsissa televisio- ja radiotoiminta perustuvat vuodelta 1966 olevaan lainsäädäntöön. Julkisen palvelun yhtiöitä on kolme: televisiotoimintaa kahdella analogisella kanavalla harjoittava SVT (Sveriges Television Ab), radiotoimintaa harjoittava SR (Sveriges Radio Ab) ja opetusohjelmatoimintaa harjoittava UR (Sveriges Utbildningsradio Ab). Kaupallista maanpäällistä televisiotoimintaa harjoittaa TV4-niminen yhtiö. Maassa on myös merkittäviä kaupallisia satelliittikanavia.

Lainsäädännössä ei ole julkisen palvelun määrittelyä, mutta kylläkin yksityiskohtaisia säännöksiä siitä, mitä toimiluvissa saadaan määrätä. Niinpä julkisen palvelun määrittely onkin tehty edellä mainittujen yhtiöiden toimiluvissa. Lisäksi toimintaa ohjaavia linjauksia on parlamentaarisisissa komiteamietinnöissä (viimeisin 2000:55), hallituksen vuosittaisissa lupamaksukorotusesityksissä (viimeisin 4/2000) ja hallituksen vuosittaisissa päätöksissä, jotka koskevat mainittujen yhtiöiden rahoitusta.

Viimeisimmässä komiteamietinnössä on korostettu, että julkisen palvelun yleisradio-toiminnassa on olennaista täsmentää palvelun sisältö. Internetin rooliin jakelukanavana on otettu se kanta, että Internetin tulisi olla yksi julkisen palvelun yleisradioyhtiön jakelukanavista. Palveluiden tulisi kuitenkin perustua suoraan julkisen palvelun ohjelmatoimintaan eikä olla siitä irrallisia.

Ruotsissa kaupalliset televisiotoiminnan harjoittajat eivät osallistu julkisen palvelun televisiotoiminnan rahoittamiseen, vaan

SVT:n rahoitus on miltei kokonaan televisiomaksujen varassa. TV4-kanava, joka on ainut maanpäällisesti lähetävä kaupallinen televisioyhtiö, maksaa toimiluvastaan toimilupamaksua valtiolle.

Ruotsissa maanpäällinen yleisradioverkko, mukaan luettuna digitaalinen lähetystoiminta, on valtion monopoli ja toimintaa harjoittaa kulttuuriministeriön alainen valtionyhtiö Teracom Ab. Digitaalisen verkon rakentamisen aikataulut perustuvat valtiopäivien päätöksiin. Maan hallitus myöntää radio- ja televisiolain (Radio- och TV-lagen 1996:844) perusteella toimiluvat televisio-ohjelmatoimintaan maanpäällisessä digitaalisessa verkossa. Tällä hetkellä kanavanippuja koskevia erityisiä toimilupia ei ole.

Muu kuin televisio-ohjelmatoiminta Ruotsin digitaalisessa maanpäällisessä verkossa on marginaalista. Telemarkkinat digitaalisessa maanpäällisessä televisioverkossa säädellään telelailla, jota on vuoden 1993 jälkeen muutettu useasti. Esimerkiksi video-on-demand eli televisio-ohjelmien tilaaminen kotitalouksiin yksin kappalein verkon kautta on telelain alaista toimintaa. Jos maanpäällisessä digitaalisessa televisioverkossa halutaan lähettää yleisölle muita palveluja kuin ohjelmatoimintaa tai telepalveluita, on siihen saatava lupa posti- ja telehallitukselta. Lupa myönnetään yleisen hakumenettelyn perusteella. Kaikille asiasta kiinnostuneille tarjotaan mahdollisuus hakea lupaa.

Norja

Norjan radio- ja televisiotoimintaa koskevassa laissa (Lov om kringkasting 1992 nr. 127) säädetään, että Norsk Rikskringkasting AS:n (jäljempänä *NRK*) tehtävänä on harjoittaa julkisen palvelun yleisradiotoimintaa ja muuta tähän liittyvää toimintaa. Käsitettä ei tarkemmin kuvata laissa eikä asianomaisessa asetuksessakaan. NRK:n säännöt sisältävät tulkinnan lain julkisen palvelun määrittelystä ja samalla tehtävien yksityiskohtaisen määrittelyn. Yhtiö tarjoaa ohjelmistoja kahdella analogisella kanavalla.

Norjassa toimii kaupallinen TV2-yhtiö. Sen toimintaa säännellään toimilupaehdoilla. Yhtiöltä tullaan perimään vuoden 2003 alusta toimilupamaksua valtiolle.

Tanska

Tanskan radio- ja televisiotoimintaa koskevan lain muutoksessa vuodelta 2000 tarkistettiin laissa aiemmin ollutta julkisen palvelun määritelmää. Lain mukaan julkisen palvelun toiminnan tulee kokonaisuutena turvata radion, television, Internetin tai muun sellaisen välityksellä laaja ohjelma- ja palvelutarjonta, joka sisältää uutisvälitystä, informaatiota, opetusta, taidetta ja viihdettä. Tarjonnassa tulee pyrkiä laatuun, tasapuolisuuteen ja monipuolisuuteen. Ohjelmatoiminnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota sananvapauteen, tiedonvälityksessä erityisesti asiallisuuteen ja puolueettomuuteen. Lähetystoiminnassa tulee tarjota olennaista yhteiskunnallista tietoa ja keskustelua sekä huomiota tulee kiinnittää myös tanskan kieleen ja tanskalaiseen kulttuuriin.

Laissa todetaan, että julkisen palvelun yleisradiotoimintaa harjoittavat DR (Danmarks Radio), jolla on kaksi analogista kanavaa sekä pääasiassa mainosrahoitteinen TV 2. Kokonaisuuteen kuuluvat lisäksi neljännen radiokanavan ohjelmatoiminta ja viidennen radiokanavan uutistoiminta.

Kaupallista televisiotoimintaa Tanskassa harjoittaa TV Danmark.

Yhdistynyt Kuningaskunta

Varsinaiset julkisen palvelun yhtiöt ovat British Broadcasting Corporation (jäljempänä BBC) ja mainosrahoitteinen Channel 4. BBC:n toimintaa säädellään kuninkaallisella lupakirjalla ja valtiovallan ja yhtiön keskeisellä sopimuksella. Nykyinen sopimus kattaa ajanjakson 1996 - 2006. Channel 4 -yhtiö on julkinen säätio, joka on perustettu lailla 1982. Yhtiön toimintaa koskevat määräykset ovat nykyisin laissa vuodelta 1990 (Broadcasting Act). Laki edellyttää yhtiön tarjoavan julkista palvelua. Lisäksi Walesin alueella toimii pääasiassa walesin kielellä julkisen palvelun yhtiö S4C.

Yksityistä televisiosektoria ja BBC:n kaupallista toimintaa valvova viestintäneuvosto ITC (Independent Television Commission) on esittänyt yhteenvedon BBC:n julkisesta palvelusta. Lisäksi julkinen valta on asettanut siinä määrin julkisen palvelun tehtäviä kau-

palliselle sektorille (ITV-järjestelmä eli Channel 3, Channel 5) että viestintäneuvosto ITC katsoo niidenkin kuuluvan julkisen palvelun piiriin. Tästä huolimatta tämä kaupallinen sektori maksaa merkittäviä toimilupamaksuja valtiolle.

BBC:n rahoitus koostuu pääosin lupamaksuista, mutta yhtiöllä on myös kaupallista toimintaa, muun muassa maksullinen tilauskanava, mainosrahoitteisia kanavia sekä ohjelmaoikeuksien myyntiä. Channel 4 toimii mainosrahoitteisesti, mutta sille on taattu lailla tietty minimitulotaso, jos yhtiö ei kykene hankkimaan tarvittavaa rahoitusta julkisen palvelun tehtävän toteuttamiseksi.

Yhdistyneessä Kuningaskunnassa toimilupamaksu perustuu tarjouskilpailuun ja kiinteään maksuun, joka vaihtelee alueittain.

Yhdistyneessä Kuningaskunnassa digitaalisista lähetysverkoista vastaa kaksi yksityistä yritystä: Crown Castle (vuonna 1997 yksityistetty julkisen palvelun yleisradioyhtiö BBC:n entinen verkko) ja NTL (vuonna 1996 yksityistetty valtion viranomaisen ITC:n entinen verkko).

Yhdistyneessä Kuningaskunnassa digitaalisessa maanpäällisessä televisioverkossa tapahtuvaa lähetystoimintaa säädellään kaikilta osin yleisradiolaissa (Broadcasting Act 1996). Lähetystoiminta jaetaan kahteen tyyppiin: digitaaliseen ohjelmatoimintaan (digital programme services) ja lisäpalveluihin (digital additional services). Ohjelmatoimintaan kuuluvat siihen liittyvät palvelut (programme-related services) Ohjelmatoimintaan on kanavanippujen koko kapasiteetista käytettävä vähintään 90 prosenttia. Lisäpalveluille jää siten 10 prosenttia kapasiteetista. Viestintäneuvosto ITC myöntää toimiluvat digitaaliseen kaupalliseen lähetystoimintaan kanavanipuittain. ITC myöntää kanavanippukohtaiset toimiluvat myös lisäpalveluihin tietyin edellytyksin. BBC:lle on varattu lainsäädännöllä oma kanavanippu.

Saksa

Saksassa on alakohtainen sääntelyrakenne. Teletoiminnan sääntely on liittovaltiotasolla, kun taas televisio- ja radiotoiminnan järjestäminen on perustuslain tulkinnan pohjalta osavaltioiden (Länder) asia. Valtakunnan ta-

son kysymyksistä osavaltiot sopivat keskenään.

Pääsopimus on osavaltioiden yleisradiosopimus, joka koskee sekä julkista että kaupallista televisio- ja radiotoimintaa (Runkfunks-taatsvertrag 1991). Julkisen palvelun yleisradioyhtiöistä ARD:sta, jolla on kaksi analogista kanavaa, ja ZDF:stä, joka toimii yhdellä kanavalla, sekä televisio- ja radiotoiminnan rahoituksesta ja televisio- ja radiomaksuista (lupamaksuista) on erilliset osavaltioiden sopimukset. Arte on perustettu Saksan ja Ranskan valtioiden välisellä sopimuksella. Nykyisessä televisio- ja radiotoiminnan kokonaisuudessa sekä julkisen palvelun yhtiöillä (ARD, ZDF ja Arte) että kaupallisilla yhtiöillä on vakiintunut asema.

Saksassa toimii lisäksi suuri joukko kansallisia kaupallisia kanavia, joista tärkeimmät ovat RTL, RTL 2, Sat 1, Pro Sieben ja Kabel 1. Lisäksi maassa on sekä satelliitti- että kaapelikanavia.

2.3. Nykytilan arviointi

2.3.1. Telemarkkinalain soveltamisala

Erilaisia viestintäverkkoja on Suomessa perinteisesti säännelty eri tavoin siitä riippuen, käytetäänkö verkkoa kohdeviestintään vai joukkoviestintään. Televisio- ja radioverkot ovat maailmanlaajuisesti siirtymässä analogisesta digitaaliseen teknologiaan. Konvergenssi – jolla tarkoitetaan tässä yhteydessä erilaisten verkkojen kykyä välittää samoja palveluja – tekee palveluista neutraaleja jakelutien suhteen. Samanlaisia palveluja ja samaa sisältöä voidaan välittää sekä televisio- että televerkoissa. Viestintäverkkojen käyttötapojen lähentyessä toisiaan lainsäädännöllistä jakoa kohdeviestintäverkkoihin ja joukkoviestintäverkkoihin on arvioitava uudelleen. Teleyritysten ja televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien erilainen asema ja erilaiset velvollisuudet lainsäädännössä eivät enää ole perusteltuja.

Televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien asema telemarkkinalain soveltamisalassa on edellä kohdassa 2.1.1. selostetulla tavalla jokseenkin epäselvä. Televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien ja teleyritysten yhtäläisen kohtelun vuoksi olisi perusteltua, että te-

levisio- ja radioverkot ja televisio- ja radiotoiminnan harjoittajat otettaisiin telemarkkinalain soveltamisalaan selkeästi ja riidattomasti. Niille tulisi asettaa samanlaiset velvollisuudet kuin perinteisille televerkoille ja perinteisille teleyrityksille siinä määrin kuin se on teknisesti mahdollista.

2.3.2. Toimiluvanvarainen teletoiminta

Digitaalisten televisioverkkojen ja matkaviestinverkkojen erilaisen toimilupasääntelyn takia toimiluvanhaltijoiden ja verkkojen asema on erilainen.

Televisio- ja radiolain 7 §:n mukaisen toimiluvan myöntämiskriteerit perustuvat pääasiassa ohjelmatarjonnan sisällön arvioimiseen ja lupa on siten luonteeltaan lähinnä ohjelmistolupa. Toimilupa sisältää kuitenkin myös luvan rakentaa, ylläpitää ja käyttää vapaasti etenevillä radioaalloilla toimivaa televerkkoa. Ohjelmistolupaan sisältyvän verkkoluvan saaminen edellyttää hakijalta tarjottavan ohjelman sisältöön liittyvien edellytysten täyttymistä. Verkkolupaa ei käytännössä voida myöntää sellaiselle teleyritykselle, joka ei ole samalla ohjelmatoiminnan harjoittaja. Matkaviestintotoimilupa ei sisälly samanlaisia rajoituksia. Televisio- ja radiotoimilupa perustuu valtioneuvoston tarkoituksenmukaisuusharkintaan. Matkaviestintotoimilupa on oikeusharkintainen.

Edellä kuvatulla tavalla televisio- ja radioverkkojen ja muiden televerkkojen välinen ero vähenee ja osin poistuu kokonaan digitalisoinnin ja konvergenssin seurauksena. Digitaalista televisio- ja radioverkkoa voidaan käyttää myös muiden telepalvelujen kuin televisio- ja radio-ohjelmien tarjontaan. Verkon kautta voidaan siirtää periaatteessa mitä tahansa digitaaliseen muotoon muutettua informaatiota kuten videota, ääntä, kuvaa, tekstiä tai tietokoneohjelmia. Muissakin kuin televisio- ja radioverkoissa voidaan vastavasti siirtää digitaalisessa muodossa olevia televisio- ja radio-ohjelmia. Toimiluvan edellytykset näiden verkkojen osalta ovat kuitenkin olennaisesti erilaiset. Verkkojen lähentyessä toiminnaltaan ja käyttötavoiltaan toisiinsa perusteita erilaiseen toimilupasääntelyyn ei enää ole.

Yhtenäistämällä verkkoja koskeva sääntely

toimilupien osalta verkot ja verkkopalveluja tarjoavat yritykset saatetaan samaan asemaan.

2.3.3. *Telemarkkinalakiin perustuva televerkon ja muun omaisuuden luovutusvelvollisuus*

Suomessa telemarkkinat on avattu kilpailulle maailmanlaajuisestikin vertailtuna poikkeuksellisen tehokkaasti. Telemarkkinoiden kilpailun edistäminen on eräs tekijä, joka on vaikuttanut Suomen kehittymiseen merkittäväksi tietoyhteiskunnaksi. Televerkkojen muodostamien kilpailun rajoitusten purkamisessa erilaisilla omaisuuden luovuttamista koskevilla velvoitteilla on ollut keskeinen merkitys. Teleyrityksille on asetettu lainsäädännössä lukuisia velvoitteita luovuttaa niiden hallussa olevaa erityisomaisuutta kohtuuhintaan muiden teleyritysten käytettäväksi. Luovutusvelvollisuuksilla on pyritty helpottamaan uusien teleyritysten pääsyä markkinoille ja lisäämään kilpailua.

Televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien ja teleyritysten yhtäläisen kohtelun vuoksi olisi perusteltua, että myös televisio- ja radioverkot sekä televisio- ja radiotoiminnan harjoittajat otettaisiin telemarkkinalain soveltamisalaan selkeästi ja riidattomasti. Vaikka eräät telemarkkinalain omaisuuden luovutusta koskevat velvollisuudet onkin toimilupamääräyksiin laajennettu koskemaan myös digitaalisia televisio- ja radioverkkoja, järjestely ei ole tyydyttävä.

Televisio- ja radioverkkojen omistajille ja haltijoille tulee yhdenvertaisuuden vuoksi asettaa yhtäläinen verkon vuokrausvelvoite kuin perinteisten televerkkojen omistajille ja haltijoille.

2.3.4. *Televerkkojen yhteenliittäminen*

Telemarkkinalain televerkkojen yhteenliittämistä koskevat säännökset on tehty puhelinverkkoja varten. Puhelinverkoille on tyypillistä verkkojen kaksisuuntaisuus ja se, että viestintä puhelinverkoissa tapahtuu pisteestä pisteeseen tiettyjen puhelinliittymien välillä. Kyseisten säännösten tarkoitus liittyy kiinteästi puhelinverkkoihin, niiden toimintaan ja niiden käytettävyyden varmistamiseen.

Ehdotuksen mukaan telemarkkinalakia, jonka nimikkeeksi tulisi viestintämarkkinalaki, sovellettaisiin aiemmasta poiketen puhelinverkkojen lisäksi myös digitaalisiin maanpäällisiin televisio- ja radioverkkoihin sekä kaapelitelevisioverkkoihin.

Maanpäälliselle televisio- ja radioverkolle on tyypillistä yksisuuntaisuus ja ohjelmistojen lähetys suurelle ennalta määräämättömälle vastaanottajajoukolle. Viestintäverkon yksisuuntaisuudella tarkoitetaan sitä, että viestintä kulkee verkossa vain lähettäjältä vastaanottajalle. Verkossa ei ole niin sanottua paluukanavaa. Joukkoviestintään käytettävät maanpäälliset televisio- ja radioverkot poikkeavat tältä osin olennaisesti puhelinverkoista, joita käytetään kahdensuuntaiseen kohdeviestintään. Verkkojen tai palvelujen yhteenliittäminen ei siten maanpäällisten televisio- ja radioverkkojen osalta ole käytännössä mahdollista.

Kaapelitelevisioverkot ovat pääsääntöisesti maanpäällisten televisio- ja radioverkkojen tapaan yksisuuntaisia joukkoviestintäverkkoja. Tekninen kehitys on kuitenkin vaikuttanut siihen, että osa kaapelitelevisioverkoista on nykyisin kaksisuuntaisia. Kaksisuuntaisissa kaapelitelevisioverkoissa paluukanava mahdollistaa nykyisin Internet-liittymän tarjonnan.

Kaapelitelevisioverkon asiakkaalla ei toistaiseksi ole ollut mahdollisuutta valita haluamaansa Internet-palvelun tarjoajaa kaapeliverkossa. Kaapelitelevisioverkon käyttäjän oikeutta valita haluamansa Internet-operaattori voitaisiin edistää soveltamalla kaksisuuntaisiin kaapelitelevisioverkkoihin telemarkkinalain yhteenliittämissäännöksiä.

Yhteenliittämisestä perittävästä korvauksesta säädetään edellä mainitun liikenneministeriön päätöksen 1393/1997 16 §:n 2 momentissa. Korvauksen on säännöksen mukaan oltava julkinen, riittävästi eritelty ja kohtuullisessa suhteessa suoritekustannuksiin, jos yhteenliittämisvelvollisella kaapeliverkkoyrityksellä on huomattava markkina-voima. Yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on maaliskuussa 2000 voimaan tulleen uuden perustuslain mukaan säädettävä lain tasolla. Liikenne- ja viestintäministeriössä on meneillään viestintälainsäädännön kokonaisuudistus, jonka toi-

sessä vaiheessa on tarkoitus huolehtia muun muassa tämän säännöksen säädöstason nostamisesta uuden perustuslain edellyttämällä tavalla.

2.3.5. *Julkinen palvelu televisio- ja radiotoiminnassa*

Yleisradio Oy:n asema julkisen palvelun yhtiönä on vankka. Ohjelmiston arvostuksen on viime vuosina erilaisilla tutkimuksilla todettu kasvaneen. Yleisradio Oy:n teettämän vuoden 2000 yleisökertomuksen mukaan 90 prosenttia yli 15-vuotiaasta väestöstä on vähintään melko tyytyväinen yhtiön ohjelmatarjontaan. Yhtäläisyyden periaatteen on toteuduttava niin alueellisesti kuin sisällöllisestikin. Eri osayleisöillä on erilaisia odotuksia ja näihin Yleisradio Oy:n on pystyttävä vastaamaan.

Ohjelmistotyypeistä voidaan nostaa esille muun muassa kulttuuri- ja taideohjelmat, hartausohjelmat, lasten- ja opetusohjelmat, urheilu, uutiset ja populaarikulttuuri. Yleisradio Oy:lle on laissa asetettu tehtäväksi saavuttaa koko yleisö, mukaan lukien erilaiset vähemmistöt. Yleisradio Oy tarjoaakin säännöllistä, suhteellisen laaja-alaista palvelua maamme ruotsinkieliselle väestölle. Yleisradio Oy on jatkuvasti lisännyt ohjelmatarjontaa myös muilla kansallisilla vähemmistökielillä (muun muassa saame, romani, venäjä, viittomakieli).

Kaupalliset televisioyhtiöt ovat esittäneet, että julkisen palvelun määrittelyä tulisi täsmentää ja että Yleisradio Oy:n tulisi suunnata ohjelmatoimintansa juuri tälle täsmälliselle ja mitattavalle julkisen palvelun alueelle. Kaupalliset yhtiöt pitävät ongelmana sitä, että vaikka Yleisradio Oy:lle onkin osoitettu jonkin verran laajempia tehtäviä kuin kaupallisille televisioille, Yleisradio Oy käyttää suuren osan resursseistaan juuri täyden palvelun ohjelmiston tuottamiseen. Kaupallisten yhtiöiden näkemysten mukaan Yleisradio Oy kilpailee näin ollen samasta ohjelmasisällöstä kaupallisten toimijoiden kanssa. Kaupalliset televisioyhtiöt katsovat edelleen, että myös niille on toimiluvissa asetettu julkisen palvelun tehtäviä, kuten esimerkiksi velvoitteet näkyä koko maassa, ottaa huomioon viestintä- ja kulttuuripoliittisia näkökohtia sekä va-

rautua poikkeusoloihin. Niistä ei kaupallisille yhtiöille makseta kompensatiota.

Julkisen palvelun voidaan arvioida olevan vahva, elävä ja kehittyvä perinne, jolla on merkittävä asema myös tulevaisuuden konvergoituvassa ja markkinoihin perustuvassa maailmassa. Kansainvälisesti havaitaan, että julkisen palvelun televisio- ja radioyhtiöt ovat digitalisoitumisen tarjoamien mahdollisuuksien myötä laajentamassa toimintaansa uusien palvelujen, kuten Internetin alueelle sekä yhä monipuolisempaan palvelutoimintaan eri osayleisöille, kuten kielellisille vähemmistöille, lapsille, kulttuuri- ja taideyleisöille sekä eri ohjelmateemoihin, kuten dokumentteihin, politiikkaa käsitteleviin ohjelmiin, kansalliseen uutistoimintaan ja opetusohjelmiin. Samalla julkisen palvelun televisio- ja radiotoiminta muodostavat entistä paremman toimintakentän riippumattomille tuottajille tarjota ohjelmia myös mainituille osayleisöille ja mainituista teemoista, joita kaupallinen ohjelmatoiminta harvemmin käyttää.

2.3.6. *Yleisradio Oy:n rahoitus*

Suomalaisessa yhteiskunnassa on yleisesti katsottu, että maassa on aiheellista ylläpitää Yleisradio Oy:n kaltaista instituutiota, joka palvelee ei-kaupalliselta pohjalta kaikkia kansalaisia vähemmistöryhmät mukaan lukien. Kuten edellä kohdassa 2.1.9 on selostettu, Yleisradio Oy:n toiminta rahoitetaan pääosin valtion televisio- ja radiorahastoon kerätyillä televisiomaksuilla ja toimilupamaksuilla.

Suomessa on valittu julkisen palvelun sisältötoiminnan pääasialliseksi rahoitusmuodoksi kansalaisilta kerätty televisiomaksu, kuten useimmissa muissakin Länsi-Euroopan maissa on tapana. Yleisradio Oy:n rahoitukseen on olemassa myös vaihtoehtoisia ratkaisuja, kuten esimerkiksi rahoitus suoraan valtion talousarviosta tai laajamittainen mainostulojen käyttö. Hallitus katsoo kuitenkin, että televisiomaksu on edelleen hyvä Yleisradio Oy:n rahoituksen perusta eikä ehdota muutoksia tähän. Myöskään Yleisradio Oy:n hallinnon tai televisiomaksujen korotusten osalta ei ehdoteta lainsäädäntöön muutoksia.

Näin ollen Yleisradio Oy huolehtii jatkosakin omasta kehitystoiminnastaan itsenäi-

sesti. Televisiomaksukorotuspäätöksen tekee valtioneuvosto. Televisiomaksua on kuitenkin perusteltua käsitellä tässä yhteydessä, koska ehdotettu toimilupamaksuratkaisu ja televisiomaksuun ja yhtiön sisäiseen kehittämiseen liittyvät seikat vaikuttavat Yleisradio Oy:n talouteen ja yhtiön mahdollisuuksiin huolehtia sille laissa asetetuista tehtävistä tulevina vuosina.

Televisiomaksu

Yleisradio Oy:n rahoituksen perustana (yli 80 prosenttia tuotoista) ovat siis televisiomaksun muodossa lain nojalla kerätyt tuotot. Televisio- ja radiotoimintaa koskevan lainsäädännön mukaan liikenne- ja viestintäministeriön velvollisuus on ottaa huomioon Yleisradio Oy:stä annetun lain 7 §:n mukaisen julkisen palvelun yleisradiotoiminnan toimintaedellytykset kehitettäessä muuta yleisradiotoimintaa. Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain 6 §:n mukaan valtioneuvoston on määrätessään televisiomaksun suuruudesta muun ohessa otettava huomioon Yleisradio Oy:n mahdollisuus täyttää sille asetetut julkista palvelua koskevat tehtävät, alan kilpailutilanne sekä yleinen taloudellinen tilanne. Ehdotettu toimilupamaksutason alentaminen edellyttää Yleisradio Oy:n rahoituksen tarkistamista lähitulevaisuudessa.

Televisiomaksujen ja sanomalehtien tilaushintojen kehitystä vertailtaessa voidaan todeta tilaushintojen nousseen televisiomaksuja nopeammin. Televisiomaksuja onkin korotettu Suomessa melko harvoin. Vuoden 2000 heinäkuun alussa tehtyä korotusta edeltävä varsinainen korotus oli tehty vuonna 1991.

Kansainvälisesti vertailtuna televisiomaksu on hinnaltaan Suomessa suhteellisen alhainen. Useissa maissa, kuten eräissä pohjoismaissa ja Yhdistyneessä Kuningaskunnassa, on käytäntönä korottaa televisiomaksua vuosittain. Yhdistyneessä Kuningaskunnassa hallitus on tehnyt sitovan pitemmän aikavälin päätöksen tulevasta lupamaksukorotuksista. Korotuksen perusteina ovat pääasiassa rahanarvon heikkeneminen ja toiminnan kehittämistarpeet, esimerkiksi digitalisointi.

Televisiotoiminnan toimintaedellytysten parantamista selvittänyt työryhmä on rapor-

tissaan (liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 29/2001) katsonut, että Yleisradio Oy:n rahoituksen perustana olevaa televisiomaksua on vastaisuudessa perusteltua tarkistaa säännöllisesti. Työryhmä perustelee tätä lainsäädännöllisillä velvoitteilla sekä täyden palvelun televisio- ja radiopalveluiden laajan tarjonnalla, joihin sisältyvät myös uudet sisältöpalvelut. Yleisradio Oy:llä itsellään on luonnollisesti tarve toimintojensa pitkäjänteiseen suunnitteluun. Työryhmä esittää, että televisiomaksujärjestelmää uudistettaisiin siten, että maksua tarkistettaisiin vuosittain vuodesta 2004 lukien. Vuonna 2004 tehtävässä tarkistuksessa tulisi ottaa huomioon uusien sisältöpalvelujen kehittämisen kustannukset ja edellisen televisiomaksun korotuksen jälkeen tapahtunut inflaatiokehitys. Vuoden 2005 alusta lukien televisiomaksua korotettaisiin vuosittain inflaatiota vastaavasti lisättynä yhdellä prosentilla analogisten ja digitaalisten päällekkäisten lähetyskustannusten kattamiseksi ja sisältöpalvelujen kehittämiseksi. Tämä yhden prosentin lisäys säilyisi, kunnes päällekkäisestä analogisesta ja digitaalisesta lähetystoiminnasta voitaisiin luopua. Televisiomaksun tarkistaminen työryhmän ehdotuksen mukaisesti vuodesta 2004 lukien antaisi mahdollisuuden televisiotoiminnan tasapuoliseen kehittämiseen.

2.3.7. Toimilupamaksuvelvollisuus

Mainonnan liikevaihdon kehitys vaikuttaa toimilupamaksujen kertymään. Viimeaikainen televisiomainonnan kehitys on ollut merkittävästi heikompi kuin 1990-luvulla arvioitiin. Esimerkiksi vuonna 1995 esitettiin arvioita, joiden mukaan televisiomainonta voisi Suomessa ylittää muutaman vuoden tähtämällä 2 miljardin tasolle, jolloin osuus mediamainonnasta olisi ollut noin 30 prosenttia. Vuonna 2000 televisiomainontaan käytetty markkamäärä oli vajaa 1,3 miljardia markkaa ja sen osuus mediamainonnasta hieman yli 19 prosenttia. Tällä perusteella voidaan arvioida nykyisen lain mukaisen toimilupamaksuprosentin suhteessa kaupallisen televisiotoiminnan nykyiseen kantokykyyn olevan liian korkea.

Toimilupamaksujen osalta tilanne on ongelmallinen myös sikäli, että toimialan muu-

tos on johtamassa tilanteeseen, jossa kaikkia jakelutekniikoita tulee kohdella yhdenmukaisin ehdoin. Tällä hetkellä toimilupamaksua maksavat vain maanpäällistä jakelutekniikkaa käyttävät toimijat, kun taas kaapeli- ja satelliittijakelu tai teleala ei maksa toimilupamaksua. Toimilupamaksun laajentaminen koskemaan kaikkia toimijoita ja jakelutekniikoita ei taas ole tässä vaiheessa tietoyhteiskunnan kehitystä edistävä toimenpide.

Kaupalliset televisioyhtiöt ovat esittäneet toimilupamaksun poistamista. Yhtiöt perustelevat tätä muun muassa sillä, että toimilupamaksu vääristäisi Yleisradio Oy:n ja kaupallisten yhtiöiden välistä kilpailua ja olisi vastoin EU:n teknologianeutraliteettiperiaatetta. Se vaarantaa kaupallisten yhtiöiden käsityksen mukaan myös digitaalisten lähetysten aloittamisen. Tämä johtuu siitä, että toiminnan aloitus edellyttää investointeja, lähetyskustannukset ovat korkeat ja samaan aikaan digitaalisista lähetyksistä saatavat tulot ovat alimmillaan. Myös kilpailuvirasto on tehnyt aloitteen toimilupamaksun poistamisesta vuonna 1996.

Kuten edellä kansainvälistä kehitystä tarkasteltaessa kohdassa 2.2.2 on todettu, EU-maissa television alueella toimilupamaksuja tai vastaavia maksuja peritään maanpäälliseltä mainosrahoitteiselta televisiotoiminnalta Suomen lisäksi Yhdistyneessä Kuningaskunnassa ja Ruotsissa sekä maksutelevisiotoiminnalta Kreikassa. Toimilupamaksu otetaan vuonna 2003 käyttöön myös ETA-maa Norjassa. Kaikissa niissä maissa, joissa maksua kerätään, perustelu noudatetulle käytännölle on ajatuksellisesti hyvin samankaltainen. Toiminnassa tarvittavien radiotaajuuksien jaosta sovitaan kansainvälisesti. Taajuuksia on perinteisesti pidetty kunkin valtion hallitsemana luonnonvarana. Kunkin maan omista päätöksistä on riippunut, kuinka tätä luonnonvaraa on käytetty ja minkälaisen korvauksen kukin valtio mahdollisesti katsoo oikeaksi hallitsemiensa taajuuksien kaupallisesta käytöstä. Vaihtoehtona joko suoraan valtiolle tai erityiseen rahastoon maksetulle toimilupamaksun tyyppiselle maksulle on useiden maiden käyttämä julkisen palvelun yhtiöiden rahoitusmalli, joka rakentuu valtion suoran tuen, televisiomaksun ja televisiomainonnan eri yhdistelmille.

Kun tarkastellaan EU-maissa konvergoituvia aloja ja erityisesti uusia matkaviestinsukupolvia ja televisiotoimintaa, voidaan havaita, että useat valtiot perivät eri tavoin toimilupa- tai taajuusmaksuja. Asia on viime aikoina noussut eurooppalaiseen keskusteluun lähinnä teletoimintaan käytettyjen taajuuksien huutokauppanemettelyn johdosta. Erityisen kalliilla hinnalla kolmannen sukupolven matkapuhelintaajuutensa myivät Yhdistynyt Kuningaskunta ja Saksa. Euroopassa on huutokauppakehityksen myötä herännyt huoli koko toimialan tulevaisuuden menestyksestä ja Euroopan kilpailukyvystä. Suomi ei ole käyttänyt huutokauppanemettelyä taajuuksia jakaessaan.

2.3.8. *Mainonta Yleisradio Oy:n kanavilla*

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan Yleisradio Oy:n toiminta rahoitetaan pääasiassa televisiomaksuilla ja toimilupamaksuilla. Yleisradio Oy:stä annetun lain 12 §:n mukaan yhtiö ei saa lähettää hallitsemillaan televisio- eikä radiokanavilla mainontaa. Myös sponsoroitujen ohjelmien tuottaminen on kielletty. Kieltoja on perusteltu myös sillä, että kaupalliset televisiotoimijat ovat velvollisia maksamaan toimilupamaksun niistäkin tuloista, jotka ne saavat sponsoroinnista. Valtioneuvostolla on kuitenkin ollut lain mukaan oikeus erityisestä syystä myöntää yhtiölle ohjelmakohtainen oikeus tällaisen mainonnan lähettämiseen.

Voidaan arvioida, että vajaan 10 miljoonan markan tuotoilla ei ole Yleisradio Oy:lle mainittavaa taloudellista merkitystä. Sen sijaan periaatteellisella tasolla mainonnan sallimista voidaan pitää kilpailutilanteen kannalta merkittävänä poikkeuksena.

2.3.9. *Sisältötuotannon edistämisyjärjestelmä*

Digitaalista sisältötuotantoa on tarpeen edistää kaikissa eri muodoissa. Tämä esitys on kuitenkin keskittynyt lähinnä televisioalan tarkasteluun. Hallitus katsoo, että taloudellisesti vahva viestintäkenttä tarjoaa terveen perustan myös laadukkaana sisällön tuottamiselle. Lähtökohtana on korkeatasoisen sisältö-

tuotannon tarjoaminen digitaalisen television yleisölle. On selvää, että televisioala ei voi rahoittaa koko digitaalista sisältötuotantoa. Se vaatii sekä taloudellisia voimavaroja että uudentyyppejä innovaatioita, joten laajemman rahoitusjärjestelyn kehittäminen on todennäköisesti tarpeen. Sisältötuotannon edistämistä pohditaan parhailtaan useilla eri tahoilla. Tämä hallituksen esitys pyrkii kuitenkin omalta osaltaan edistämään sisältötuotantoa antamalla signaalin riippumattoman tuotannon käyttämisen tarpeellisuudesta sekä edistämällä muutoin televisio toiminnan toimintaedellytyksiä.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Esityksen tavoitteet

Esityksen päätavoitteena on tietoyhteiskuntakehityksen ja sananvapauden edistäminen. Erityisenä tavoitteena on varmistaa tietoyhteiskuntapalvelujen tasapuolinen tarjonta alueellisesti ja eri väestöryhmien kesken erityisesti digitaalisia televisioverkkoja hyväksikäyttäen. Tietoyhteiskuntakehityksellä on yhteiskunnallisesti keskeinen merkitys muun muassa talouden uudistamisessa, yhteiskunnallisessa ja muussa verkottumisessa, sisältöteollisuuden vahvistamisessa ja julkisten palvelujen tehostamisessa. Hallitusohjelman mukaan Suomen on oltava teknologiapolitiikkassaan eturivin kansakunta ja edelläkävijä ihmisystävällisen ja kestäväan tietoyhteiskunnan toteuttamisessa. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sähköisten palvelujen sekä kulttuuri- ja tietosisältöjen kehittämistä helppokäyttöisiksi ja turvallisiksi kaikkien ihmisten käyttöön yhtä lailla mikrotietokoneen, digitaalisen television kuin matkaviestintenkin avulla.

Digitaalisen television kehittäminen on nähtävä osana tietoyhteiskunnan ja sananvapauden kehittämistyötä. Parhailtaan luodaan kotitalouksille tarkoitettua digitaalisen television palvelualustaa, joka omalta osaltaan kehittyessään tulee antamaan mahdollisuuksia sekä television että vuorovaikutteisten Internet- ja mobiilipalveluiden käytölle. Tavoitteena on tarjota kuluttajille monella tasolla entistä parempaa ja monipuolisempaa palve-

lua ja ottaa näin ratkaiseva askel tietoyhteiskunnan toteutumiseen tavallisen kansalaisen arkielämässä. Digitaalinen televisio madaltaa kynnystä tulla tietoyhteiskuntapalveluiden käyttäjäksi myös sellaisille kuluttajille, jotka eivät muita päätelaitteita käytä.

Toisena tavoitteena on luoda entistä parempia edellytyksiä viestintäteknologian kehitykselle. Konvergenssi merkitsee sitä, että samoja tai samankaltaisia sisältöjä voidaan vähitellen yhä enemmän jakaa ja käyttää rinnakkain eri jakeluteitä käyttäen. Viestintämarkkinoille syntyy uudenlainen kilpailutilanne, jonka uskotaan toimivan kuluttajien eduksi. Uusilla markkinoilla avautuu uusia mahdollisuuksia verkkoliiketoiminnalle ja innovaatioille. Konvergenssi tulee kuitenkin laajemmassa mitassa toteutumaan vasta, kun kaikki toiminta tapahtuu digitaalisessa ympäristössä. Tavoitteena on uudistaa viestinnän lainsäädäntöä niin, että kaikkia viestintäverkkoja kohdellaan lain tasolla teknologianeutraalisti.

Kolmantena tavoitteena on laadukkaan sisältötuotannon edistäminen. Sisältö tulee lopulta ratkaisemaan tarjottujen viestintäpalveluiden menestyksen kuluttajien keskuudessa. Riippumattoman sisältötuotannon tukeminen edistää myös sananvapautta. Tässä yhteydessä sisältötuotantoa ehdotetaan tuettavaksi ainakin kahta kautta. Toisaalta pyritään luomaan edellytyksiä taloudellisesti terveelle televisio toimialalle, joka on eduksi myös riippumattoman ohjelmatuotannon kehitykselle. Toisaalta ehdotetaan muutettavaksi suuremmiksi niitä kiintiöitä, jotka lain mukaan on varattava riippumattomien tuottajien tuottamille ohjelmille.

Neljäntenä tavoitteena on koko televisio toimialan toimintaedellytysten edistäminen. Televisio on keskeinen tiedonvälittäjä suomalaisessa yhteiskunnassa. Nykyisin kuluttajille tarjotaan kansainvälisesti korkeatasoiset televisio palvelut. On tärkeää luoda toiminnalle tulevaisuudessakin sellaiset toimintaedellytykset, että näin voi jatkua myös muutuneissa olosuhteissa, nykyaikaisen teknologian suomien mahdollisuuksien mukaisesti. Toimintaedellytyksiä on tarkasteltu niin Yleisradio Oy:n kuin kaupallisten televisio toimijoidenkin näkökulmasta. Moniarvoisen viestintämaiseman säilyttäminen edellyttää

useita toimijoita. Erilaiset ohjelmistot saavat aikaan tervettä kilpailua, joka parhaiten takaa kuluttajille korkealaatuisia viestintäpalveluita.

Julkisen palvelun aseman turvaaminen on esityksessä keskeisellä sijalla. Kokonaisuuden kehittämisen takia on kiinnitettävä huomiota myös kaupallisen televisiotoiminnan talouteen. Toimialan kehittämiseksi ehdotettujen ratkaisujen tulee olla perusteltuja myös kuluttajan kannalta. Kustannuksia ei siirretä kohtuuttomasti kuluttajan maksettavaksi, vaan esitys on rakennettu useista erilaisista rahoituselementeistä.

3.2. Keskeiset ehdotukset

3.2.1. Telemarkkinalain soveltamisalan laajentaminen

Lain uuden soveltamisalan rajaukset

Lain soveltamisalaa koskevan 3 §:n 3 momentin 2 kohdasta poistettaisiin viittaus yleisradiolähetysoimintaan. Viittauksella on suljettu telemarkkinalain soveltamisalan ulkopuolelle televisio- ja radiotoiminnan harjoittaminen maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa sekä satelliitin välityksellä. Maanpäällisen televisio- ja radioverkon sekä satelliitin ohella televisio- ja radiotoimintaa harjoitetaan myös kaapeliteleviioverkossa. Kaapeliteleviioverkkojen asema telemarkkinalain soveltamisalassa on jossain määrin epäselvä, kuten edellä yleisperustelujen kohdassa 2.1.1 on todettu.

Edellä mainitun muutoksen ohella lain soveltamisalaa koskevaan 3 §:n 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 kohta, jonka mukaan laki ei koskisi analogisia maanpäällisiä televisio- ja radioverkkoja eräitä jäljempänä selostettavia poikkeuksia lukuun ottamatta. Lisäksi 3 momenttiin lisättäisiin uusi 7 kohta, jonka mukaan laki ei koskisi televisio-ohjelmistojen lähettämistä ja tarjolla pitoa satelliitin välityksellä.

Ehdotettujen muutosten jälkeen lakia sovellettaisiin kaikkeen digitaalisessa maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa harjoitettavaan televisio- ja radiotoimintaan. Lakia ei sen sijaan pääsääntöisesti sovellettaisi televisio- ja radiotoimintaan, jota harjoitetaan

analogisessa maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa. Analogiset televisio- ja radioverkot ehdotetaan suljettaviksi lain yleisen soveltamisalan ulkopuolelle, koska toiminnan sääntelyllä ei ole digitalisoitumisen ja konvergenssin lisääntyessä enää olennaista merkitystä markkinoiden kannalta. Analogisen televisio- ja radioverkon merkitys muiden sähköisten viestintäpalveluiden kuin perinteisen ohjelmapalveluiden välittämisessä on käytännössä hyvin vähäinen.

Lain eräitä säännöksiä kuitenkin sovellettaisiin myös analogiseen maanpäälliseen televisio- ja radiotoimintaan. Liikenne- ja viestintäministeriö voisi ehdotuksen mukaan määrätä analogista maanpäällistä televisio- ja radioverkkoa tarjoavan televerkkoyrityksen teleyritykseksi, jolla on huomattava markkinavoima, jäljempänä *HMV-yritys*. *HMV-yrityksen* verkon käyttämisestä perimää maksumuutoksia arvioida telemarkkinalain 18 §:n 3 momentin uuden 8 kohdan perusteella. Verkon käyttämisestä perittävän maksun tulisi 18 §:n 3 momentin 8 kohdan mukaan olla tasapuolinen ja kohtuullinen suoritteiden tuottamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin nähden.

Analogisen verkon omistajalla tai haltijalla ei siis olisi lakiin perustuvaa velvollisuutta luovuttaa verkkoonsa toisen teleyrityksen käytettäväksi. Jos analogisessa televisio- ja radioverkossa toimiva *HMV-yritys* kuitenkin vapaaehtoisen sopimuksen perusteella luovuttaisi verkkoonsa toisen teleyrityksen käytettäväksi, luovutuksesta perittävissä oleva hinta olisi edellä mainitulla tavalla säännelty.

Analogisen televisio- ja radioverkon osalta sääntelyssä pidättäydyttäisiin vähimmäistasolla, koska tarvetta pidemmälle menevään sääntelyyn ei ole. Säännöstä sovellettaisiin käytännössä *Digita Oy*:öön, joka on ainoa valtakunnallisen analogisen televisio- ja radioverkon omistaja Suomessa.

Lakia sovellettaisiin kaikkiin kaapeliteleviioverkkoihin siitä riippumatta, välitetäänkö niissä analogista vai digitaalista sisältöä. Kaapeliteleviioverkon osalta jaolla digitaaliseen ja analogiseen verkkoon ei ole teknisistä syistä käytännön merkitystä. Useimmiten kaapeliteleviioverkossa voidaan jo nyt välittää yhtä hyvin digitaalista kuin analogista aineistoa. Kaapeliteleviioverkkoja ei siten ole

mielekästä sääntelytasolla erotella digitaaliin ja analogisiin verkkoihin, kuten maanpäällisten televisio- ja radioverkkojen osalta ehdotetaan tehtäväksi.

Lakia ei ehdotettujen muutosten jälkeenkään sovellettaisi televisio- ja radiotoimintaan, jota harjoitetaan satelliitin välityksellä. Televisio- ja radio-ohjelmien lähettäminen ja niiden tarjolla pito satelliitin välityksellä on muihin televisio- ja radio-ohjelmien jakeluihin verrattuna Suomessa vähäistä. Telemarkkinalain velvoitteet kohdistuvat pääasiassa verkkoyrityksiin, eivätkä suomalaiset yritykset toistaiseksi omista tai hallinnoi satelliitteja taikka niihin liittyviä taajuuksia. Telemarkkinalaissa mainituilla velvollisuuksilla ei olisi käytännön merkitystä Suomessa satelliitin välityksellä harjoitettavaan televisio- ja radiotoimintaan. Satelliittivälitteisen televisio- ja radiotoiminnan sääntelylle ei siten ainakaan viestintämarkkinalain kokonaisuudistuksen ensimmäisessä vaiheessa ole tarvetta. Satelliittitoimintaa koskevaa uudelleen kokonaisuudistuksen toisessa vaiheessa.

Televisio- ja radioverkossa toimivaan televerkkoyritykseen kohdistuvat velvoitteet

Lain soveltamisalan laajennus vaikuttaisi maanpäällisen digitaalisen televisio- ja radioverkon sekä kaapelitelevisioverkon omistajan ja haltijan asemaan siten, että niiden toimintaan kohdistuisi useita uusia velvoitteita.

Yritys, joka omistaa maanpäällisen digitaalisen televisio- ja radioverkon tai kaapelitelevisioverkon taikka hallitsee sitä muulla perusteella ja tarjoaa sitä käytettäväksi telepalvelujen tarjontaan, olisi esityksen mukaan viestintämarkkinalaissa tarkoitettu televerkkoyritys. Televerkkopalvelun tarjontaa olisi esimerkiksi toiminta, jossa digitaalisessa maanpäällisessä televisioverkossa lähetaseman radiolähetintä, kanavanipun koostamisessa käytettävää laitetta, ohjelmansiirtoverkkoa tai muuta televisio- ja radioverkkoon kuuluvaa osaa tarjotaan telepalvelujen tarjontaan.

Televerkkopalvelua digitaalisessa maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa tarjoai-

sivat siis verkon omistava Digita Oy sekä uudet verkkolupien haltijat, jotka hallinnoivat kanavanippua. Käytännössä Digita Oy tarjoaisi televerkkopalvelua kanavanipun haltijoille. Kanavanipun haltijat taas tarjoaisivat televerkkopalveluita muun muassa televisio- ja radiolaissa tarkoitetun ohjelmistoluvan saaneille telepalveluyrityksille. Kuten perinteisessä teletoinnassa, sama yritys voisi toimia yhtä aikaa sekä televerkkoyrityksenä että telepalveluyrityksenä. Kaksoisroolissa toimivan teleyrityksen olisi telemarkkinalain 6 luvussa tarkoitetulla tavalla eriytettävä televerkkopalvelun tarjonta telepalvelun tarjonnasta.

Digitaalinen maanpäällinen televisio- ja radioverkko voi muodostua useista ohjelmansiirtoverkkoista ja radiolähettimistä. Tässä verkossa voisi, samalla tavoin kuin perinteisessä televerkossa, siten olla useita televerkkoyrityksiä, jotka kilpailevat keskenään telepalvelun välittämisessä tarvittavan verkon tarjoamisesta. Samalla tavoin kuin matkaviestinverkoissa maanpäällinen digitaalinen televisio- ja radioverkko voisi olla tosiasiaa useampien yritysten omistamista verkoista ja laitteista koostuva kokonaisuus.

Kaapelitelevisioverkossa televerkkoyritys olisi kaapeliverkon omistaja tai haltija, joka tarjoaa verkkoa käytettäväksi esimerkiksi ohjelmistojen jakeluun. Kaapelitelevisioverkossa toimivat yritykset toimisivat nykyisten olosuhteiden vallitessa pääsääntöisesti kaksoisroolissa eli sekä televerkkopalvelun että telepalvelun tarjoajina.

Voimassa olevassa laissa televerkkoyrityksen keskeisin velvollisuus on telemarkkinalain 15 §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen velvollisuus tarjota verkkoaan eli tilaajayhteyksiä ja kiinteitä yhteyksiä sekä tilaajayhteyden vapaana olevaa välityskykyä telepalveluyritysten käytettäväksi. Televisio- ja radioverkot ovat nykyisessä teknisessä kehitysvaiheessaan joukkoviestintään tarkoitettuina verkkoina rakenteeltaan erilaisia kuin kohdeviestintään tarkoitettut perinteiset televerkot. Teknisesti on jossain määrin epäselvää, onko joukkoviestintään käytettäväksi tarkoitetuissa televisio- ja radioverkoissa esimerkiksi telemarkkinalain 15 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainittua tilaajayhteyttä tai kiinteää yhteyttä. Joukkoviestintäverkon erilaisista teknisistä

ominaisuuksista johtuen kaikkia telemarkkinalaissa mainittuja televerkkoyrityksen velvollisuuksia ei voitaisi soveltaa televisio- ja radiotoiminnan harjoittajiin. Nykyisen sääntelyn ulottaminen televisio- ja radioverkkoihin saattaisi johtaa vaikeisiin tulkintaongelmiin. Sääntelyn selkeyden ja televerkkoyritysten tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi lakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös digitaalisen maanpäällisen televisio- ja radioverkon sekä kaapelitelevision ohjelmakanavan luovutusvelvollisuudesta. Luovutusvelvollisuuden sisältöä käsitellään tarkemmin jäljempänä.

Televerkkoyrityksellä on telemarkkinalain 8 §:n 2 momentin 4 kohdan edellyttämällä tavalla lisäksi velvollisuus vuokrata muille teleyrityksille, erityisesti toiselle televerkkoyritykselle, teleyrityksen harjoittamista varten rakentamansa kaapelikanavan vapaana oleva osa ja yleiseen televerkkoon kuuluvan radiomaston vapaana oleva antennipaikka. Tätä velvollisuutta voitaisiin ongelmitta soveltaa ainakin digitaalisessa maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa.

Muista digitaalisessa maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa taikka kaapelitelevision verkossa toimivaan televerkkoyritykseen kohdistuvista uusista velvoitteista on mainittava velvollisuus huolehtia osaltaan siitä, että käyttäjien saatavilla on mahdollisuuksia televiestintään (8 §:n 2 momentin 1 kohta), velvollisuus varmistaa häiriötön toiminta poikkeusoloissa (8 §:n 2 momentin 3 kohta) sekä velvollisuus eriyttää televerkkopalvelujen tarjonta telepalvelujen tarjonnasta ja yrityksen muusta liiketoiminnasta (20 §:n 1 kohta). Televisio- ja radioverkossa toimiva televerkkoyritys myös vastaisi televerkon turvallisuudesta ja siitä, että televerkko täyttää tietyt tekniset vaatimukset (12 §:n 1 momentti ja 13 §).

Telemarkkinalaissa on joukko velvollisuuksia, joita ei voitaisi teknisistä syistä, lähinnä televisio- ja radioverkon yksisuuntaisuudesta johtuen, soveltaa maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa toimivaan teleyritykseen taikka joiden soveltamisessa voitaisiin joutua vaikeisiin tekniikkaan liittyviin tulkintaongelmiin. Eräs tällainen velvollisuus on teleyrityksen yhteenliittämismvelvollisuus, joka tämän vuoksi ehdotetaan nimen-

omaisesti suljettavaksi pois maanpäällisen televisio- ja radioverkon osalta. Yhteenliittämismvelvollisuutta sovellettaisiin kuitenkin kaapelitelevision verkossa toimiviin televerkkoyrityksiin. Kysymystä käsitellään tarkemmin jäljempänä kohdassa 3.2.4.

Joukkoviestintäverkon käyttötarkoituksesta johtuen televerkkoyrityksen velvollisuudella varustaa televerkkonsa siten, että pakkokeinolaissa (450/1987) tarkoitettu telekuuntelu ja teleyrityksen on mahdollista (telemarkkinalain 8 §:n 2 momentin 3 a kohta), ei olisi tällä hetkellä käytännön merkitystä maanpäällisten televisio- ja radioverkojen kannalta. Velvollisuutta ei kuitenkaan ehdoteta suljettavaksi pois, koska tekninen kehitys saattaa tältä osin muuttaa maanpäällisten televisio- ja radioverkojen rakennetta ja käyttötarkoitusta lain voimassaoloaikana.

Kaapelitelevision verkkojen osalta telekuuntelu- ja teleyrityksen sääntöjen soveltamisella ei myöskään olisi käytännön merkitystä, jos kaapeliverkko on yksisuuntainen. Kaksisuuntaisessa kaapelitelevision verkossa paluukanavalla välitetään useimmiten Internet-palveluita. Internet-palvelut eivät edellä kohdassa 2.1.1 selostetuista syistä johtuen kuulu telemarkkinalain soveltamisalaan. Internet-palveluja koskevan poikkeuksen vuoksi telekuuntelu- ja teleyrityksen sääntöjä ei voitaisi pääsääntöisesti soveltaa myöskään kaksisuuntaisiin kaapelitelevision verkkoihin. Velvollisuutta ei kuitenkaan ehdoteta suljettavaksi pois, koska tekninen kehitys saattaa tältä osin muuttaa kaapelitelevision verkkojen rakennetta ja käyttötarkoitusta lain voimassaoloaikana.

Televisio- ja radioverkossa toimivan telepalveluyrityksen oikeudet ja velvollisuudet

Kuten edellä perustelujen kohdassa 2.1.1 on todettu, teleyritykset jaetaan telemarkkinalaissa televerkkoyrityksiin ja telepalveluyrityksiin. Telemarkkinalain velvoitteet kohdistuvat käytännössä miltei yksinomaan televerkkoyrityksiin. Kilpailun turvaamisen kannalta televerkkoyrityksen keskeisin velvollisuus on vapaana olevan verkon luovutusvelvollisuus. Vastaavasti telepalveluyrityksen tärkein oikeus on sen oikeus vaatia televerk-

koyrityksen omistuksessa tai hallinnassa olevaa verkkoa käyttöönsä. Telepalveluyrityksen käsite on laissa tarpeellinen siitä syystä, että televerkkoyrityksen velvollisuuden konkretisoituminen edellyttää velvollisuutta vastaavan oikeuden haltijan määrittelemistä.

Ehdotettujen muutosten jälkeen telepalveluyrityksiä olisivat esimerkiksi Yleisradio Oy, televisio- ja radiolain 7 §:ssä tarkoitettujen toimiluvan saaneet digitaalisen maanpäällisen televisio- ja radiotoiminnan harjoittajat, mainitussa toimiluvassa tarkoitettua datasiirtoa harjoittavat muut yritykset sekä kaapelitelevisiotoiminnan harjoittajat. Telepalveluyrityksiä olisivat perinteisten teleyritysten lisäksi siis kaikki ne yritykset, jotka tarjoavat lähetettäväksi yleisön vastaanotettavaksi tarkoitettua televisio- tai radio-ohjelmaa digitaalisessa maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa tai kaapelitelevisioverkossa. Sama yritys voisi toimia – kuten nykyisinkin – sekä televerkkoyrityksenä että telepalveluyrityksenä.

Telepalveluyrityksen merkittävimmästä oikeudesta säädettäisiin telemarkkinalain televisio- ja radioverkon kapasiteetin luovutusta koskevassa 8 §:n 10 ja 11 kohdassa sekä verkon tai ohjelmakanavan luovutusta koskevassa 9 d §:ssä. Säännösten sisältöä käsitellään jäljempänä perusteluissa tarkemmin.

Voimassa olevassa laissa tarkoitetuista telepalveluyrityksen velvollisuuksista voidaan mainita velvollisuus huolehtia osaltaan siitä, että käyttäjien saatavilla on mahdollisuuksia televiestintään (8 §:n 2 momentin 1 kohta), velvollisuus varmistaa tehtävien häiriötön toiminta poikkeusoloissa (8 §:n 2 momentin 3 kohta) sekä velvollisuus eriyttää telepalvelujen tarjonta televerkkopalvelujen tarjonnasta ja yrityksen muusta liiketoiminnasta (20 §:n 1 momentti). Näitä velvollisuuksia voitaisiin ongelmitta soveltaa myös digitaalisessa maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa tai kaapelitelevisioverkossa toimivaan telepalveluyritykseen.

Edellä on jo selostettu niitä telemarkkinalakiin liittyviä soveltamisongelmia, jotka aiheutuvat joukkoviestintäverkon erilaisesta käyttötarkoituksesta. Telepalveluyrityksellä on telemarkkinalain mukaan velvollisuus varustaa telepalvelunsa siten, että pakkokeinoilaisissa tarkoitettu telekuuntelu ja televalvonta

on mahdollista (telemarkkinalain 8 §:n 2 momentin 3 a kohta). Edellä mainituista syistä velvollisuudella ei toistaiseksi olisi merkitystä maanpäällisessä digitaalisessa televisio- ja radioverkossa tai kaapelitelevisioverkossa toimivien telepalveluyritysten kannalta. Velvollisuutta ei kuitenkaan ehdoteta suljetta- vaksi pois, koska tekninen kehitys saattaa tältä osin muuttaa tilannetta lain voimassaolo- aikana.

Telepalveluyrityksellä on telemarkkinalain mukaan myös velvollisuus huolehtia telepalveluiden laskutuksesta asianmukaisella tavalla sekä velvollisuus luovuttaa käyttäjien laskuttamisen kannalta tarpeellisia tietoja toiselle teleyritykselle laskutuksen järjestämiseksi (8 §:n 2 momentin 6 kohta). Laskutustietojen luovutusvelvollisuus koskee käytännössä perinteisten televerkkojen yhteenliittämisen vuoksi välttämätöntä laskutustietojen vaihtoa. Tyypillinen esimerkki telemarkkinalain 8 §:n 2 momentin 6 kohdan nojalla annetusta laskutussäännöksestä on liikenneministeriön edellä mainitun päätöksen 1393/1997 17 §. Kuten esimerkistä voidaan todeta, telemarkkinalain 8 §:n 2 momentin 6 kohdan nojalla annetut laskutusta koskevat säännökset ovat käytännössä sovellettavissa vain puhelinverkkoihin. Velvollisuudella ei siten ole merkitystä televisio- ja radioverkkojen kannalta. Laskutustietojen luovutusvelvollisuus otetaan uudelleen harkittavaksi televisio- ja radioverkkojen osalta kokonaisuudistuksen toisessa vaiheessa.

Telemarkkinalaissa asetetaan telepalveluyritykselle velvoite luovuttaa liittymän myynnin yhteydessä kerättyjä tilaajatietoja (8 §:n 2 momentin 9 kohta). Joukkoviestintäverkon yksisuuntaisuudesta johtuen maanpäälliseen televisio- ja radioverkkoon ei tänä päivänä pääsääntöisesti ole liittymää. Kaapelitelevisioverkossa on liittymiä, mutta liittymällä tarkoitetaan eri asiaa kuin kohdeviestintäverkossa. Liittymällä tarkoitetaan kohdeviestintäverkossa eli esimerkiksi puhelinverkossa sitä kohtaa, josta käyttäjä pääsee televerkkoon. Yksisuuntaisissa televisio- ja radioverkoissa yksittäisellä käyttäjällä ei ole pääsyä televerkkoon, vaan palvelu jaetaan samanaikaisesti kaikille verkon käyttäjille. Kaksisuuntaisessakaan kaapelitelevisioverkossa käyttäjällä ei ole pääsyä ohjelman lä-

hettäjältä tuleviin palveluihin, vaan kaapeli-verkon paluuyhteys on erillinen taajuuskais-ta.

Telemarkkinalaissa telepalveluyritykselle asetettu velvollisuus luovuttaa liittymän myynnin yhteydessä kerättyjä tilaajatietoja sulkeutuisi todennäköisesti pois televisio- ja radioverkkojen rakenteesta johtuvista syistä. Velvollisuutta ei kuitenkaan ehdoteta suljet-tavaksi pois televisio- ja radioverkossa toi-mivien telepalveluyritysten osalta, koska til-lanne saattaa muuttua digitaalisen television kehityksen edetessä. Jos digitaaliseen maan-päälliseen televisio- ja radioverkkoon tai kaapelitelevisioverkkoon pääsy tulevaisuu-dessa edellyttää teknisesti kohdeviestintäver-kon liittymään verrattavissa olevaa liittymää, säännöstä voitaisiin soveltaa myös televisio- ja radioverkossa toimiviin telepalveluyrityk-siin.

3.2.2. *Toimiluvanvarainen teletoiminta*

Ehdotuksen mukaan digitaalisia maanpääl-lisiä televisio- ja radioverkkoja koskeva ver-kon hallintaan ja käyttöön oikeuttavan toimi-luvan sääntely siirrettäisiin viestintämarkki-nalakiin. Televisio- ja radio-ohjelmien sisäl-töön perustuva ohjelmistolupasääntely jäisi radio- ja televisio toiminnasta annettuun la-kiin. Toimiluvan edellytykset olisivat tämän seurauksena televisioverkkojen ja matkavies-tinverkkojen osalta samanlaiset.

Toimiluvan edellytyksistä säädettäisiin jatkossa digitaalisen maanpäällisen televisio- ja radioverkonkin osalta viestintämarkkina-laissa. Toimiluvan myöntäisi liikenne- ja viestintäministeriö. Ennen kuin toimilupa myönnettäisiin, mahdollisuudesta hakea toi-milupia olisi julkisesti ilmoitettava. Koska kysymyksessä olisi ainakin toimilupia en-simmäisen kerran jaettaessa yhteiskunnalli-sesti ja taloudellisesti merkittävä asia, toimi-lupien hakumenettelyn aloittaminen saatet-taisiin todennäköisesti valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi.

Toimilupa olisi myönnettävä, jos hakijalla on riittävät taloudelliset voimavarat huolehtia televerkkoyrityksen velvollisuuksista, hakija noudattaa teletoimintaa koskevia säännöksiä ja määräyksiä sekä haetun toiminnan harjoit-

tamista varten on käytettävissä radiotaajuuk-sia. Jos toimilupa voitaisiin radiotaajuuksien niukkuuden vuoksi myöntää vain osalle haki-joista, se olisi myönnettävä niille hakijoille, joiden harjoittama toiminta parhaiten edistää telemarkkinalain yleisiä markkinoiden tehokkuutta edistäviä tavoitteita.

Digitaalisessa maanpäällisessä televisio- ja radioympäristössä yhdellä taajuuskaistalla voidaan lähettää useita ohjelmakanavia. Täl-laista usean kanavan muodostamaa kokonai-suutta yhdellä lähetystaajuudella kutsutaan kanavanipuksi eli multipleksiksi. Koska ka-navanippuun liittyy sekä taajuuskapasiteetin hallinta että sen jako, toimilupa myönnettäi-siin kanavanipun hallinnoijalle. Toimilupa oikeuttaisi siis taajuuksien käyttöön. Vastaa-vasti kanavanipun haltijaa eli toimiluvan saanutta operaattoria velvoittaisivat kaikki ne viestintämarkkinalaissa olevat velvollisuudet, jotka kohtaavat muitakin verkko-operaattoreita. Jos sama yritys toimisi useas-sa eri roolissa, siihen tulisivat sovellettavaksi muun muassa viestintämarkkinalain eriyttä-mistä koskevat säännökset. Verkko-operaattorina eli televerkkoyrityksenä sinän-sä voisi toimia joko lähetinverkkoa tai kana-vanippua ylläpitävä yritys tai yritys, joka yl-läpitää molempia.

Toimiluvan ehtoissa annettaisiin määrä-yksiä muun muassa siitä, kuinka suuri osuus verkko-operaattorin kanavanipun kapasitee-tista on käytettävä televisio- ja radiotoimin-taan, sekä siitä, mikä on verkkotoimiluvan alueellinen kattavuus.

3.2.3. *Telemarkkinalakiin perustuva tele-verkon ja muun omaisuuden luovu-tusvelvollisuus*

Esityksen vaikutuksia televerkon ja muun omaisuuden luovutusvelvollisuuteen on esi-telty laajasti edellä telemarkkinalain sovel-tamisalan laajentamista koskevassa kohdassa. Kuten kohdassa 3.2.2 on todettu, digitaalisessa maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa sekä kaapelitelevisioverkossa toimiviin tele-verkkoyrityksiin kohdistuisi jatkossa eräitä uusia omaisuuden luovutusta koskevia sään-nöksiä.

3.2.4. Yhteenliittämistä koskeva sääntely

Ehdotuksessa ehdotetaan, että televerkkojen yhteenliittämistä koskevia säännöksiä ei sovellettaisi maanpäällisiin televisio- ja radioverkkoihin. Yhteenliittämismahdollisuus kohdistuisi kuitenkin kaapelitelevisioverkkoihin siltä osin kuin se on teknisesti mahdollista.

Maanpäällisessä televisio- tai radioverkoissa yhteenliittämiseksi ei ole ainakaan teknologisen kehityksen nykyvaiheessa tarvetta. Yhteenliittämissäännökset saattaisivat aiheuttaa tarpeettomia tulkintavaikeuksia harkittaessa säännösten soveltamista. Ehdotetun poikkeuksen tarkoituksena on selvittää tilannetta maanpäällisten televisio- ja radioverkkojen osalta.

Yhteenliittämissäännöksillä ei olisi käytännön merkitystä yksisuuntaisten kaapelitelevisioverkkojen osalta. Yksisuuntaisia verkkoja ei ole mielekästä liittää yhteen. Toiset teleyritykset eivät tulisi käytännössä esittämään yksisuuntaisessa kaapelitelevisioverkoissa toimivalle televerkkoyritykselle yhteenliittämispyyntöä.

Kaksisuuntaisten kaapelitelevisioverkkojen osalta tilanne on toinen. Kaksisuuntaisissa kaapelitelevisioverkoissa paluukanavaa käytetään useimmiten Internet-liittymän tarjonnassa. Kaapelitelevisioverkon asiakkaalla ei toistaiseksi ole ollut mahdollisuutta valita haluamaansa Internet-palvelun tarjoajaa. Jos kaapelitelevisioverkoissa toimivat televerkkoyritykset olisivat ehdotetulla tavalla selkeästi ja riidattomasti yhteenliittämismahdollisia, tarkoittaisi tämä käytännössä sitä, että huomattavan markkinavoiman omaavan kaapeliverkkoyrityksen olisi liitettävä verkkoonsa myös kilpailevan yrityksen tarjoama Internet-palvelu. Ehdotuksella edistettäisiin kaapelitelevisioverkon käyttäjän oikeutta valita haluamansa Internet-operaattori. Ehdotetulla sääntelyllä olisi merkittävää vaikutusta kilpailun avaamiseen kaapelitelevisioverkoissa sekä Internet-palvelujen tarjonnassa.

Yhteenliittämistä perittävästä korvauksesta säädetään tällä hetkellä liikenneministeriön edellä mainitun päätöksen 1393/1997 16 §:n 2 momentissa. Korvauksen olisi säännöksen mukaan oltava julkinen, riittävästi eritelty ja kohtuullisessa suhteessa suoritekustan-

nuksiin, jos yhteenliittämismahdollisella kaapeliverkkoyrityksellä olisi huomattava markkinavoima. Yhteenliittämiskorvausta koskevan sääntelyn säädöstarve ei kokonaisuudistuksen ensimmäisessä vaiheessa ehdoteta muutettavaksi, vaan asiaan palataan kokonaisuudistuksen toisessa vaiheessa.

3.2.5. Televisiotoiminnan ja sisältötuotannon edistäminen

Viestintäpalvelujen sisältötuotannon edistämiseksi kehitetään televisiotoiminnan julkisen palvelun rahoitusjärjestelmää. Analogisen lähetystoiminnan osalta toimilupamaksu ehdotetaan puolitettavaksi ja digitaalisen lähetystoiminnan osalta ehdotetaan toimilupamaksun perimisestä luopumista 31 päivään elokuuta 2010 saakka. Myös mainosrahautuksesta ehdotetaan kokonaan luovuttavaksi Yleisradio Oy:n kanavilla.

Lisäksi ehdotetaan korotettavaksi riippumattomien tuottajien tuottamille ohjelmille lähetysajasta varattu 10 prosenttia 15 prosenttiin.

3.2.6. Julkisen palvelun televisio- ja radiotoiminnan turvaaminen

Lainmuutoksella huolehditaan Yleisradio Oy:n mahdollisuuksista laajentaa julkisen palvelun tarjontaansa teknologian kehityksen vaatimalla tavalla. Hallitus pitää tärkeänä ja tarpeellisenä täyden palvelun televisio- ja radioyhtiön olemassaoloa. Yleisradio Oy:n asema ja tehtävät nykyisessä täyden palvelun laajuudessaan on turvattava. Yhtiön tulee voida ulottaa julkisen palvelun toiminta myös uusiin jakeluteihin. Tämän johdosta ei ehdoteta muita asiallisia muutoksia Yleisradio Oy:n julkisen palvelun määrittelyyn kuin niitä, jotka johtuvat uusien digitaalisten mahdollisuuksien käyttöönnotosta.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Vaikutukset valtiontalouteen

Esityksellä ei ole vaikutuksia valtion talousarvioon.

Valtion televisio- ja radiorahaston maksuperusteiset tuotot vuonna 2000 olivat 2 164,6

miljoonaa markkaa. Pääosa eli 1 881,9 miljoonaa markkaa kertyi televisiomaksuista.

Ottaen huomioon mainonnan määrän oletettua heikomman kehityksen, televisiotoiminnan talouden yleisen kehityksen ja digitaaliseen lähetystoimintaan siirtymisen edellyttämät panostukset on katsottu, että nykyisen lain mukainen toimilupamaksuprosentti suhteessa kaupallisen televisiotoiminnan kantokykyyn on liian korkea.

Käytännössä toimilupamaksutason puolittaminen vähentää televisio- ja radorahaston varojen määrää. Jos lähtökohtana olisi vuoden 2000 toimilupamaksun vajaan 300 miljoonan taso ja puolitus tapahtuisi vuoden 2002 puolivälissä, toimilupamaksuja kertyisi rahastoon vuonna 2002 noin 75 miljoonaa markkaa vähemmän kuin nykyisellä maksutaulukolla perittynä. Samalla oletuksella vuonna 2003 rahaston toimilupamaksukertymä olisi 150 miljoonaa markkaa.

Telemarkkinalain ehdotetussa voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen 4 momentissa on varauduttu tilanteeseen, jossa nykyiselle televisio- ja radiolain 7 §:ssä tarkoitettulle toimiluvan haltijalle ei myönnettäisikään uuden lain mukaista toimilupaa. Säännöksen mukaan toimiluvan haltijalla olisi silloin oikeus saada valtiolta täysi korvaus vahingosta, joka aiheutuu siitä, ettei toimiluvanvaraiseen toimintaan hankittuja laitteistoja voida käyttää teletuomintaan eikä muutoinkaan kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla. Säännös on perustuslain omaisuuden suojaa sääntöjen sääntösten vuoksi välttämätön. Asiaa on selitetty tarkemmin säätämisyjärjestyksestä koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa (3.6). Samankaltainen vahingonkorvaussäännös on ollut muun ohessa kaapelilähetystoiminnasta annetussa laissa (307/1987), teletuomintalaisissa (183/1987) ja telemarkkinalaisissa (396/1997).

Vahingonkorvausvelvollisuus on rajoitettu pelkästään hyödyttömäksi käyvistä laitteistoista aiheutuviin vahinkoihin. Korvausvelvollisuus edellyttäisi näin ollen ensinnäkin sitä, että kanavanipussa nykyisin toimivan yksittäisen toiminnanharjoittajan uuden lain mukainen toimilupahakemus tulisi hylätyksi ja toiseksi sitä, että kyseinen toiminnanharjoittaja olisi hankkinut toimintaansa varten laitteiston ja kolmanneksi sitä, että laitteistoa

ei enää voisi käyttää millään kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla. Kaikkien edellä mainittujen kolmen edellytyksen tulisi täytyä ennen kuin valtiolle syntyisi korvausvelvollisuus.

Vahingonkorvausvastuun toteutuminen ei ole käytännössä todennäköistä. Nykyisillä toimiluvan haltijoilla on toimiluvanvaraiseen toimintaan hankittuja laitteistoja vain vähän tai ei lainkaan. Vaikka tällainen toimiluvan haltija menettäisi toimilupansa, tilanne jossa laitteistoja ei voitaisi käyttää lain tarkoittamalla tavalla kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla on epätodennäköinen. Lisäksi valtioneuvosto ottaa uuden lain mukaisia toimilupia harkitessaan huomioon myös mahdollisen vahingonkorvausvastuun. Korvausvastuun syntyminen on kuitenkin mahdollista. Mahdollisen korvauksen määrä riippuisi hyödyttömiksi jääneiden laitteistojen arvosta.

Mikäli valtio joutuisi korvausvelvolliseksi, korvaukset otettaisiin tarvittaessa valtion talousarvioon lisätalousarviomenettelyssä.

4.2. Vaikutukset Yleisradio Oy:n talouteen

Toimilupamaksutason puolitus vaikuttaa luonnollisesti Yleisradio Oy:n talouteen. Televisio- ja radorahaston tulot muodostavat merkittävän osan yhtiön rahoituksesta. Syntyneitä rahoitusvajetta voidaan kattaa muun muassa Yleisradio Oy:n omilla toimenpiteillä ja televisiomaksujen korottamisella.

Yleisradio Oy on viime vuosina tehostanut toimintaansa tavoitteena resurssien optimaalinen käyttö. Yhtiö jatkaa strategiaa tehostamistoimenpiteitään, joilla saavutetaan säästöjä. Yleisradio Oy:n rahoitusaseman kehittymiseen vaikuttavat toiminnallisen tuloksen lisäksi omaisuuden, esimerkiksi verkkoyhtiö Digita Oy:n myyntitulot. Yleisradio Oy:n ilmoituksen mukaan tämä tekee mahdolliseksi sen, että yhtiön toiminnallinen tulos on rajoitetun ajan selvästi negatiivinen.

Yleisradio Oy:n rahoituspohjan varmistamiseksi televisiotoiminnan toimintaedellytyksiä selvittänyt työryhmä esitti raportissaan myös televisiomaksujen korottamista vuodesta 2004 alkaen.

Mainonnan kieltäminen kokonaan Yleisradio Oy:n kanavilla merkitsee noin kymme-

nen miljoonan markan mainostulojen poistumista. Mainostulojen merkitys on ollut vähäinen Yleisradio Oy:n talouden kannalta.

Julkisen palvelun käsitteeseen määritellään esityksessä myös televisio- ja radiotoiminnan oheis- ja lisäpalvelut. Näitä palveluita voidaan välittää erilaisten viestintäverkkojen välityksellä. Tällä määrittelyllä vahvistetaan Yleisradio Oy:n mahdollisuuksia tarjota julkista palvelua käyttäjien muuttuvia tarpeita vastaavalla tavalla. Yhtiön tulee kuitenkin eriyttää toiminnot toisistaan.

Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 17 §:n mukaisten riippumattomien ohjelma tuottajien osuuden kasvattamisella ei ole olennaista vaikutusta Yleisradio Oy:n toimintaan.

4.3. Vaikutukset kaupalliseen televisio- ja radiotoimintaan

Kaupallisten televisioyhtiöiden kannalta toimilupamaksutason puolitus merkitsisi noin 150 miljoonan markan kustannusten vähennystä toimilupamaksun maksajille MTV Oy:lle ja Oy Ruutunelonen Ab:lle, jos lähtökohtana on vuoden 2000 aikana maksettu vajaa 300 miljoonan markan taso.

Tämä parantaisi kaupallisten yhtiöiden toimintaedellytyksiä ja edistäisi muun muassa lisäpanostuksia digitaalisen toiminnan vaatimaan sisältötuotantoon. Yleisesti yritystoiminnan kannalta maksutason puolittaminen merkitsee muun muassa alalle tulon kynnyksen madaltumista.

Radiotoimintaa harjoittavat yhtiöt on nykyisin vapautettu toimilupamaksusta. Esityksen mukaan tätä vapautusta jatkettaisiin vuoden 2006 loppuun saakka eli nykyisen toimilupakauden loppuun.

Toimilupamaksua ei perittäisi digitaalisesta televisio- ja radiotoiminnasta. Vapautuksen katsotaan edistävän digitaalisen toiminnan käynnistymistä ja kehitystä.

Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 17 §:n mukaisten riippumattomien ohjelma tuottajien osuuden kasvattamisella ei ole olennaista vaikutusta myöskään kaupallisten televisioyhtiöiden toimintaan. Tällä hetkellä kaupallisista toimijoista MTV Oy ostaa riippumattomilta tuottajilta 28 prosenttia ohjelmistostaan ja Oy Ruutunelonen Ab 23 pro-

senttia. Sen sijaan toimilupamaksun pienentämisellä voidaan ajatella olevan sisältötuotantoa edistävää vaikutusta, kun yhtiöiden taloudellinen liikkumavara lisääntyy.

4.4. Vaikutukset kansalaisiin

Esityksellä ei ole kansalaisiin kohdistuvia välittömiä taloudellisia vaikutuksia. Digitaalinen televisiotoiminta on jo käynnistynyt. Siihen kohdistettavat edistämistoimet eivät sinänsä edellytä kansalaisilta välittömiä investointeja. Pitemmällä aikavälillä digitaalinen lähetystekniikka edellyttää kansalaisilta uusien televisio- ja radio-ohjelmistojen vastaanottolaitteiden hankkimista viimeistään silloin, kun analogiset lähetykset loppuvat eli aikaisintaan vuoden 2006 lopussa. Esitys toimilupamaksutason puolittamisesta sen sijaan aiheuttaa tarvetta televisiomaksun tarkistamiseen lähivuosina.

Kansalaisen kannalta esitys vahvistaa tietoyhteiskuntapalvelujen saatavuutta eri verkkojen välityksellä, laajakaistan leviämistä sekä lisää alueellista tasavertaisuutta. Viestintäverkkojen laajempi ja monipuolisempi käyttö edistää kuluttajan käyttämien palvelujen saatavuutta ja edullista hintakehitystä. Yleisradio Oy:n julkinen palvelu voidaan entistä laajempaan saattaa erilaisia viestintäverkkoja käyttäen kaikkien kansalaisten ulottuville.

4.5. Vaikutukset viestintäverkkojen käyttöön

Esityksellä luodaan hyvää käyttöympäristöä tietoyhteiskunnan palveluille. Lainsäädäntö, joka kohtelee kaikkia teknologioita samalla tavalla, edesauttaa verkkojen ja palveluiden kehitystä. Toteutuessaan ehdotus avaa viestintäpalvelujen tarjoajille uusia mahdollisuuksia innovaatioihin ja verkkoliiketoimintaan.

Televisioverkkojen digitalisoinnilla on pitkällä tähtäyksellä kustannuksia pienentävä vaikutus. Nykyisen yhden ohjelmiston sijasta voidaan samalla lähettimellä ja kanavalla lähettää digitaalisesti ainakin neljästä kuuteen ohjelmistoa. Radio- ja televisiotoiminnasta ylijäävää kapasiteettia pystytään joustavasti käyttämään myös muuhun toimintaan. Täl-

löin radiotaajuuksien käyttö on tehokasta ja rajoitetun luonnonvaran käyttöä pystytään optimoimaan.

Lyhyellä aikavälillä toimintaa rasittavat lisäkustannukset. Siirtymävaiheeseen liittyy päällekkäistä toimintaa analogisessa ja digitaalissa televisio- ja radioverkossa, mikä nostaa kustannuksia ja kuormittaa taajuuksia. Siirtymävaiheen lopussa merkittäviä kustannuksia syntyy analogisen verkon korjaus- ja täydennysinvestoinneista, jotka joudutaan suorittamaan analogisen verkon teknisen käyttöön päättyessä.

Esityksen katsotaan edistävän palvelujen tarjontaa ja kysyntää tietoyhteiskunnassa selkeyttämällä sisältöjen ja verkkojen välistä suhdetta televisio- ja radiotoiminnassa. Verkkojen osalta televisio- ja radioverkot tulevat samanlaisen sääntelyn piiriin muiden viestintäverkkojen kanssa. Verkkojen käyttö laajenee ja tulee joustavaksi, kun niiden käyttöä ei sidota tietyn tyyppisen sisällön välittämiseen. Käytön laajeneminen lisää halukkuutta investoida verkkojen rakentamiseen.

4.6. Ympäristövaikutukset

Viestintälainsäädäntö vaikuttaa yhteiskunnallisesti tärkeisiin toimintoihin, joilla on välillisiä vaikutuksia myös ympäristöön. Kehittyvä viestintäteknologia tuo uusia mahdollisuuksia esimerkiksi ympäristöä koskevan tiedon välittämiseen sekä kansalaisten osallistumiseen omaa elinympäristöään koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Viestintämarkkinoita ohjaavan lainsäädännön konkreettisia yhtymäkohtia ympäristön muotoutumiseen ovat viestintää palvelevien rakennusten, rakennelmien ja laitteiden sijoittamiseen ja niiden maisema- ja muihin ympäristövaikutuksiin liittyvät kysymykset. Tietoliikennettä palvelevien mastojen määrän nopea kasvu viime vuosina on aiheuttanut huomattavia maisemallisia muutoksia monilla alueilla.

Ehdotuksessa telemarkkinallain soveltamisala laajenisi koskemaan myös televisio- ja radioverkkoja. Samalla verkon luovutusvelvollisuus ulottuisi koskemaan myös televisio- ja radioverkkoja. Ehdotetun muutoksen ympäristövaikutukset ovat myönteisiä. Verkkojen ja mastojen yhteiskäyttö vähentää

osaltaan uusien verkkojen ja mastojen rakentamistarvetta ja niistä aiheutuvia maisemallisia ja muita ympäristöhaittoja.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmistelu ja lausunnot

Viestintälainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelu aloitettiin liikenne- ja viestintäministeriössä vuonna 2000. Liikenne- ja viestintäministeriö laati toukokuussa 2001 keskustelumuistion, josta pyydettiin lausunnot yli 200 taholta. Kesäkuussa 2001 järjestettiin lausunnonantajille ja muille halukkaille laaja julkinen kuulemistilaisuus. Keskustelumuistiosta ja kuulemistilaisuudessa saaduista lausunnoista on laadittu yksityiskohdaiset yhteenvedot. Edellä mainittu keskustelumuistio liittyy osittain nyt käsillä olevan ehdotuksen valmisteluun.

Liikenne- ja viestintäministeriö teetti tammikuussa 2001 selvityksen julkisen palvelun televisio- ja radiotoiminnan rahoituksesta. Helmikuussa 2001 ministeriö asetti työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää televisio-toiminnan toimintaedellytysten parantamista ja tehdä tarvittavat ehdotukset. Työryhmän puheenjohtajana toimi kansanedustaja Jouni Backman (sdp) ja jäsenenä kansanedustaja Markku Laukkanen (kesk), toimitusjohtaja Pekka Kivelä (kok), yhteyspäällikkö Matti Hokkanen (vas), kansanedustaja Eva Biaudet (rkp) ja erityisavustaja Katariina Poskiparta (vihr). Työryhmä luovutti selvityksensä ministeriölle 18 päivänä toukokuuta 2001.

Hallituksen esitys on valmisteltu tältä pohjalta virkatyönä liikenne- ja viestintäministeriössä. Esityksestä on pyydetty lausunnot 254 viranomaiselta, järjestöltä, yhteisöltä ja asiantuntijalta. Lausunnon toimitti pyynnön saaneista 55 viranomaista, järjestöä ja yhteisöä, minkä lisäksi yksi lausunto saatiin pyytämättä.

5.2. Lausunnoissa esitettyjä näkökohtia

Viestintäverkkoja koskeva sääntely

Lausunnoissa hallituksen esitysluonnokseen suhtauduttiin pääsääntöisesti myönteisesti. Esityksen yleisiä tavoitteita pidettiin

yksimielisesti kannatettavina ja perusteltuina sekä esitystä asiantuntevasti ja selkeästi laadittuna.

Lausunnoista kävi kuitenkin ilmi eräitä puutteita esitysluonnoksessa. Monet lausunnon antajat pitivät ohjelmistoluovan haltijoiden kapasiteetin etuosto-oikeutta koskevaa sääntelyä oikean suuntaisena, mutta ehdotetussa muodossaan liian tulkinnanvaraisena. Erityisesti kysymyksiä herätti ohjelmistoluovan haltijoiden sijoittuminen eri kanavanipuihin, koska asiaa ei selvennetty riittävällä tavalla säännöksen perusteluissa. Lausunnoissa on korostettu myös sitä, että muidenkin verkon vuokrausta koskevien säännösten tulisi olla mahdollisimman selkeitä ja johdonmukaisia.

Eräiden lausuntojen mukaan esityksessä ei riittävällä tavalla eroteltu televisio- ja radio-ohjelmistojen kolmea erilaista jakelutietä eli maanpäällistä televisio- ja radioverkkoa, kaapelitelevisioverkkoa ja satelliittijakelua.

Telepalveluyrityksen asema ja sen oikeudet ja velvollisuudet olivat muutamien lausunnonantajien mukaan jääneet esityksen perusteluissa liian vähälle huomiolle, mikä vaikeutti sääntelyn vaikutusten arvioimista. Esityksen käsitteistöä ja määritelmiä pidettiin eräissä lausunnoissa muutoinkin jossain määrin tulkinnanvaraisina.

Ehdotettu yhteenliittämistä koskeva poikkeus herätti eräissä lausunnonantajissa vastustusta. Poikkeusta kannatettiin yksisuuntaisten televisio- ja radioverkkojen osalta, mutta yhteenliittämisvelvollisuus haluttiin ulottaa koskemaan kaksisuuntaisia kaapelitelevisioverkkoja.

Eriyttämisvelvollisuutta varten pyydettiin varaamaan siirtymäaika.

Edellä mainitut huomautukset on otettu huomioon esityksen jatkovalmistelussa.

Televisio- ja radiotoiminnan edellytykset

Televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien toimilupamaksun alentamista pidettiin yleisesti oikeasuuntaisena toimenä. Useiden lausunnonantajien mukaan toimilupamaksu tulisi poistaa kokonaan. Muutosten toivottiin myös tulevan voimaan ehdotettua nopeammin, kuten vuoden 2002 alussa. Joissakin lausunnoissa pyydettiin täsmennyksiä siihen,

miten toisaalta analogiseen ja toisaalta digitaaliseen toimintaan kohdistuva liikevaihto eritellään rinnakkaislähetyksistä.

Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain harkinnanvaraisia valtionavustuksia koskevat säännökset pyydettiin saattamaan yhdenmukaisiksi valtionavustuslain (688/2001) kanssa.

Useat lausunnonantajat kannattivat Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävän laajentamista muihin kuin radio- ja televisioverkkoihin. Tehtävä ja sen laajuus tulisi silti joidenkin lausunnonantajien mielestä määritellä tarkemmin. Joissakin lausunnoissa tuotiin esiin, että tehtävää ja sen toteuttamisen arviointia varten voitaisiin perustaa jokin riippumaton toimielin. Myös julkisen palvelun maksuttomuutta jotkut korostivat. Mainonnan kieltäminen Yleisradio Oy:n kanavilla sai laajaa kannatusta.

Riippumattomien ohjelmantuottajien osuuden nostamista ei vastustettu. Muutamien lausunnonantajien mukaan osuutta voitaisiin nostaa aina 25 prosenttiin. Myös riippumattoman tuottajan määrittelyyn toivottiin joissakin lausunnoissa täsmennyksiä.

Monet lausunnonantajat toivoivat, että esityksessä otettaisiin kantaa ohjelmien jakelunvelvoitteeseen (niin sanottu must carry – velvoite). Täsmennystä kaivattiin erityisesti siihen, mitä lähetysvelvoite koskee.

Lausunnonantajien näkökannat on pyritty ottamaan huomioon.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1. Viestintälainsäädännön kokonaisuudistus

Liikenne- ja viestintäministeriössä on vuonna 2000 aloitettu viestintämarkkinalainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelu. Tämä esitys on uudistuksen ensimmäinen vaihe. Kokonaisuudistuksen tärkein lähtökohta on konvergenssikehityksen huomioon ottaminen lainsäädäntötasolla. Kokonaisuudistuksessa on otettava huomioon myös uuden perustuslain asettamat vaatimukset. Liikenneministeriön päätöksissä olevat säännökset, joilla on vaikutusta yksilön tai yhteisön oikeuksien tai velvollisuuksien peruste-

siin, on nostettava perustuslain edellyttämällä tavalla lain tasolle. Lisäksi uudistus liittyy myös Euroopan yhteisön uusien sähköisen viestinnän direktiivien täytäntöönpanoon. Uudistuksen yksi tavoite on tehostaa viestintämarkkinoita koskevien säännösten valvontaa ja täytäntöönpanoa.

Kokonaisuudistus on mittava lainsäädäntöhanke, jonka toteuttaminen on tarkoituksenmukaisinta tehdä kahdessa vaiheessa. Suomalaisen telemarkkinoiden kilpailukyvyntakaamiseksi uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa on tarpeen huolehtia konvergenssi-kehityksestä johtuvista lainsäädännön kiireellisistä ja välittömistä muutostarpeista. Uudistuksen toisessa vaiheessa, jonka valmistelu on jo käynnistynyt, tullaan huolehtimaan viimeistään vuonna 2002 voimaan tulevien sähköisen viestinnän direktiivien täytäntöönpanemisesta sekä uudistuksen muista tavoitteista kuten uuden perustuslain asettamista vaatimuksista.

6.2. Esityksen suhde Ahvenanmaan itsehallintoon

Esityksessä ehdotetaan muutoksia nykyiseen telemarkkinalakiin, televisio- ja radio-toiminnasta annettuun lakiin, valtion televisio- ja radiorahastosta annettuun lakiin ja Yleisradio Oy:stä annettuun lakiin. Lain soveltaminen Ahvenanmaan maakunnassa määräytyy Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991), jäljempänä itsehallintolaki, pe-

rusteella. Valtakunnan lakia sovelletaan myös maakunnassa, jos laissa säädetään asioista, jotka itsehallintolain mukaan kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövallan piiriin. Vastaavasti lakia ei sovelleta maakunnassa, jos lainsäädäntövalta lailla säänneltävissä asiarhmissä kuuluu maakunnalle. Itsehallintolain 23 §:n pääsäännön mukaan itsehallintoviranomaiset huolehtivat myös maakunnan lainsäädäntövallan piiriin kuuluvien asioiden hallinnosta.

Itsehallintolain 18 §:n 20 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat oikeutta yleisradio- ja kaapeli-lähetystoiminnan harjoittamiseen maakunnassa. Yleisradiolähetystoiminnalla tarkoitetaan itsehallintolaissa kaikkea televisio- ja radiotoimintaa. Ehdotettua lakia ei tältä osin sovellettaisi Ahvenanmaalla.

Itsehallintolain 27 §:n 40 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat teletoimintaa. Valtion viranomainen voi kuitenkin myöntää luvan yleisen teletoiminnan harjoittamiseen maakunnassa vain maakuntahallituksen suostumuksella. Toimilupa voidaan siten julistaa haettavaksi, mutta sitä ei saa myöntää kuulematta maakuntahallitusta. Teletoiminnan sääntelyä koskevin osin ehdotettua lakia sovellettaisiin siten myös Ahvenanmaalla.

Valtakunnan viranomaisten tulee itsehallintolain 30 §:n 6 kohdan mukaisesti huolehtia siitä, että maakunta saa käyttöönsä tarvittavat taajuudet radio- ja televisiolähetystyksiä varten.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Telemarkkinalaki

3 §. *Soveltamisala.* Lain soveltamisalaa koskevan 3 §:n 3 momentin 2 kohdasta poistettaisiin viittaus yleisradiolähetystoimintaan. Lain 3 §:n 3 momenttiin lisättäisiin uusi 6 kohta, jonka mukaan laki ei koske analogisia maanpäällisiä televisio- ja radioverkkoja eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Ehdotettujen muutosten jälkeen lakia sovellettaisiin kaikkeen digitaalisessa maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa sekä kaapelitelevisioverkossa harjoitettavaan toimintaan. Lakia ei sen sijaan pääsääntöisesti sovellettaisi televisio- ja radiotoimintaan, jota harjoitetaan analogisessa maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa. Liikenne- ja viestintäministeriö voisi kuitenkin määrätä analogista maanpäällistä televisio- ja radioverkkoa tarjoavan televerkkoyrityksen teleyritykseksi, jolla on huomattava markkinavoima (jäljempänä HMV-yritys) ja HMV-yrityksen verkon käyttämisestä perimää maksua voitaisiin arvioida 18 §:n 3 momentin uuden 8 kohdan perusteella. Verkon käyttämisestä perittävän maksun tulisi 18 §:n 3 momentin 8 kohdan mukaan olla tasapuolinen ja kohtuullinen suoritteen tuottamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin nähden.

Lisäksi 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 kohta, jonka mukaan laki ei koske televisio-ohjelmistojen lähettämistä ja tarjolla pitoa satelliitin välityksellä. Poikkeuksen tarpeellisuutta on tarkemmin perusteltu edellä kohdassa 3.2.1.

4 §. *Määritelmät.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi lain soveltamisalan laajentamisen vuoksi tarpeelliset uudet määritelmät, joita ovat televisio- ja radioverkon määritelmä sekä maanpäällisen televisio- ja radioverkon määritelmä. Samasta syystä muutettaisiin myös nykyisen telepalvelun ja telepalveluyrityksen määritelmiä. Telepalvelun määritelmään tehtävä muutos vaikuttaisi myös ny-

kyisen televerkkopalvelun ja televerkkoyrityksen määritelmän sisältöön.

Pykälän uudessa 3 a kohdassa määriteltäisiin televisio- ja radioverkko. Määritelmän mukaan televisio- ja radioverkolla tarkoitettaisiin sellaista televerkkoa, jota pääasiassa käytetään televisio- ja radio-ohjelmistojen lähettämiseen tai tarjolla pitoon. Määritelmässä käytettäisiin hyväksi nykyistä televerkon määritelmää. Televerkolla tarkoitetaan 4 §:n 3 kohdan mukaan siirtojärjestelmiä, jotka tekevät mahdolliseksi viestien siirron määrättyjen liityntäpisteiden välillä johtimella, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla. Ehdotuksen mukaan verkon pääasiallinen käyttötarkoitus ratkaisisi sen, onko verkko televisio- ja radioverkko vai perinteinen televerkko. Verkon käyttötarkoitus on ainoa tarkoituksenmukainen tapa erottaa televisio- ja radioverkko muista televerkoista.

Määritelmästä seuraa se, että verkon oikeudellinen luonne saattaa ajan kuluessa muuttua. Jos perinteistä televerkkoa ryhdytään käyttämään pääasiallisesti televisio- ja radio-ohjelmistojen välittämiseen, se muuttuu radio- ja televisioverkoksi. Pääasiallisella tarkoitetaan sitä, että tosiasiallisesta käytöstä enemmän kuin puolet on televisio- ja radio-ohjelmistojen lähettämistä. Yksittäistapauksessa asian ratkaisee Viestintävirasto.

Pykälän uudessa 3 b kohdassa määriteltäisiin maanpäällinen televisio- ja radioverkko. Määritelmän mukaan maanpäällisellä televisio- ja radioverkolla tarkoitettaisiin televisio- ja radioverkkoa, jossa televisio- ja radio-ohjelmistoja lähetetään tai pidetään tarjolla vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä. Määritelmän kannalta olennaista on televisioon tai muun ohjelmistojen vastaanotossa käytettävän laitteen yhteys verkkoon. Maanpäällisessä verkossa yhteys on toteutettu vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä, esimerkiksi tavanomaisella antennilla. Kaapelitelevisioverkko ei määritelmän mukaan ole maanpäällinen televisio- ja radioverkko, kos-

ka siinä päätelaite on yhteydessä verkkoon kaapelilla.

Analoginen maanpäällinen televisio- ja radioverkko on pääosin suljettu lain soveltamisalan ulkopuolelle. Silloin kun maanpäällisen televisio- ja radioverkon käsitettä on käytetty laissa siten, että sillä viitataan analogiseen maanpäälliseen verkkoon, käsitteeseen on lisätty sana analoginen. Tällaisia säännöksiä on esityksessä kaksi, joista toinen on lain soveltamisalaa koskeva 3 §:n 3 momentin uusi 6 kohta ja toinen analogista verkkoa koskeva hintasäännös (18 §:n 3 momentin uusi 8 kohta). Muissa tapauksissa maanpäällisen televisio- ja radioverkon käsitteellä tarkoitetaan laissa digitaalista maanpäällistä verkkoa.

Pykälän 6 kohdassa oleva telepalvelun määritelmä laajennettaisiin koskemaan myös televisio- ja radio-ohjelmistojen lähettämistä tai tarjolla pitoa televisio- ja radioverkossa. Nykyisessä televerkkopalvelua koskevassa määritelmässä käytetään hyväksi telepalvelun käsitettä. Ehdotetun muutoksen seurauksena televerkkopalvelun käsite laajenisi kattamaan palvelun, jossa televerkkoa tarjotaan käytettäväksi televisio- ja radio-ohjelmistojen lähettämiseen tai tarjolla pitoon. Vastaavasti myös nykyinen televerkko-yrityksen määritelmä laajenisi koskemaan televisio- ja radioverkkoja tarjoavia yrityksiä. Tällaisia yrityksiä olisivat esimerkiksi maanpäällisen digitaalisen televisio- tai radioverkon verkkoluvan haltijat sekä televisio- ja radioverkon omistava Digita Oy.

Pykälän 13 kohdassa oleva telepalveluyrityksen määritelmä laajennettaisiin koskemaan myös yrityksiä, jotka tarjoavat telepalveluita televisio- tai radioverkossa. Tällaisia yrityksiä olisivat esimerkiksi ohjelmistoluvan haltijat sekä kaapeliteleviisio toiminnan harjoittajat.

5 §. Oikeus harjoittaa teletointia. Ehdotuksen mukaan televisio- ja radiolaissa oleva toimilupasääntely siirrettäisiin verkkoluvan osalta viestintämarkkinalakiin. Luvanvaraista teletointia sääntelevä lain 5 § 2 momentti laajennettaisiin koskemaan myös digitaalisia maanpäällisiä televisio- ja radioverkkoja.

Maanpäällinen televisio- ja radioverkko on määritelty ehdotetussa 4 §:n 3 b kohdassa. Määritelmän mukaan sillä tarkoitetaan televi-

sio- ja radioverkkoa, jossa televisio- ja radio-ohjelmistojen lähetetään tai pidetään tarjolla vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä. Koska analogiset maanpäälliset verkot on rajattu lain yleisen soveltamisalueen ulkopuolelle, 5 §:ää sovellettaisiin vain digitaalisiin maanpäällisiin verkkoihin.

Menettelystä, toimiluvan saamisen edellytyksistä ja toimiluvan tarkemmasta sisällöstä on säännökset lain 7 §:ssä. Televisio- ja radio-ohjelmistojen lähettäminen ja jakelu edellyttäisi lisäksi televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain mukaista ohjelmistolupaa.

Toimiluvan saamisen edellytykset olisivat televisio- ja radioverkon osalta samat kuin matkaviestinverkossa. Toimilupa olisi myönnettävä, jos hakijalla on riittävät taloudelliset voimavarat huolehtia televerkkoyrityksen velvollisuuksista, hakija noudattaa teletointia koskevia säännöksiä ja määräyksiä sekä haetun toiminnan harjoittamista varten on käytettävissä radiotaajuuksia. Jos toimilupa voitaisiin radiotaajuuksien niukkuuden vuoksi myöntää vain osalle hakijoista, se olisi myönnettävä niille hakijoille, joiden harjoittama toiminta parhaiten edistää telemarkkinalain yleisiä markkinoiden tehokkuutta edistäviä tavoitteita.

Toimiluvan myöntäisi liikenne- ja viestintäministeriö. Ennen kuin toimilupa myönnettäisiin, liikenne- ja viestintäministeriön olisi julkisesti ilmoitettava mahdollisuudesta hakea toimilupia.

Digitaalisessa maanpäällisessä televisio- ja radioympäristössä yhdellä taajuuskaistalla voidaan lähettää useita ohjelmakanavia. Tällaista usean kanavan muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan kanavanipuksi. Koska kanavanippuun liittyy sekä taajuuskapasiteetin hallinta että sen jako, toimilupa myönnettäisiin kanavanipun hallinnoijalle. Toimilupa oikeuttaisi toimiluvan haltijan siten taajuuksien käyttöön ja kanavanipun hallinointiin.

Toimiluvan haltijan oikeutta käyttää taajuuksia ja hallinnoida kanavanippua rajoittaa lakiin perustuva velvollisuus huolehtia ohjelmistoluvan haltijoiden ohjelmistojen lähettämisestä ja velvollisuus kohdella ohjelmistoluvan haltijoita tasapuolisesti (ehdotettu 8 §:n 2 momentin 10 kohta) sekä velvollisuus luovuttaa vapaaksi jäävää kapasiteettia muiden teleyritysten käyttöön (ehdotettu 8 §:n 2

momentin 11 kohta). Lisäksi toimilupaehdoissa voidaan antaa tarkempia määräyksiä mainituista velvollisuuksista ja kanavanipun muusta hallinnosta.

Ehdotetun lain tultua voimaan liikenne- ja viestintäministeriö käynnistää verkkolupia koskevan hakumenettelyn, jossa voimassa olevat televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 7 §:ssä tarkoitetut toimiluvat julistetaan niihin sisältyvän verkkoluvan osalta haettaviksi. Koska kysymyksessä olisi ainakin toimilupia ensimmäisen kerran jaettaessa yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti merkittävä asia, toimilupien hakumenettely saatettaisiin todennäköisesti valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi.

Toimilupaviranomainen voisi julistaa verkkoluvan haettavaksi joko siten, että haettava verkkolupaa rasittamaan kytketään jo hakumenettelyn alkuvaiheessa tiettyjen nimettyjen ohjelmistoluvanhaltijoiden oikeudet, tai siten, että samaan kanavanippuun tulevat ohjelmistoluvan haltijat jätetään tarkoituksellisesti avoimeksi esimerkiksi ohjelmistoluvan haltijoiden ja hakijoiden mahdollisia keskinäisiä neuvotteluja varten. Myöhemmin kun uusia taajuusalueita vapautuu, laki mahdollistaa tilanteeseen sopivan tarkoituksenmukaisen menettelytavan.

Telemarkkinalain nykyinen 5 §:n 3 momentin mukaan teletoiminta yksinomaan ohjelmien lähettämiseksi tai jakelemiseksi yleisölle ei edellytä ilmoitusta eikä toimilupaa. Ehdotuksen mukaan lain soveltamisala laajennettaisiin koskemaan myös digitaalisia maanpäällisiä televisio- ja radioverkkoja sekä kaapelitelevisioverkkoja. Tämän vuoksi 5 §:n 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana.

Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi pykälän sisältöä paremmin kuvaavaksi.

7 §. Toimilupa. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 momentti jossa olisi säännökset maanpäällistä televisio- ja radioverkkoa koskevan toimiluvan eli verkkoluvan toimilupaehdoista. Tällaiset ehdot voisivat säännöksen mukaan koskea lähetystekniikkaa, 8 §:n 2 momentin 10 kohdassa tarkoitettua kapasiteettia ja sen varaamista toiminnan harjoittajien käyttöön, 11 kohdassa tarkoitettua kapasiteetin muuta käyttöä sekä kanavanipun muuta hallintoa.

Momentin 1 kohdan mukaiset lähetystekniikkaan liittyvät toimilupaehdot käsiteltäisiin puhtaasti teknisiä kysymyksiä. Niissä voitaisiin esimerkiksi edellyttää lähetystekniikan sitomista tiettyyn standardiin.

Saadessaan verkkotoimiluvan yritys saa oikeuden taajuusalueen käyttöön ja hallintaan. Oikeus käyttää taajuutta ei ole kuitenkaan rajoitukseton vaan sitä rasittaa jo lupaa myönnettäessä suoraan lain nojalla tietyt velvollisuudet. Ehdotetun lain 8 §:n 2 momentin uuden 10 kohdan mukaan verkkoluvan haltijan tulisi osaltaan huolehtia siitä, että Yleisradio Oy sekä ohjelmistoluvan haltija saavat tasapuolisin ehdoin käytettäväkseen televisio-ohjelmistojen lähettämässä tarvittavan kapasiteetin. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa se, että Yleisradio Oy ja ohjelmistoluvan haltijat kykenevät lähettämään ohjelmistonsa katsojille.

Toimilupaehdoissa voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä tämän velvollisuuden täyttämiseksi. Toimilupaehdot voisivat koskea ohjelmistoluvan haltijalle varattavan kapasiteetin määrää tai sen määräytymisperusteita, kapasiteetin jakamista ohjelmistoluvan haltijoiden kesken eri tilanteissa sekä menettelyä ja ohjelmistoluvan haltijoiden yhteistyötä kapasiteetin jakoon liittyvissä kysymyksissä.

Toimilupaehdoja voitaisiin ehdotuksen mukaan muuttaa jäljempänä käsiteltävässä 8 momentissa säädetyin edellytyksin. Lupaehdoissa voitaisiin tähän liittyen määrätä verkkoluvan haltija ilmoittamaan toimilupaviranomaiselle toimilupaehdojen kannalta merkityksellisissä olosuhteissa tapahtuneista muutoksista tai toimittamaan säännöllisin väliajoin selvityksen kanavanipun toiminnasta. Toimilupaehdojen muutostarvetta voitaisiin vähentää varautumalla ennakoitavissa oleviin muutoksiin jo toimilupaehdoissa.

Momentin 3 kohdan mukaisissa toimilupaehdoissa voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä ehdotetun 8 §:n 2 momentin 11 kohdassa tarkoitettua vapaan kapasiteetin luovutusvelvollisuudesta muille teleyrityksille. Luovutusvelvollisuus liittyy läheisesti edellä käsiteltyyn ohjelmistojen lähetystä koskevaan velvollisuuteen ja toimilupaehdot voisivat koskea saman tyyppisiä kapasiteetin jakoon liittyviä seikkoja kuin 2 kohdassa.

Momentin 4 kohdan mukaisissa toimilupa-

ehtoissa voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä kanavanipun muusta hallinnosta. Toimilupaehdot voisivat tältä osin koskea muun muassa kanavanipun käytön etukäteissuunnittelua, kanavanipun sisäistä yhteistyötä sekä yhteistyötä toisten kanavanippujen kanssa.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi toimilupaehtojen muuttamista sääntelevä uusi 8 momentti. Säännöksen mukaan toimilupaehtoja voitaisiin muuttaa toimiluvan voimassaolokautana toimiluvanhaltijan suostumuksella ja muutoinkin, jos siihen on teknisestä kehityksestä tai luvanvaraisen toiminnan toimintaedellytyksissä tapahtuvasta olennaisesta muutoksesta johtuva erityinen syy. Säännös on televiestintäalalla tapahtuvan nopean teknisen ja muun kehityksen takia välttämätön ja sitä sovellettaisiin sekä matkaviestinverkkoja että televisio- ja radioverkkoja koskeviin toimilupaehtoihin.

Esimerkkinä teknisestä kehityksestä johtuvasta erityisestä syystä voidaan mainita digitaalisen pakkaustekniikan kehittyminen. Nykyisellä tekniikalla yhdelle taajuuskaistalle voidaan pakata enimmillään neljä tai viisi kanavaa. Tekniikan kehittyessä kanavien määrää voidaan lisätä. Tämän seurauksena kanavanippuun vapautuu kapasiteettia, jota alkuperäisissä toimilupaehtoissa ei ole otettu huomioon. Lisäkapasiteetti voidaan käyttää vaihtoehtoisesti joko siten, että kanavanippuun otetaan uusi ohjelmistoluvan haltija, tai siten, että kapasiteetti jaetaan kanavanipussa jo olevien toimijoiden kesken. Toimilupaehtoja muuttamalla kapasiteetin jaosta voidaan määrätä tarkoituksenmukaisella tavalla.

Esimerkkinä toimintaedellytyksissä tapahtuvasta muutoksesta voidaan mainita tilanne, jossa yksi ohjelmistoluvan haltija lopettaa toimintansa, ja kanavanipusta vapautuu tämän seurauksena kapasiteettia. Vastaavanlainen tarve voimassa olevien toimilupaehtojen muuttamiseen saattaa syntyä, jos esimerkiksi ohjelmistoluvan haltija haluaa vaihtaa kanavanippua uusien toimilupien myöntämisen yhteydessä.

Säännöksen sanamuodosta ilmenee, että toimilupaehtojen muuttaminen vastoin luvan haltijan suostumusta tulisi kysymykseen vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Muutoksen perusteena olevan syyn on oltava erityinen ja edellytyksenä olevan muutoksen on oltava

olennainen. Säännöksen soveltamista yksittäistapauksessa rajoittavat lisäksi hallinnon yleiset periaatteet kuten suhteellisuusperiaate ja tarkoitussidonnaisuuden periaate.

8 §. *Teleyrityksen velvollisuudet.* Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 10 kohta, jonka mukaan verkkoluvan haltijalla on velvollisuus huolehtia osaltaan siitä, että Yleisradio Oy ja ohjelmistoluvan haltija saavat tasapuolisin ehdoin käytettäväkseen televisio- ja radio-ohjelmistojen lähettämiseksi tarvittavan kapasiteetin. Säännöksen tarkoituksena on kytkeä verkkolupa ja ohjelmistolupa toisiinsa ja varmistaa se, että Yleisradio Oy sekä televisio- ja radiolain mukaisen ohjelmistoluvan haltijat kykenevät lähettämään ohjelmistonsa.

Säännöstä sovellettaisiin kanavanippua eli taajuuskaistaa hallinnoiviin televerkkoyrityksiin.

Digitaalisen maanpäällisen televisio- ja radioverkon verkkoluvat on tarkoitus julistaa lain voimaan tulon jälkeen haettaviksi siten, että jokaista kanavanippua eli taajuuskaistaa vastaavaa verkkolupaa ilmoitetaan rasittavan joko Yleisradion tai jonkin ohjelmistoluvan haltijan oikeus lähettää televisio- ja radio-ohjelmistonsa kyseisellä taajuuskaistalla. Verkkolupaa koskevassa hakuilmoituksessa ohjelmistoluvan haltijoiden ja Yleisradion ohjelmistot voidaan ennalta jakaa tiettyihin kanavanippuihin, jolloin verkkolupien hakijat ovat jo hakuprosessin aikana tietoisia hakeensa kanavanippuun toimilupakautena kohdistuvista rasitteista. Vaihtoehtoisesti verkkoluvat voidaan julistaa haettaviksi siten, että televisio- ja radiotoiminnan harjoittajia ei jaeta ennakoon eri taajuuskaistoille, vaan verkkoluvan hakijat saavat vapaasti kilpailla televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien sijoittautumisesta eri kanavanippuihin. Molemmissa tilanteissa verkkolupa antaisi käyttöoikeuden ainoastaan siihen kapasiteettiin, johon ei kohdistu ohjelmistoluvan haltijan tai Yleisradio Oy:n käyttötarvetta.

Televisio- ja radiotoiminnan harjoittajia olisi kohdeltava tasapuolisesti. Verkkoluvan haltijan olisi huolehdittava siitä, että ohjelmistojen lähettämiseen tarvittava kapasiteetti jakautuu kaikissa tilanteissa tasapuolisesti ja kohtuullisin ehdoin ohjelmakapasiteettia tarvitsevien kesken. Toimiluvan ehtoissa voi-

taisiin 7 §:n mukaisesti määritellä tarkemmin se, miten paljon kapasiteettia kullekin ohjelmakanavalle on varattava, ja se, miten kapasiteetti jaetaan ohjelmistoluvan haltijoiden taikka Yleisradion ja ohjelmistoluvan haltijan kesken kanavanipun sisällä. Säännöksen noudattamista valvoisi 35 §:n 2 momentin nojalla Viestintävirasto. Luovutettavan kapasiteetin hinnoittelusta säädettäisiin 18 §:n 3 momentin 7 kohdassa.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös uusi 11 kohta, jonka mukaan verkkoluvan haltijan on luovutettava muille teleyrityksille vapaana olevaa kapasiteettia. Säännöksen tarkoituksena on huolehtia siitä, että verkkoluvan haltijan kanavanippuun kuuluva kapasiteetti tulee käytetyksi, vaikka verkkoluvan haltija ei itse sitä käyttäisi. Taa-juuskaistan kapasiteetin käytössä etusijalla ovat edellä 10 kohdassa mainitut toiminnan harjoittajat. Yleisradio Oy:ltä ja ohjelmistoluvan haltijoilta ylijäävällä kapasiteetilla voidaan välittää esimerkiksi dataa. Jos verkkoluvan haltijalla ei ole käyttöä ylijäävälle kapasiteetille, vaan kapasiteettia on vapaana, verkkoluvan haltija olisi velvollinen luovuttamaan ylijäävän kapasiteetin toiselle teleyritykselle maksua vastaan. Luovutettavan kapasiteetin hinnoittelusta säädettäisiin 18 §:n 3 momentin 7 kohdassa.

9 d §. *Televisio- ja radioverkon luovutusvelvollisuus.* Teleyritys, jonka omistuksessa tai hallinnassa on maanpäällinen televisio- tai radioverkko, olisi uuden 9 d §:n 1 momentin mukaan velvollinen vuokraamaan toiselle teleyritykselle televisio- tai radioverkkoa. Lain 4 §:n 3 b kohdassa olevan määritelmän mukaan maanpäällisellä televisio- ja radioverkolla tarkoitettaisiin televisio- ja radioverkkoa, jossa televisio- ja radio-ohjelmistoja lähetetään tai pidetään tarjolla vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä. Kaapeliteleviioverkko ei ole maanpäällinen televisio- ja radioverkko, koska siinä päätelaite on yhteydessä verkkoon kaapelilla. Koska analogiset maanpäälliset televisio- ja radioverkot suljetaisiin lain yleisen soveltamisalan ulkopuolelle, maanpäällisellä televisio- ja radioverkolla viitattaisiin tässä yhteydessä vain digitaaliseen maanpäälliseen televisio- ja radioverkkoon. Käytännössä 1 momentissa tarkoitettu vuokrausvelvollisuus kohdistuisi lain

soveltamisen alkuvaiheessa lähinnä Digita Oy:öön.

Maanpäällinen digitaalinen televisio- ja radioverkko on verkko, joka koostuu kolmesta toiminnallisesta osasta. Kanavanipun koostamisessa toimiluvan haltijoiden televisiokanavat ja muu sisältö yhdistetään yhdeksi kanavanipuksi. Kanavanipuksi koostettu lähetesiirretään siirtoverkkoa pitkin alueellisille lähetyskeskuksille. Lopuksi televisiolähetykset ja muu informaatio lähetetään radiolähettimillä ilmaitse yleisön vastaanotettavaksi. Vuokraamisvelvollisuuden kohteena olisi koko edellä kuvattu järjestelmä siihen kuuluvine laitteineen. Vuokraamisvelvollisuus voisi kohdistua joko koko verkkoon tai yksittäiseen verkon osaan.

Teleyritys, jonka omistuksessa tai hallinnassa on muu kuin maanpäällinen televisio- tai radioverkko, olisi 2 momentin mukaan velvollinen luovuttamaan toiselle teleyritykselle vapaan ohjelmakanavan. Muulla kuin maanpäällisellä televisio- tai radioverkolla tarkoitetaan tässä yhteydessä kaapeliteleviioverkkoa. Kaapeliteleviioverkko on sen teknisen rakenteen vuoksi kokonaisuus, josta ei perinteisen televerkon tai maanpäällisen televisio- ja radioverkon tavoin ole eroteltavissa itsenäisiä, vuokrattavissa olevia verkon osia. Kaapeliteleviioverkossa luovutusvelvollisuus voisi sen sijaan kohdistua vapaana olevaan ohjelmakanavaan.

Kaapeliteleviioverkossa toimivalla teleyrityksellä olisi säännöksen mukaan velvollisuus ottaa oman ohjelmatoiminnan ja televisio- ja radiolain 42 §:ssä tarkoitetun jakeluvaiheen täyttämisen jälkeen vapaaksi jäävälle ohjelmakanavalle välitettäväksi toisen telepalveluyrityksen televisio-ohjelmisto. Säännös vastaisi olennaiselta sisällöltään vanhan kumotun kaapelilähetystoiminnasta annetun lain (307/1987) 7 §:n 2 momenttia, jonka mukaan kaapelilähetystoiminnan harjoittaja oli velvollinen luovuttamaan omasta ohjelmatoiminnasta ja jakeluvaihteesta vapaaksi jäävän ohjelmakanavan ja ohjelma-ajan muiden ohjelmatoiminnan harjoittajien käyttöön.

Vuokrausvelvollisuutta ei 3 momentin mukaan kuitenkaan olisi, jos 1 tai 2 momentissa tarkoitettu televisio- tai radioverkko taikka vapaa ohjelmakanava on tarpeen omistajan

tai haltijan nykyistä tai kohtuullista tulevaa tarvetta varten.

10 a §. Poikkeus yhteenliittämisvelvollisuudesta. Pykälän mukaan yhteenliittämistä koskevia säännöksiä ei sovellettaisi maanpäällisiin televisio- ja radioverkkoihin. Säännöksen tarkoitusta on selostettu tarkemmin edellä yleisperustelujen kohdassa 2.3.4. Maanpäällisellä televisio- ja radioverkolla tarkoitettaisiin laissa televisio- ja radioverkkoa, jossa televisio- ja radio-ohjelmistojä lähetetään tai pidetään tarjolla vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä.

Poikkeussäännös ei sen sijaan koskisi kaapelitelevisioverkkoa, koska se ei ole maanpäällinen televisio- ja radioverkko. Kaapelitelevisioverkkoihin sovellettaisiin siten lain yhteenliittämistä koskevia säännöksiä.

Televerkkojen ja -palveluiden yhteenliittämistä säätelee lain 3 luku, teleyritysten televerkkojen ja -palvelujen yhteenliittämisestä annettu liikenneministeriön päätös sekä yhteenliittämissopimusten toimittamisesta ja julkisuudesta annettu Telehallintokeskuksen määräys. Kaapelitelevisioyritys, jolla olisi ministeriön päätöksen perusteella huomattava markkinavoima, olisi pääsääntöisesti velvollinen hyväksymään kaikki kohtuulliset yhteenliittämistä koskevat vaatimukset. Muut kaapelitelevisioyritykset olisivat velvollisia ainoastaan neuvottelemaan yhteenliittämistä.

Huomattavan markkinavoiman omaavan kaapelitelevisioyrittäjän yhteenliittämisestä perimän maksun tulisi liikenneministeriön päätöksen 1393/1997 16 §:n 2 momentin perusteella olla kohtuullinen suoritekustannuksiin nähden. Yhteenliittämismaksun tulisi myös olla julkinen ja riittävästi eritelty. Kaapelitelevisioyrittäjän harjoittaja voitaisiin säännöksen nojalla esimerkiksi velvoittaa erittelemään itse omistamansa Internet-operaattorin käyttäjältä perimä korvaus kaapelitelevisioverkon käyttöön kohdistuvaan osuuteen sekä Internet-palvelun käytöstä perittävään maksuun. Kaapelitelevisioyrittäjän tulisi lisäksi Viestintäviraston määräyksen (THK 44/1998 M) perusteella pitää voimassa olevia hinnastoja yhteenliittämistä pyytävien teleyritysten saatavilla.

Yksisuuntaisen kaapelitelevisioverkon osalta yhteenliittämissäännöksillä ei olisi

käytännössä merkitystä. Yhteenliittämispyyntöjä ei tulisi kohdistamaan yksisuuntaisiin kaapelitelevisioverkkoihin, koska yhteenliittäminen ei ole niiden osalta mielekäs.

18 §. Teleyritysten keskinäiset maksut. Teleyrityksen maksuista säädetään nykyisessä telemarkkinalain 18 §:ssä. Pykälän 3 momentissa on luettelo tilanteista, jolloin teleyritysten keskinäisten maksujen tulee olla kustannussuuntauneita eli tasapuolisia ja kohtuullisia suoritteiden tuottamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin nähden. Hinnan kohtuullisuutta on arvioitava sekä suhteessa palvelun tuotavaan teleyritykseen että palvelun vastaanottajaan. Palvelun tuottavan teleyrityksen osalta kohtuullisuus tarkoittaa sitä, että teleyritys voi periä kohtuullisen tuoton sijoittamastaan pääomasta. Pykälän 3 momentissa olevaan luetteloon ehdotetaan lisättäväksi uudet televisio- ja radioverkkoja koskevat säännökset.

Momentin uuden 7 kohdan mukaan maksujen tulisi olla aina tasapuoliset ja kohtuulliset suoritteiden tuottamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin nähden, milloin maksu peritään 8 §:n 2 momentin 10 tai 11 kohdassa tarkoitetusta suoritteesta. Viitatus momentin 10 kohdassa on kyse verkkoluvan haltijan velvollisuudesta huolehtia ohjelmistoluvan haltijoiden ohjelmistojen lähettämisestä ja 11 kohdassa velvollisuudesta luovuttaa vapaaksi jäävää kapasiteettia muiden teleyritysten käyttöön. Hintasääntely on kyseisten suoritteiden osalta välttämätön. Lain voimaan tulon jälkeen haettaviksi julistettavia verkkolupia on vain kolme ja on mahdollista, että yksi niistä annetaan esimerkiksi julkiseen palveluun. Vapaa hinnoitteluoikeus saattaisi näissä olosuhteissa johtaa kohtuuttoman korkeisiin hintoihin.

Momentin uuden 8 kohdan mukaan analogisen maanpäällisen televisio- ja radioverkon käyttämisestä perittävän maksun tulisi olla edellä kerrotulla tavalla kustannussuuntaunut jos maksun perii televisio- ja radioverkon omistaja tai haltija, jolla on huomattava markkinavoima. Analogisen verkon omistajalla tai haltijalla ei olisi ehdotuksen mukaan velvollisuutta luovuttaa verkkoonsa toisen teleyrityksen käytettäväksi. Jos tämä kuitenkin vapaaehtoisen sopimuksen perusteella luovuttaisi verkkoonsa toisen teleyrityksen käy-

tettäväksi, luovutuksesta perittävä maksu olisi huomattavan markkinavoiman yrityksen osalta säännelty. Käytännössä säännöstä sovellettaisiin Digita Oy:öön, koska se on ainoa valtakunnallisen analogisen televisio- ja radioverkon omistaja Suomessa.

Momentin uuden 9 kohdan mukaan 9 d §:ssä tarkoitetusta suoritteesta perittävän maksun tulisi olla kustannussuuntautunut, jos maksun perii televisio- ja radioverkon omistaja tai haltija, jolla on huomattava markkinavoima. Viitatussa 9 d §:ssä on kyse digitaalisen maanpäällisen verkon vuokraamisesta sekä kaapelitelevisioverkon vapaan ohjelmakanavan vuokraamisesta. Molemmissa tapauksissa ainoastaan huomattavan markkinavoiman omaavan teleyrityksen hinnoittelu olisi säännelty.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentissa on tavanomainen säännös lain voimaantuloajasta. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun laki on hyväksytty ja vahvistettu, kuitenkin viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2002.

Pykälän 2 momentissa on tavanomainen säännös mahdollisuudesta ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin ennen lain voimaantuloa.

Nykyisen televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 7 §:n mukaista järjestelmää, jossa sama toimilupa sisältää oikeuden sekä verkon käyttöön (verkkolupa) että ohjelmatoiminnan harjoittamiseen (ohjelmistolupa), on käsitelty tarkemmin yleisperusteluissa. Ehdotuksen mukaan verkkoluvan sääntely siirrettäisiin televisio- ja radiotoiminnasta annetusta laista telemarkkinalakiin. Ohjelmistolupasääntely jäisi vastaavasti televisio- ja radiotoiminnasta annettuun lakiin. Siirtymäsäännös perustuu edellä mainitulle jaottelulle.

Ehdotetun lain tultua voimaan liikenne- ja viestintäministeriö käynnistää verkkolupia koskevan hakumenettelyn, jossa voimassa olevat televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 7 §:ssä tarkoitetut toimiluvat julistetaan niihin sisältyvän verkkoluvan osalta haettaviksi. Pykälän 3 momentin mukaan nykyisen lain mukainen verkkolupa olisi voimassa, kunnes kyseessä olevalle taajuudelle ja kanavanipulle myönnetään ehdotetun lain mukai-

nen uusi verkkolupa.

Pykälän 5 momentissa on ohjelmistoluvan osalta viittaus asianomaiseen lakiin. Siinä olevan siirtymäsäännöksen mukaan nykyisen lain mukainen toimilupa jatkuisi siihen sisältyvän ohjelmistoluvan osalta ennallaan eikä uutta ohjelmistolupaa tarvitsisi hakea.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että nykyisten toimiluvan haltijoiden ei välttämättä tarvitse hakea uutta toimilupaa lainkaan, koska ohjelmistolupa jatkuu niiden osalta ennallaan eikä verkkolupaa tarvitse hakea pelkästään ohjelmatoiminnan harjoittamiseen.

Siltä varalta, että toimiluvan menettämistä aiheutuisi toimiluvan haltijalle välitöntä vahinkoa, pykälän 4 momentissa velvoitetaan valtio korvaamaan aiheutunut vahinko. Korvauksen perusteiden ja määräämisen suhteen olisi noudatettava kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annettua lakia. Korvaussäännös on säätämisyjärjestystä koskevissa perusteluissa (3.6) mainituista syistä välttämätön. Nykyiset televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain mukaiset toimiluvat on myönnetty kanavanipuille, siten että kanavanipun toiminnanharjoittajilla on yhteinen lupa.

Vahingonkorvausvelvollisuus olisi rajoitettu pelkästään hyödyttömäksi käyvistä laitteistoista aiheutuviin vahinkoihin. Korvausvelvollisuus edellyttäisi näin ollen ensinnäkin sitä, että kanavanipussa toimiva yksittäinen toiminnanharjoittaja, jonka uuden lain mukainen toimilupahakemus olisi tullut hylätyksi, olisi hankkinut toimintaa varten laitteiston ja toiseksi sitä, että laitteistoa ei enää voisi käyttää millään kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla.

Pykälän 6 momentin mukaan televerkkopalvelua tai telepalvelua televisio- ja radioverkossa tarjoavan teleyrityksen osalta ehdotetun lain mukainen eriyttämisvelvollisuus alkaisi vasta lain voimaantuloa seuraavan tilikauden alusta. Säännöksen tarkoituksena on varata yrityksille kohtuullinen aika valmistautua eriyttämisvelvollisuuteen.

1.2. Laki televisio- ja radiotoiminnasta

7 §. *Oikeus televisio- ja radiotoiminnan harjoittamiseen.* Pykälän 1 momentti vastaisi

analogisen lähetystoiminnan osalta asiasisällöltään voimassa olevan pykälän 1 momenttia. Pykälän sanamuotoon lisättäisiin ainoastaan sulkeissa sana ohjelmistolupa kuvaamaan tämän lain voimaantulon jälkeistä tilannetta.

Pykälän 3 momentti vastaisi analogisen lähetystoiminnan osalta asiasisällöltään voimassa olevan pykälän 3 momenttia. Ainoastaan momentissa oleva viittaus lain 8 §:ään muutettaisiin viittaukseksi radiolain (1015/2001) 6 §:n mukaiseen taajuusalueiden käyttösuunnitelmaan.

Pykälään otettaisiin uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin Yleisradio Oy:n oikeudesta harjoittaa digitaalista julkisen palvelun televisio- ja radiotoimintaa ilman toimilupaa. Valtioneuvostolle annettaisiin velvollisuus huolehtia siitä, että Yleisradio Oy:llä on käytettävissään riittävä määrä taajuuskapasiteettia julkisen palvelun tehtävän hoitamista varten. Yleisradio Oy:lle turvattaisiin lisäksi telemarkkina-alueissa oikeus saada teleyritykseltä käyttöönsä riittävä määrä kapasiteettia julkisen palvelun tehtävän hoitamista varten.

11 §. *Toimilupamääräykset.* Televisio- tai radiotoiminnan harjoittamista varten myönnetty toimilupa koskisi jatkossa pelkästään oikeutta lähettää televisio- tai vastaavasti radio-ohjelmistoja. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että toimilupaviranomaisella olisi jatkossa oikeus antaa ainoastaan varsinaiseen televisio- ja radiotoimintaan liittyviä määräyksiä. Tässä momentissa tarkoitettujen toimilupamääräykset voisivat koskea lähetyksen alueellista kuuluvuutta tai näkyvyyttä, lähetystekniikkaa, vuorokautista lähetyssaikaa sekä viranomaistiedotusta ja toimintaa poikkeusoloissa. Lähetystekniikan osalta toimilupaviranomainen voisi esimerkiksi määrätä sen, onko lähetykset jaettava analogisessa vai digitaalisessa muodossa.

Digitaalisessa lähetystoiminnassa siirtokapasiteetin tarve riippuu välitettävästä ohjelmistosta, siten että esimerkiksi radiotoiminnassa klassisen musiikin välittäminen vaatii huomattavasti enemmän siirtokapasiteettia kuin pelkän puheen välittäminen. Toimiluvassa voitaisiin antaa tarkemmat, kyseisen ohjelmiston tarpeiden mukaiset määräykset siirtokapasiteetista. Kyseinen määräys velvoittaisi myös kanavanippua hallinnoivaa te-

leyritystä.

Digitaalisten maanpäällisten televisio- ja radioverkkojen rakentamisessa tarvittavista toimiluvista ja verkon luovutusehdoista säädettäisiin telemarkkina-alueissa.

Pykälän 3 momentti kumottaisiin tarpeettomana.

17 §. *Riippumattomien tuottajien ohjelmat.* Pykälää muutettaisiin siten, että riippumattomien tuottajien tuottamien ohjelmien osuus televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien ohjelmistosta tai ohjelmistobudjetista nousisi 10 prosentista 15 prosenttiin. Ehdotus sisältyy televisio- ja radiotoiminnan toimintaedellytyksiä selvittäneen työryhmän ehdotuksiin, joilla pyritään edistämään digitaalista sisältötuotantoa.

20 §. *Yksinoikeuksien käyttö.* Pykälän uudella 2 momentilla pantaisiin täytäntöön eurooppalaisen rajat ylittävistä televisiolähetyksistä tehdyn yleissopimuksen (SopS 87/1994) muutospöytäkirjan CM (98)93 9a artiklaan sisältyvät, kansallisesti merkittävien tapahtumien televisiointeihin liittyvien yksinoikeuksien käyttöä koskevat määräykset. Suomi on ratifioinut yleissopimuksen 18 päivänä elokuuta 1994. Artiklalla laajennetaan EY:n televisiodirektiiviin sisältyvä järjestelmä kansallisesti merkittävien tapahtumien televisioinnista koskemaan myös yleissopimuksen ratifioineita maita ja näiden maiden lainkäyttövaltaan kuuluvia televisio- ja radiotoiminnan harjoittajia. Kyseisellä järjestelmällä pyritään turvaamaan kansallisesti merkittävien tapahtumien laaja näkyvyys.

42 §. *Velvollisuus eräiden televisio- ja radiolähetysten jakeluun.* Viestintämarkkinalain muutoksen seurauksena myös maanpäällisiä televisio- ja radioverkkoja tarjoavat yritykset, kuten Digita Oy, tulevat viestintämarkkina-alueissa tarkoitetuiksi televerkkoyrityksiksi. Pykälää muutettaisiin siten, että velvollisuus jakaa korvauksetta pykälässä mainittuja lähetyksiä koskisi ainoastaan niin sanottuja kaapelitelevisioverkkoja ja yhteis-antenniverkkoja hallitsevia yrityksiä. Muutos olisi pelkästään terminologinen. Lisäksi uudessa 2 momentissa suljettaisiin satelliitin välityksellä tapahtuva lähetystoiminta must carry –velvollisuuden ulkopuolelle. Must carry –velvollisuuden sisällöstä ei voida tässä vaiheessa antaa uusia säännöksiä, koska sitä koskevaa EY-lainsäädännön uudistusta val-

mistellaan parhaillaan.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentissa on tavanomainen säännös lain voimaantuloajasta. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun laki on hyväksytty ja vahvistettu, kuitenkin viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2002.

Pykälän 2 momentissa on tavanomainen säännös mahdollisuudesta ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin ennen lain voimaantuloa.

Nykyisen 7 §:n mukaista järjestelmää, jossa sama toimilupa sisältää oikeuden sekä verkon käyttöön (verkkolupa), että ohjelmatoinnin harjoittamiseen (ohjelmistolupa) on käsitelty tarkemmin yleisperusteluissa. Ehdotuksen mukaan ohjelmistolupasääntely jäisi televisio- ja radiotoiminnasta annettuun lakiin. Verkkoluvan sääntely siirrettäisiin vastaavasti televisio- ja radiotoiminnasta annetusta laista telemarkkinalakiin. Pykälän siirtymäsäännös perustuu edellä mainitulle jaottelulle.

1.3. Laki valtion televisio- ja radiorahastosta

5 §. *Valtion televisio- ja radiorahaston varojen käyttö.* Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, joka sisältäisi viittauksen valtionavustuslakiin (688/2001). Pykälän 1 momentin mukaan rahaston varoja voidaan käyttää Yleisradio Oy:n rahoituksen ja lain säännösten noudattamisen valvonnan lisäksi muutoinkin televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen. Valtionavustuslain säännöksiä sovellettaisiin täydentävästi rahastosta mahdollisesti myönnettäviin avustuksiin. Valtionavustuslakia ei sen sijaan sovellettaisi niihin varoihin, joiden maksamisesta säädetään nimenomaisesti valtion televisio- ja radiorahastosta annetussa laissa: Yleisradio Oy:n rahoitukseen ja televisio- ja radiotoiminnasta annettujen säännösten noudattamisen valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseen.

23 §. *Velvollisuus toimilupamaksun maksamiseen.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että ensimmäisen toimilupakauden ajan digitaalista signaalia käyttävät televisio- ja radiotoiminnan harjoittajat olisivat vapautettuja maksamasta toimilupamaksua. Di-

gitaaliseen televisiotoimintaan myönnetty toimiluvat ovat voimassa 31 päivään elokuuta 2010 saakka. Digitaaliseen radiotoimintaan toimilupia ei ole myönnetty. Yhtäläisyyden vuoksi ehdotetaan kuitenkin, että digitaalisen radiotoiminnan harjoittajien ei tarvitsisi maksaa toimilupamaksua ennen 1 päivää syyskuuta 2010 harjoitettavasta toiminnasta.

Digitaalisten lähetysten toiminta kehittyy ja laajenee asteittain ensimmäisen toimilupakauden aikana. Vastaavasti toiminnasta saatavat tulot tullevat nousemaan sitä mukaa, kun katsojat siirtyvät seuraamaan digitaalista lähetystarjontaa. Toimijoiden kustannukset ovat erityisen suuret päällekkäisen toiminnan aikana eli niinä vuosina, jolloin lähetykset tapahtuvat sekä analogisessa että digitaalisessa verkossa. Tämän vuoksi on tässä vaiheessa tarpeellista tukea analogisesta digitaaliseen lähetystoimintaan tapahtuvaa siirtymävaihetta.

Toimilupamaksuvelvollisuus analogisesta televisio- ja radiotoiminnasta säilyisi ennallaan.

24 §. *Toimilupamaksun perusteena oleva liikevaihto.* Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan toimiluvanhaltijan tulee laskutuksessaan ja kirjanpidossaan erottaa analogisen ja digitaalisen toimiluvan nojalla kertynyt liikevaihto siten, että toimilupamaksun määrittäminen on mahdollista. Toiminnan alkuvaiheessa eräillä kanavilla saatetaan esimerkiksi lähettää samaa ohjelmaa sekä digitaalisessa että analogisessa muodossa. Toimilupamaksu määräytyy kuitenkin toimilupakohtaisesti. Säännöksen tarkoituksena on estää digitaalisen lähetysvirran käyttäminen perusteettomasti toimilupamaksun alentamiseen.

Jos liikevaihdon erottaminen ei jostakin syystä kuitenkaan olisi mahdollista, Viestintävirastolle annettaisiin oikeus vahvistaa digitaalista signaalia hyväksikäyttäen lähetetyn toiminnan liikevaihto. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kuitenkin niistä kriteereistä, joiden perusteella Viestintäviraston tulee vahvistuspäätöksensä tehdä. Päätöksessä tulisi ottaa huomioon digitaalisen signaalin kulloinkin näkyvyys- ja kuuluvuusalue sekä digitaalisen signaalin vastaanottimien lukumäärä. Viestintävirasto seuraisi esimerkiksi

erilaisten tutkimusten avulla digitaalisten vastaanottimien yleistymistä Suomessa.

Tämän pykälän säännökset eivät koskisi kaapeliteitse edelleen lähetettyä toimilupamaksun alaista ohjelmistoa.

25 §. *Toimilupamaksun suuruus.* Lähetystoiminnan toimilupamaksua voidaan edelleen perustella esimerkiksi taajuuksien rajallisuudella sekä kansainvälisellä käytännöllä toimilupamaksutyypin maksun käytöstä. Tässä vaiheessa siitä ei ehdoteta kokonaan luovuttavaksi. Ottaen huomioon mainonnan ja televisiotoiminnan taloudessa tapahtuneen kehityksen sekä myös kaupallisten toimijoiden digitaaliseen televisiotoimintaan siirtymisen välttämättömyyden on kohtuullista tarkastella uudelleen analogisen televisiotoiminnan toimilupamaksun tasoa. Tästä johtuen maksuasteikkoa ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että toimilupamaksun taso puolittuisi. Yhdenmukaisuuden vuoksi näin meneteltäisiin sekä televisio- että radiotoiminnan osalta. Aikaisemmin voimassa olleiden toimilupamaksuasteikkojen toimilupamaksu alarajan kohdalla ja toimilupamaksuprosentit alarajan ylittävältä liikevaihdon osalta ehdotetaan pienennettäväksi 50 prosentilla.

Tammikuun 1 päivänä 2002 tapahtuvan euron siirtymisen takia televisio- ja radiotoiminnan maksuasteikot muutettaisiin euro-määräisiksi. Euron käyttöön ottamisesta on säädetty kolmessa Euroopan unionin neuvoston asetuksessa: neuvoston asetus tietyistä euron käyttöön ottamiseen liittyvistä säännöksistä (EY) N:o 1103/97, neuvoston asetus euron käyttöönotosta (EY) N:o 974/98 ja neuvoston asetus euron ja euron käyttöönotettavien jäsenvaltioiden valuuttojen välisistä muuntokursseista (EY) N:o 2866/98. Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta on lisäksi vahvistanut 11 päivänä tammikuuta 2000 periaatteet euromuunnoksille.

Asteikon markkamääräiset summat muunnettaisiin vahvistetulla muutokertoimella (5,94573) euroiksi ja senteiksi. Selkeyden ja informatiivisuuden lisäämiseksi liikevaihtorajat on ilmaistu sadantuhannen euron tarkkuudella ja toimilupamaksun määrä tuhannen euron tarkkuudella. Tasaeuroihin pyöristämisen taloudellinen vaikutus ei ole merkittävä.

Alinta perittävää toimilupamaksua ehdotetaan nostettavaksi toimilupamaksun selvitte-

lystä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi nykyisestä 50 markasta 500 euroon (2 972,87 markkaa).

40 §. *Siirtymäsäännös.* Pykälän 3 momentti kumottaisiin, koska siirtymäsäännöksessä ehdotetaan toimilupamaksua sovellettavaksi analogiseen radiotoimintaan vuoden 2007 alusta.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentissa on tavanomainen säännös lain voimaantuloajasta. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun laki on hyväksytty ja vahvistettu, kuitenkin viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2002.

Pykälän 2 momentissa on tavanomainen säännös mahdollisuudesta ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin ennen lain voimaantuloa.

Valtion televisio- ja radiorahastosta annettussa laissa on nykyisin siirtymäsäännös, jonka mukaan toimilupamaksua sovelletaan analogiseen radiotoimintaan vuoden 2004 alusta lähtien. Tämä säännös, 40 §:n 3 momentti, ehdotetaan kumottavaksi. Vapautusta toimilupamaksun maksamisesta ehdotetaan jatkettavaksi vuoden 2006 loppuun saakka. Kaupallisten radioiden taloudellinen tilanne ei ole kuluneiden vuosien aikana kohentunut siinä määrin, että olisi aiheellista velvoittaa niitä maksamaan valtion televisio- ja radiorahastoon toimilupamaksua. Tämän johdosta ehdotetaan, että erillisen toimiluvan nojalla toimivat radiotoiminnan harjoittajat eivät maksaisi lainkaan toimilupamaksua nykyisen analogisen signaalin lähettämiseen oikeuttavan toimilupakautensa aikana.

Kun otetaan käyttöön muutettu progressiivinen toimilupamaksuasteikko kesken maksunmääräytymisvuoden, joudutaan ratkaisemaan, miten asteikon alkupään progressiivisuusetu kohdistetaan. Etu voidaan vaihtoehtoisesti kohdistaa alkuvuoteen (eli ajalle 1 päivästä tammikuuta 30 päivään kesäkuuta 2002), loppuvuoteen (eli ajalle 1 päivästä heinäkuuta 31 päivään joulukuuta 2002) tai se voidaan jakaa jollain perusteella näiden vuosipuoliskoiden kesken. Laskennan aloittaminen alusta muutetun asteikon käyttöönottohetkellä johtaisi asteikon alkupään progressioedun myöntämiseen kahteen kertaan. Tämän vuoksi on päädytty ehdottamaan, että

progressiivisen maksuasteikon alapään progressioetu jaettaisiin alkuvuoden ja loppuvuoden liikevaihto-osuuksien suhteessa.

Näin ollen vuoden 2002 toimilupamaksu määräytyisi seuraavien periaatteiden mukaisesti: Maksun määräämiseksi lasketaan lain 24 §:ssä säädettyllä tavalla lasketun liikevaihdon perusteella toisaalta koko vuoden maksu sen suuruisena kuin se olisi määrättävä, jos koko vuoden sovellettaisiin alkuperäistä asteikkoa, ja toisaalta maksu, joka määrättäisiin, jos koko vuoden sovellettaisiin muutettua asteikkoa. Jakamalla kummankin maksuperusteen mukaan laskettu maksu koko vuoden liikevaihdolla saadaan alku- ja loppuvuoden maksuprosentit. Tämän jälkeen lasketaan alkuvuoden maksuosuus alkuvuoden liikevaihto-osuuden ja alkuperäisen taulukon perusteella lasketun maksuprosentin mukaan. Vastaavasti loppuvuoden maksuosuus lasketaan loppuvuoden liikevaihto-osuuden ja muutetun taulukon perusteella lasketun maksuprosentin mukaan. Koko vuoden maksu on alkuvuoden ja loppuvuoden maksuosuuksien summa.

Televisiotoiminnan toimintaedellytyksiä selvittäneen työryhmän kannan mukaan digitaalinen televisiotoiminta tulisi kokonaan vapauttaa toimilupamaksusta voimassa olevalla lupakaudella. Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain mukaisesti toimilupamaksu kohdistuu tällä hetkellä myös digitaaliseen televisiotoimintaan. On todennäköistä, että digitaalisen television toimilupamaksun perusteena oleva liikevaihto on alkuvaiheessa vähäinen eikä toimilupamaksuasteikko tule sovellettavaksi. Jos toimilupamaksuja on kuitenkin peritty ennen lain voimaantuloa, ehdotetaan ne palautettaviksi toimiluvanhaltijoille. Palautettavalle summalle ei makseta korkoa.

1.4. Laki Yleisradio Oy:stä

1 §. *Yhtiön asema.* Liikenneministeriön nimi muuttui 1 päivänä syyskuuta 2000 liikenne- ja viestintäministeriöksi. Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain voimaantultua termi yleisradiotoiminta on vakiintunut termiksi televisio- ja radiotoiminta. Näistä syistä pykälän 1 momentissa oleva ministeriön nimi ja pykälän 2 momentissa oleva sana

yleisradiolähetystoiminta ehdotetaan muutettaviksi. Lain 7 §:ssä määritellään julkinen palvelu, minkä vuoksi julkisen palvelun sisällön toistaminen tässä pykälässä on tarpeetonta.

Maininta yhtiön oikeudesta harjoittaa muuta toimintaa muun muassa sille myönnetyn toimiluvan mukaisesti ei olisi enää laissa tarpeellinen. Jos yhtiö päättäisi ryhtyä harjoittamaan jotain sellaista toimintaa, johon vaaditaan toimilupa, sen tulisi hankkia se säädettyssä järjestyksessä. Yhtiö ei tarvitse toimilupaa televisio- ja radiotoiminnan harjoittamiseen. Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 7 §:n 3 momentin mukaan Yleisradio Oy saa harjoittaa televisio- ja radiotoimintaa ilman toimilupaa niillä taajuuksilla, jotka radiolain 6 §:ssä tarkoitettussa suunnitelmassa on varattu sen käyttöön.

Pykälän 2 momentissa muutettaisiin viitaukset uudistettuun lainsäädäntöön.

3 §. *Yhtiön toimintaedellytykset.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi ministeriön nimen sekä televisio- ja radiotoimintaa täydentävien ja niihin liittyvien oheis- ja lisäpalvelujen osalta edellä 1 §:n perusteluissa esitetyistä syistä.

7 §. *Julkinen palvelu.* Pykälän 1 momentissa otettaisiin käyttöön yleisradio-ohjelmistonan tilalle ilmaus televisio- ja radio-ohjelmisto. Kuten edellä 1 §:n yhteydessä on todettu, termi on vakiintunut televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 2 §:n määritelmien myötä.

Televisio- ja radiotoiminnan digitalisoinnissa katselijoille ja kuuntelijoille on mahdollista tarjota myös uudentyyppisiä palveluja, esimerkiksi erilaisia Internet-palveluja. Yhtiön tulee voida palvella kuluttajia myös käyttäen hyväkseen näitä teknologian suomaa uusia mahdollisuuksia. Pykälän sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös edellä mainitut uudet palvelut olisivat lain mukaista julkista palvelua. Yhtiön tulee kuitenkin huolehtia siitä, että ne sisällöllisesti ja muutoinkin ovat sopusoinnussa yhtiön tehtävien kanssa. Julkista palvelua koskevaa määrittelyä ehdotetaan täydennettäväksi lisäämällä 1 momenttiin säännös televisio- ja radio-ohjelmistoihin liittyvistä oheis- ja lisäpalveluista.

Oheispalvelulla tarkoitetaan esimerkiksi

erityistä palvelua, joka mahdollistaa ohjelman seuraamisen myös vammaiselle. Lisäpalvelulla tarkoitetaan esimerkiksi mahdollisuutta tarjota ohjelmaan tai sen johonkin yksityiskohtaan liittyvää lisäinformaatiota. Tällaisina palveluina voidaan pitää myös ohjelmaopasta (EPG) tai supertekstitelevisiota.

Pykälään ehdotetaan myös otettavaksi säännös siitä, että yhtiö voi tarjota sisältöpalveluja kaikissa televerkoissa. Tällä tarkoitetaan mahdollisuutta käyttää palvelujen tarjonnassa perinteisten televisio- ja radioverkkojen lisäksi myös muita televerkkoja. Väliytyskapasiteetin kasvaessa perinteisesti televisio- ja radioverkoissa jaettuja palveluja voidaan enenevässä määrin jakaa myös muissa televerkoissa. Viestintä- ja kulttuuripoliittiset syyt ja kielellinen ja alueellinen tasa-arvo huomioon ottaen on tarpeen antaa myös Yleisradio Oy:lle lailla mahdollisuus harjoittaa vastaavaa toimintaa myös muissa verkoissa.

7 a §. *Eriyttäminen.* Toteuttaakseen julkisen palvelun tehtävänsä Yleisradio Oy tuottaa jatkuvasti monipuolista sisältöä. Sille on myös muodostunut laaja sisältöarkisto. Tarkoitus on, että julkisen palvelun sisältötuotteet olisivat mahdollisimman laajasti tarjolla yleisölle myös konvergoituvissa televerkoissa.

Julkisen palvelun sisältötuotannon vapaa tarjonta kilpailuilla markkinoilla saattaa kuitenkin aiheuttaa markkinahäiriöitä suhteessa alan kaupalliseen toimintaan. Tämän vuoksi pykälään esitetään otettavaksi Yleisradio Oy:tä koskeva velvoite eriyttää televisio- ja radiotoiminnan julkinen palvelu ja muu julkisen palvelun toiminta toisistaan. Tarkoitus on, että yhtiön on tarjottava sisältöpalvelujaan muille samoin ehdoin kuin se käyttää niitä itse muualla kuin televisio- ja radiotoiminnassa. Pykälän 4 momentin mukaan Viestintävirasto valvoisi eriyttämisen noudattamista. Vastaava velvoite on soveltuvin osin ollut käytössä teletuotannossa ja se on osoitautunut toimivaksi.

8 §. *Muut tehtävät.* Pykälä vastaisi asiallisesti pääosin voimassa olevan lain 8 §:ää. Pykälää muutettaisiin siten, että siinä otettaisiin huomioon paremmin julkisen palvelun uudistettu sisältö.

12 §. *Mainonnan kielto.* Tavoitteena on te-

levisio- ja radiotoiminnan rahoituksen selkeys. Tästä näkökulmasta katsottuna ei enää ole perusteltua säilyttää yhtiön tulolähteenä lainkaan mainosrahoitusta. Tämän vuoksi pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että mainonta kielletäisiin kokonaan. Mainontaa ei olisi tarkoitus sallia 1 momentin mukaan julkisen palvelun tarjonnassa myöskään niin sanottujen uusien palveluiden yhteydessä.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentissa on tavanomainen säännös lain voimaantuloajasta. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun laki on hyväksytty ja vahvistettu, kuitenkin viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2002.

Pykälän 2 momentissa on tavanomainen säännös mahdollisuudesta ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin ennen lain voimaantuloa.

1.5. Laki viestintähallinnosta

2 §. *Viestintäviraston tehtävät.* Pykälän 1 kohdan luetteloa Viestintäviraston tehtävistä muutettaisiin vastaamaan viestintämarkkinoita koskevien lainsäädäntömuutosten sisältöä.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on ne hyväksynyt ja kun tasavallan presidentti on vahvistanut ne, kuitenkin viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2002.

3. Säättämismääräykset

3.1. Johdanto

Esityksessä ehdotetaan muutoksia nykyiseen telemarkkinalakiin, televisio- ja radiotoiminnasta annettuun lakiin, valtion televisio- ja radiorahastosta annettuun lakiin ja Yleisradio Oy:stä annettuun lakiin. Osa muutoksista on sellaisia, että niitä pitää tarkastella myös perustuslain perusoikeuksien näkökulmasta.

Ehdotetuista muutoksista ovat perustuslain 18 §:ssä säädetyn elinkeinovapauden ja perustuslain 12 §:ssä säädetyn sananvapauden kannalta merkityksellisiä telemarkkinalakiin

ja televisio- ja radiotoiminasta annettuun lakiin ehdotetut toimilupasääntelyä koskevat muutokset. Sananvapauteen liittyvät myös Yleisradio Oy:stä annettuun lakiin ehdotettu mainonnan kieltoa koskeva säännös. Televisio- ja radioverkkoihin ehdotetaan kohdistettavan eräitä luovutusvelvollisuuksia. Muutosta on tältä osin tarkasteltava perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuuden suojan kannalta. Omaisuuden suojaan liittyy myös tilanne, jossa nykyiselle toimiluvan haltijalle ei myönnettäisikään uuden lain mukaista toimilupaa. Lisäksi ehdotettu televisio- ja radiorahastosta annetun lain muutos liittyy perustuslain 87 §:ssä säänneltyihin talousarvion ulkopuolisiin rahastoihin.

3.2. Toimilupa ja elinkeinovapaus

Ehdotuksen mukaan digitaalisia maanpäällisiä televisio- ja radioverkkoja koskeva verkon hallintaan ja käyttöön oikeuttavan toimiluvan sääntely siirrettäisiin viestintämarkkinalakiin. Ohjelmien sisältöön perustuva ohjelmistolupasääntely jäisi radio- ja televisio-toiminnasta annettuun lakiin. Toimiluvan edellytykset eivät muutoksen seurauksena muuttuisi olennaisesti. Verkkoluvan osalta edellytysharkinta muuttuisi vapaasta harkinnasta sidotuksi oikeusharkinnaksi. Ohjelmistoluvan osalta edellytykset säilyisivät ennallaan.

Perustuslain 18 §:n mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on aiemmassa lausuntokäytännössään käsitellyt kyseessä olevaa toimiluvan ja elinkeinovapauden suhdetta muun muassa lausunnoissa PeVL 47/1996 vp (telemarkkinalaki), PeVL 4/2000 vp (maakaasumarkkinalaki) ja PeVL 19/1998 vp (laki televisio- ja radiotoiminnasta).

Valiokunta on lausuntokäytännössään pitänyt elinkeinovapautta perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaisena pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraistamisen olevan poikkeuksellisesti mahdollista. Luvanvaraisuudesta on kuitenkin aina säädetävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeuden rajoitusta koskevat tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset.

Ehdotetun muutoksen osalta on olennaista kiinnittää huomiota siihen, ettei elinkeinovapautta rajoittava sääntely sen seurauksena lisääntynyt. Kysymys on ainoastaan verkkoluvan siirtämisestä yhdestä laista toiseen. Sääntelyn perusteena ovat samat taajuuksien niukkuuteen ja teknisiin seikkoihin liittyvät syyt kuin nykyisessäkin toimilupasääntelyssä.

Tämän lisäksi sääntelyn tarkkarajaisuus ja ennustettavuus paranee, kun aiemmin vapaan harkinnan piirissä ollut televisio- ja radiotoiminnan verkkolupa siirtyy ehdotuksen mukaan viestintämarkkinalaissa säännellyksi oikeusharkintaiseksi toimiluvaksi.

Tämän vuoksi ehdotettu muutos ei ole elinkeinovapauden kannalta ongelmallinen.

3.3. Toimilupa ja sananvapaus

Perustuslain 12 §:n mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Perustuslakivaliokunta on käsitellyt toimilupasääntelyn ja sananvapauden suhdetta lausunnoissa PeVL 19/1998 vp (laki televisio- ja radiotoiminnasta) ja PeVL 23/1993 vp (laki Oy Yleisradio-Rundradion Ab:stä).

Valiokunta on aikaisemmin televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain säätämisen yhteydessä pitänyt radiotaajuuksien niukkuutta hyväksyttävänä perusteena toimilupajärjestelmälle, mutta samalla huomauttanut, että tekninen kehitys saattaa tulevaisuudessa muuttaa tilannetta. Sen sijaan toimilupajärjestelmän välttämättömyyteen viestinnän keskittymisen ehkäisemiseksi valiokunta on suhtautunut osin epäilevästi (PeVL 19/1998 vp).

Ehdotetun muutoksen osalta on aiemmin elinkeinovapautta koskevassa kohdassa kerrotuin tavoin tärkeää huomata, ettei toimilupasääntelyssä tapahdu perusoikeuksien kannalta olennaisia muutoksia. Sananvapauden rajoitukset eivät muutoksen seurauksena lisääntynyt. Toimilupasääntelyn perusteena ovat samat syyt kuin nykyisessäkin toimilupasääntelyssä.

Tämän vuoksi toimilupasääntelyä koskeva

muutosehdotus ei ole elinkeinovapauden kannalta ongelmallinen myöskään sananvapauden kannalta.

3.4. Mainonnan kielto ja sananvapaus

Ehdotuksen mukaan Yleisradio Oy ei saisi lähettää mainontaa televisio- ja radio-ohjelmistojensa eikä muiden sisältöpalveluidensa yhteydessä. Nykyisen lain mukaan valtioneuvosto on voinut erityisestä syystä myöntää yhtiölle ohjelmakohtaisen luvan mainonnan lähettämiseen. Nyt edellä mainittu poikkeussäännös ehdotetaan poistettavaksi. Perustuslakivaliokunta on käsitellyt mainonnankieltoa nimenomaan Yleisradion osalta lausunnoissa PeVL 19/1998 vp (laki televisio- ja radiotoiminnasta) ja PeVL 23/1993 vp (laki Oy Yleisradio-Rundradion Ab:stä).

Mainonta kuuluu sananvapauden piiriin mutta sen on katsottu valiokunnan aiemmissa lausunnoissa olevan sananvapauden reuna-alueetta (PeVL 19/1998 vp). Ehdotettu sananvapauden rajoitus ei siten kohdistu perusoikeuden ydinalueeseen. Muutos on taloudelliselta merkitykseltään varsin vähäinen ja koskee ainoastaan yhtä yhtiötä. Ehdotetun muutoksen yhtenä tarkoituksena on rahoituksen selkiyttämiseen liittyen edistää muiden toiminnanharjoittajien mahdollisuuksia kaupalliseen viestintään ja tätä kautta myös edistää sananvapauden käyttöä.

Mainonnan kieltoa koskevan säännöksen ei näiden syiden takia voida katsoa olevan sananvapautta perustuslain vastaisesti rajoittava.

3.5. Kapasiteetin luovutusvelvollisuus ja omaisuuden suoja

Ehdotuksen mukaan digitaaliseen maanpäälliseen televisio- ja radioverkkoon sekä kaapelitelevisioverkkoon kohdistuisi eräitä uusia luovutusvelvollisuuksia. Ehdotetun viestintämarkkinalain uuden 9 d §:n 1 momentin mukaan teleyritys, jonka omistuksessa tai hallinnassa on maanpäällinen televisio- tai radioverkko, olisi velvollinen vuokraamaan verkkoa toiselle teleyritykselle. Saman pykälän 2 momentin mukaan teleyritys, jonka omistuksessa tai hallinnassa on muu kuin

maanpäällinen televisio- tai radioverkko, olisi velvollinen vuokraamaan teleyritykselle vapaan ohjelmakanavan.

Vuokrausvelvollisuutta ei kuitenkaan olisi, jos televisio- tai radioverkko taikka vapaa ohjelmakanava on tarpeen teleyrityksen omaa tarvetta tai kohtuullista tulevaa tarvetta varten. Omaisuuden luovutusvelvollisuutta on käsiteltävä omaisuuden suojaa sääntelevän perustuslain 15 §:n näkökulmasta. Perustuslakivaliokunta on aikaisemmassa lausuntokäytännössään käsitellyt asiaa nimenomaan televerkkojen osalta lausunnoissa PeVL 1/1996 vp (teletoimintalain muuttaminen), PeVL 47/1996 vp (telemarkkinalaki), PeVL 34/2000 ja PeVL 5/2001 vp (telemarkkinalain muuttaminen) sekä kaasuverkkojen osalta PeVL 4/2000 vp (maakaasumarkkinalaki).

Valiokunta on lausuntokäytännössään todennut muun muassa kysymyksessä olevan erityinen, pelkästään määrätynlaiseen toimintaan käytettävä omaisuus ja siihen kohdistuvat velvoitteet. Valiokunta on pitänyt velvoitteita laadultaan omaisuuden tällaiseen erityisluonteeseen sopivina (PeVL 4/2000 vp). Valiokunnan tähänastinen käytäntö voidaan tiivistää niin, että velvoitteet ovat kyseisen omaisuuden erityisluonne huomioon ottaen perustuslainmukaisia, jos velvoitteet perustuvat lain täsmällisiin säännöksiin ja ovat omistajan kannalta kohtuullisia (PeVL 34/2000).

Nyt ehdotetun sääntelyn taustalla ovat samat kilpailuedellytysten parantamiseen liittyvät syyt kuin nykyisessä telemarkkinalaisa. Sääntelylle on siten hyväksyttävät syyt. Luovutusvelvollisuuden kohde ja sisältö on laissa määritelty. Omistajan kohtuullinen oma tarve on laissa otettu huomioon.

Tämän vuoksi ehdotus ei ole ristiriidassa perustuslain omaisuuden suojaa sääntelevän 15 §:n kanssa.

3.6. Nykyisten toimiluvan haltijoiden asema ja omaisuudensuoja

Telemarkkinalain ehdotetussa voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen 4 momentissa on varauduttu tilanteeseen, jossa nykyiselle televisio- ja radiolain 7 §:ssä tarkoitettulle toimiluvan haltijalle ei myönnettäisikään uuden lain mukaista toimilupaa. Säännöksen mu-

kaan toimiluvan haltijalla olisi silloin oikeus saada valtiolta täysi korvaus vahingosta, joka aiheutuu siitä, ettei toimiluvanvaraiseen toimintaan hankittuja laitteistoja voida käyttää teletointaan eikä muutoinkaan kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla. Säännös on tarpeellinen perustuslain 15 §:n 2 momentin vuoksi, koska tilanne, jossa omaisuus käy toimiluvan enneaikaisen menettämisen vuoksi hyödyttömäksi, rinnastuu asiallisesti omaisuuden pakkolunastukseen.

Omaisuuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttää korvausta vastaan säädetään lailla. Perustuslakivaliokunta on käytännössä katsonut, ettei yleisen tarpeen vaatimuksen täytyminen välttämättä edellytä lunastuksen tapahtumista julkisyhteisön hyväksi (PeVL 19/1994 vp). Valiokunta on kuitenkin edellyttänyt, että yleisen tarpeen vaatimusta tulee pyrkiä laissa konkretisoimaan aineellisin säännöksin (PeVL 38/1998 vp).

Nyt kyseessä olevassa tapauksessa yleinen tarve liittyy ehdotetun lain yleisiin tavoitteisiin sekä televisio- ja radiotoiminnan edellytysten turvaamiseen. Edellä mainituista syistä voidaan katsoa, että nyt esillä olevassa tapauksessa on kyseessä yleisen tarpeen vaatimusten toimenpide ja että yleinen tarve tulee tässä sääntely-yhteydessä riittävästi konkretisoiduksi.

Lunastuskorvauksen perusteiden ja määräämisen osalta perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut, että vaatimus täydestä korvauksesta täyttyy, kun noudatetaan kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain korvaussäännöksiä (PeVL 38/1998 vp ja PeVL 19/1994 vp). Ehdotetun säännöksen mukaan omaisuudesta olisi suoritettava täysi korvaus. Korvauksen perusteiden ja määräämisen suhteen olisi noudatettava, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa säädetään lunastuskorvauksesta.

Ehdotus ei edellä mainituista syistä johtuen ole ristiriidassa perustuslain omaisuuden suoja sääntelevän 15 §:n kanssa.

3.7. Ohjelmistojen lähetysoikeus ja omaisuuden suoja

Ehdotetun telemarkkinalain 8 §:n 2 momentin uuden 10 kohdan mukaan verkkolu-

van haltijan tulee osaltaan huolehtia siitä, että Yleisradio Oy sekä ohjelmistoluvan haltija saavat tasapuolisin ehdoin käytettäväkseen televisio-ohjelmistojen lähettämisessä tarvittavan kapasiteetin. Säännöksen tarkoituksena on kytkeä verkkolupa ja ohjelmistolupa toisiinsa ja se on välttämätön sen varmistamiseksi, että Yleisradio Oy ja ohjelmistoluvan haltijat kykenevät lähettämään ohjelmistonsa katsojille.

Saadessaan verkkoluvan yritys saa oikeuden taajuusalueen käyttöön ja hallintaan. Oikeus käyttää taajuutta ei ole kuitenkaan rajoitukseton vaan sitä rasittaa jo lupaa myönnettäessä suoraan lain nojalla ja toimilupaehdoissa tarkemmin määritelty velvollisuus huolehtia ohjelmistoluvan haltijoiden ja Yleisradio Oy:n tarpeista. Kysymys ei ole siten verkkoluvan haltijan omaisuuden kohdistuvasta käyttörajoituksesta vaan valmiiksi rajoitetun oikeuden myöntämisestä. Rajoitettu oikeus kohdistuu taajuuksiin, joiden ei voida katsoa olevan kenenkään omaisuutta.

Tämän vuoksi verkkolupaan sisältyvän ohjelmistojen lähetysoikeuden osalta ei ole kyse perustuslain omaisuuden suojaan piiriin kuuluvasta asiasta.

3.8. Valtion televisio- ja radiorahasto ja budjettivalta

Ehdotuksen mukaan valtion televisio- ja radiorahastosta annettua lakia muutettaisiin toimilupamaksun suuruutta koskevilta osilta siten, että analogista signaalia käyttäviltä kaupallisilta televisiotoiminnanharjoittajilta perittävät maksut puolittuisivat ja digitaalista signaalia käyttäviltä poistuisivat ensimmäisen toimilupakauden ajaksi kokonaan.

Televisio- ja radiorahasto on perustuslain 87 §:ssä tarkoitettu talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka käyttötarkoituksen olennaista laajentamista tarkoittavan lakiehdotuksen hyväksymiseen vaaditaan eduskunnassa vähintään kahden kolmasosan enemmistö annetuista äänistä. Perustuslakivaliokunta on käsitellyt televisio- ja radiorahaston suhdetta perustuslain 87 §:ään lausunnoissa PeVL 19/1998 vp (laki televisio- ja radiotoiminnasta) ja PeVL 23/1993 vp (laki Oy Yleisradio-Rundradion Ab:stä).

Oleennaista ehdotetussa muutoksessa on se, että rahasto ehdotetun muutoksen seurauksena pienenee. Perustuslain 87 §:n tarkoituksena on eduskunnan budjettivallan suojaaminen. Rahaston pienenemisen seurauksena eduskunnan budjettivalta kasvaa. Tämän vuoksi muutos on lain tarkoitus huomioon ottaen perustuslain 87 §:n kannalta ongelmaton.

3.9. Säättämisjärjestyksen arviointi

Edellä kerrotuilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Tästä huolimatta pidetään suotavana, että hallituksen esityksestä hankitaan perustusvaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**telemarkkinalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 30 päivänä huhtikuuta 1997 annetun telemarkkinalain (396 /1997) 5 §:n 3 momentti,

muutetaan lain nimike, 3 §:n 3 momentin 2 ja 5 kohta, 4 §:n 6 ja 13 kohta, 5 §:n otsikko ja 2 momentti, 8 §:n 2 momentin 9 kohta sekä 18 §:n 3 momentin 6 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 3 momentin 5 kohta ja 8 §:n 2 momentin 9 kohta laissa 566/1999 ja 18 §:n 3 momentin 6 kohta laissa 314/2001, sekä

lisätään lain 3 §:n 3 momenttiin sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 566/1999, uusi 6 ja 7 kohta, 4 §:ään sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 566/1999 ja 314/2001, uusi 3 a ja 3 b kohta, 7 §:ään uusi 7 ja 8 momentti, 8 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 566/1999 ja 314/2001, uusi 10 ja 11 kohta, 18 §:n 3 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laissa 314/2001, uusi 7 – 9 kohta sekä lakiin uusi 9 d ja 10 a § seuraavasti:

Viestintämarkkinalaki

3 §

Soveltamisala

Tämä laki ei koske:

2) radiolaitteiden käyttöä muuhun kuin yleiseen teletoimintaan;

5) lain soveltamisen kannalta vähäistä teletoimintaa sen mukaan kuin ministeriö erikseen päättää;

6) analogisia maanpäällisiä televisio- ja radioverkkoja lukuun ottamatta huomattavaa markkinavoimaa koskevaa 5 §:n 5 momenttia ja telemaksuja koskevaa 5 lukua;

7) televisio-ohjelmistojen lähettämistä tai tarjolla pitoa satelliitin välityksellä.

4 §

Määritelmiä

Tässä laissa tarkoitetaan:

3 a) *televisio- ja radioverkolla* televerkkoa, jota pääasiassa käytetään televisio- ja radio-ohjelmistojen lähettämiseen tai tarjolla pitoon;

3 b) *maanpäällisellä televisio- ja radioverkolla* televisio- ja radioverkkoa, jossa televisio- ja radio-ohjelmistoja lähetetään tai pidetään tarjolla vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä;

6) *telepalvelulla* palvelua, jonka tarjoaminen koostuu kokonaan tai osittain viestien siirrosta tai reitityksestä televerkossa tai televisio- ja radio-ohjelmistojen lähettamisestä

tai tarjolla pidosta televisio- ja radioverko-
sa;

13) *telepalveluyrityksellä* teleyritystä, joka tarjoaa telepalveluita televisio- tai radioverko-ssa tai joka hallinnassaan olevia telelaitteita käyttäen tarjoaa telepalveluita ja jolla on oikeudellinen ja tosiasiallinen mahdollisuus tarjota liittymiä palveluihinsa sekä sulkea liittymä tai muutoin estää käyttäjän pääsy näihin palveluihin;

5 §

Oikeus harjoittaa teletointia

Televerkkopalveluiden tarjonta yleisessä matkaviestinverkossa ja maanpäällisessä televisio- ja radioverkoissa on luvanvaraista 7 §:n mukaisesti.

7 §

Toimilupa

Toimilupaan, joka koskee televerkkopalvelun tarjontaa maanpäällisessä televisio- tai radioverkoissa (*verkkolupa*), voidaan liittää lisäksi ehtoja, jotka koskevat:

- 1) lähetystekniikkaa;
 - 2) jäljempänä 8 §:n 2 momentin 10 kohdassa tarkoitettua kapasiteettia ja sen varaimista toiminnan harjoittajien käyttöön;
 - 3) jäljempänä 8 §:n 2 momentin 11 kohdassa tarkoitettua kapasiteetin muuta käyttöä; sekä
 - 4) kanavanipun muuta hallintoa.
- Toimilupaehtoja voidaan muuttaa toimiluvan voimassaoloaikana toimiluvan haltijan suostumuksella ja muutoinkin, jos siihen on teknisestä kehityksestä tai luvanvaraisen toiminnan toimintaedellytyksissä tapahtuvasta olennaisesta muutoksesta johtuva erityinen syy.

8 §

Teleyrityksen velvollisuudet

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään teleyrityksen tulee:

9) luovuttaa sen kanssa liittymäsopimuksen tehneiden käyttäjiensä tilaajaluettelossa julkaistaviksi ilmoittamia tietoja niiden tilaajaluettelossa julkaisemista varten julkaisemisen kannalta käyttökelpoisessa muodossa tasapuolisin ja kohtuullisin ehdoin siten, että luovutuksesta perittävät maksut ovat kohtuullisissa suhteissa suoritekustannuksiin ottaen huomioon, mitä yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoinnin tietoturvaan annettussa laissa säädetään.

10) silloin kun teleyrityksellä on 7 §:ssä mainittu verkkolupa, osaltaan huolehtia siitä, että Yleisradio Oy sekä televisio- ja radio-toiminnasta annetun lain (744/1998) 7 §:ssä tarkoitetun ohjelmistoluvan haltija saavat tasapuolisin ehdoin käytettäväkseen toiminnan harjoittamiseen tarvittavan kapasiteetin;

11) silloin kun teleyrityksellä on 7 §:ssä mainittu verkkolupa, luovuttaa muille teleyrityksille vapaana olevaa kapasiteettia.

9 d §

Televisio- ja radioverkon vuokrausvelvollisuus

Teleyritys, jonka omistuksessa tai hallinnassa on maanpäällinen televisio- tai radioverkko, on velvollinen vuokraamaan toiselle teleyritykselle maanpäällistä televisio- tai radioverkkoa.

Teleyritys, jonka omistuksessa tai hallinnassa on muu kuin maanpäällinen televisio- tai radioverkko, on velvollinen vuokraamaan toiselle teleyritykselle vapaan ohjelmakanavan.

Vuokrausvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos 1 ja 2 momentissa tarkoitettu televisio- tai radioverkko taikka vapaa ohjelmakanava on tarpeellinen omistajan tai haltijan nykyistä tai kohtuullista tulevaa tarvetta varten.

3 luku

Televerkkojen- ja telepalveluiden yhteenliittäminen

10 a §

Poikkeus yhteenliittämisvelvollisuudesta

Yhteenliittämisvelvollisuutta koskevia säännöksiä ei sovelleta maanpäällisiin televisio- ja radioverkkoihin.

18 §

Teleyritysten keskinäiset maksut

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen teleyritysten keskinäisten maksujen tulee olla tasapuoliset ja kohtuulliset suoritteiden tuottamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin nähden, milloin:

6) Euroopan yhteisöjen lainsäädännössä edellytetään joidenkin telemaksujen tällaista sääntelemistä;

7) maksu peritään 8 §:n 2 momentin 10 tai 11 kohdassa tarkoitettusta suoritteesta;

8) maksun perii analogisen maanpäällisen televisio- ja radioverkon käyttämisestä televisio- ja radioverkon omistaja tai haltija, jolla on huomattava markkinavoima;

9) maksun perii 9 d §:ssä tarkoitettua suoritteesta televisio- ja radioverkon omistaja tai haltija, jolla on huomattava markkinavoima.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Voimassa oleva televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu toimilupa, siltä osin kuin se oikeuttaa lähettämään ja pitämään tarjolla televisio- ja radio-ohjelmistoja maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa sekä harjoittamaan vapaaksi jäävällä kapasiteetilla teletoimintaa (*verkkolupa*), on voimassa, kunnes kyseessä olevalle taajuudelle ja kanavanipulle myönnetään tämän lain mukainen toimilupa.

Jos 3 momentissa tarkoitettun toimiluvan haltijalle ei myönnetä tämän lain mukaista toimilupaa, toimiluvan haltijalla on oikeus saada valtiolta täysi korvaus vahingosta, joka aiheutuu siitä, ettei toimiluvanvaraiseen toimintaan hankittuja laitteistoja voida käyttää teletoimintaan eikä muutoinkaan kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla. Korvauksen perusteiden ja määräämisen suhteen on noudatettava, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977) säädetään lunastuskorvauksesta.

Televisio- ja radiotoiminnan harjoittamiseksi tarvittavasta toimiluvasta (*ohjelmistolupa*) säädetään televisio- ja radiotoiminnasta annetussa laissa.

Televerkkopalvelua tai telepalvelua televisio- ja radioverkossa tarjoavan teleyrityksen eriyttämisvelvollisuus alkaa tämän lain voimaantuloa seuraavan tilikauden alusta.

2.

Laki**televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan televisio- ja radiotoiminnasta 9 päivänä lokakuuta 1998 annetun lain (744/1998) 11 §:n 3 momentti,

muutetaan 7 §, 11 §:n 2 momentti, sekä 17 ja 42 § sekä

lisätään 20 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti:

7 §

Oikeus televisio- ja radiotoiminnan harjoittamiseen

Televisio- ja radiotoiminnan harjoittamiseen vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä on haettava valtioneuvostolta toimilupa (*ohjelmistolupa*).

Muusta kuin 1 momentissa tarkoitettu televisio- ja radiotoiminnan harjoittamisesta on ennen toiminnan aloittamista tehtävä 15 §:n 1 momentin mukainen ilmoitus Viestintävirastolle.

Yleisradio Oy saa harjoittaa analogista julkisen palvelun televisio- ja radiotoimintaa ilman toimilupaa niillä taajuuksilla, jotka on osoitettu sen käyttöön radiolain (1015/2001) 6 §:ssä tarkoitettussa taajuusalueiden käyttösuunnitelmassa.

Yleisradio Oy saa harjoittaa digitaalista julkisen palvelun televisio- ja radiotoimintaa ilman toimilupaa. Valtioneuvoston velvollisuutena on huolehtia siitä, että yhtiö saa käyttöönsä tässä toiminnassa tarvitsemansa määrän maanpäällisen televisio- ja radioverkon kapasiteettia ja että yhtiö voi käyttää sitä tarkoituksenmukaisesti. Teleyrityksen velvollisuudesta varata riittävä määrä edellä mainittua kapasiteettia säädetään tarkemmin viestintämarkkinalain (396/1997) 8 §:n 2 momentin 10 kohdassa.

11 §

Toimilupamääräykset

Toimilupaviranomaisella on oikeus antaa myös määräyksiä, jotka koskevat:

- 1) lähetysten alueellista kuuluvuutta tai näkyvyyttä;
- 2) vuorokautista lähetysaikaa;
- 3) lähetystekniikkaa ja siirtokapasiteettia;
- ja
- 4) viranomaistiedotusta ja toimintaa poikkeusoloissa.

17 §

Riippumattomien tuottajien ohjelmat

Televisiotoiminnan harjoittajan on varattava riippumattomien tuottajien tuottamille ohjelmille 15 prosenttia lähetysajastaan, johon ei lueta uutisille, urheilutapahtumille, kilpailunomaisille viihdeohjelmille, mainoksille, teleostoslähetyksille ja tekstitelevisiolähetyksille varattua aikaa, tai vaihtoehtoisesti 15 prosenttia ohjelmistobudjetistaan. Mainittuun riippumattomien tuottajien osuuteen lasketavista ohjelmista puolet on oltava viimeisen viiden vuoden aikana tuotettuja.

20 §

Yksinoikeuksien käyttö

Mitä 1 momentissa säädetään yksinoikeuksien käyttämisestä, sovelletaan vastaavasti eurooppalaisen rajat ylittävistä televisiolähetyksistä tehdyn yleissopimuksen muutospöytäkirjan CM (98)93 9a artiklan 2 kohdassa tarkoitetussa luettelossa mainittuihin tapahumiin.

42 §

Velvollisuus eräiden televisio- ja radiolähetysten jakeluun

Televerkkopalvelua muussa kuin maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa tarjoava teleyritys on velvollinen jakamaan kyseisessä verkossa ilman korvausta:

1) verkon sijaintikunnassa tavanomaisilla vastaanotinlaitteilla vastaanotettavissa olevat, valtioneuvoston myöntämän toimiluvan nojalla toimivien televisio- ja radiotoiminnan

harjoittajien koko maassa vastaanotettaviksi tarkoitetut lähetykset; sekä

2) Yleisradio Oy:n lähetykset.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske ohjelmistojen lähettämistä tai tarjolla pitoa satelliitin välityksellä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Toimiluvanhaltija, jolla on tämän lain voimaan tullessa voimassa oleva toimilupa televisio- ja radiotoimintaan ja joka haluaa jatkaa toimintaansa, ei ole velvollinen hakemaan uudelleen 7 §:ssä tarkoitettua toimilupaa (*ohjelmistolupa*), vaan se voi jatkaa televisio- ja radiotoiminnan harjoittamista voimassa olevan toimiluvan perusteella.

Toimiluvasta, joka oikeuttaa lähettämään vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä televisio- ja radio-ohjelmistoa sekä harjoittamaan vapaaksi jäävällä siirtokapasiteetilla teletoimintaa (*verkkolupa*), säädetään viestintämarkkinalaissa.

3.

Laki**valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan valtion televisio- ja radiorahastosta 9 päivänä lokakuuta 1998 annetun lain (745/1998) 40 §:n 3 momentti,
muutetaan 23 §:n 1 momentti ja 25 §:n 2 — 4 momentti sekä
lisätään 5 §:ään uusi 5 momentti ja 24 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

5 §

24 §

*Valtion televisio- ja radiorahaston varojen
käyttö*

Toimilupamaksun perusteena oleva liikevaihto

Valtion televisio- ja radiorahastosta televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen myönnettävään avustukseen sovelletaan lisäksi, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

23 §

Velvollisuus toimilupamaksun maksamiseen

Toimiluvanhaltija, jolle televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain (744/1998) 7 §:n nojalla on myönnetty toimilupa televisio- tai radiotoiminnan harjoittamiseen, on velvollinen maksamaan valtion televisio- ja radiorahastoon toimilupamaksun. Toimilupamaksu maksetaan erikseen kunkin toimiluvan osalta. Toimiluvanhaltija, jolle on myönnetty toimilupa harjoittaa televisio- tai radiotoimintaa digitaalista signaalia käyttäen, ei kuitenkaan ole velvollinen maksamaan toimilupamaksua ennen 1 päivää syyskuuta 2010.

Toimiluvanhaltijan, jolle on myönnetty toimiluvat televisio- ja radiotoimintaan sekä analogista että digitaalista signaalia käyttäen, on erotettava laskutuksessaan ja kirjanpidossaan eri toimilupien nojalla kertynyt liikevaihto siten, että se voidaan ottaa toimilupamaksun määräämisen perusteeksi. Jos sama ohjelmisto lähetetään sekä analogista että digitaalista signaalia käyttäen siten, että laskutusta ei voi luotettavasti erotella, Viestintävirasto vahvistaa sen osuuden, jonka on katsottava kertyneen digitaalisesta lähetyksestä. Viestintäviraston on osuutta vahvistaessaan otettava huomioon digitaalisen signaalin kulloinenkin näkyvyys- ja kuuluvuusalue sekä digitaalisten vastaanottimien lukumäärä.

25 §

Toimilupamaksun suuruus

Progressiivinen televisiotoiminnan toimilupamaksuasteikko on seuraava:

Liikevaihto	Toimilupamaksu alarajalla	Toimilupamaksu alarajan ylittäväs-tä liikevaihdon osasta
1000 euroa	1000 euroa	%
3400-5000	0	5,00
5000-6700	84	7,50
6700-10100	210	10,00
10100-	547	12,25

Progressiivinen radiotoiminnan toimilupamaksuasteikko on seuraava:

Liikevaihto	Toimilupamaksu alarajalla	Toimilupamaksu alarajan ylittäväs-tä liikevaihdon osasta
1000 euroa	1000 euroa	%
3400-8400	0	2,00
8400-13500	101	3,00
13500-	252	4,00

Alin toimilupamaksu on 500 euroa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Toimilupamaksua sovelletaan analogiseen radiotoimintaan 1 päivästä tammikuuta 2007 alkaen.

Vuoden 2002 toimilupamaksu määräytyy siten, että se lasketaan erikseen ajalle 1.1.-30.6.2002 (jäljempänä *alkuvuosi*) ja 1.7.-31.12.2002 (jäljempänä *loppuvuosi*). Kummankin maksun osan määrittämiseksi lasketaan lain 24 §:ssä tarkoitetun kalenterivuoden liikevaihdon perusteella se maksu, joka määrättäisiin, jos koko vuoden ajan sovellettaisiin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, ja se maksu, joka määrättäisiin, jos koko vuoden ajan sovellettaisiin tämän lain 25 §:n mukaista toimilupamaksuasteikkoa. Näillä perusteilla lasketaan alkuvuoden maksuprosentti tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten ja loppuvuoden maksuprosentti tämän lain 25 §:n toimilupamaksuasteikon mukaan. Vuoden 2002 toimilupamaksun määrä saadaan kertomalla alkuvuoden aikana kertynyt liikevaihto alkuvuoden maksuprosentilla ja loppuvuoden osuus kertomalla vastaavasti loppuvuoden aikana kertynyt liikevaihto loppuvuoden maksuprosentilla. Näin saadut alkujä loppuvuoden toimilupamaksumäärät lasketaan yhteen.

Ennen tämän lain voimaantuloa televisio- ja radiorahastosta annetun lain mukaisesti perityt digitaalisen televisiotoiminnan toimilupamaksut tilitetään takaisin toimiluvanhaltijalle kolmen kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

4.

Laki**Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Yleisradio Oy:stä 22 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1380/1993) 1 ja 3 §, 7 §:n 1 momentti sekä 8 ja 12 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 ja 12 § laissa 746/1998, ja *lisätään* lakiin uusi 7 a § seuraavasti:

1 §

Yhtiön asema

Yleisradio Oy on 7 §:n mukaista julkista palvelua liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla harjoittava osakeyhtiö. Yhtiö voi harjoittaa myös muuta toimintaa yhtiöjärjestyksensä mukaisesti.

Yhtiön oikeudesta harjoittaa televisio- ja radiotoimintaa säädetään erikseen. Toiminnan harjoittamisessa tarvittaviin teknisiin radiolaitteisiin sovelletaan, mitä radiolaissa (1015/2001) ja viestintämarkkinalaissa (396/1997) säädetään.

Yhtiöön sovelletaan osakeyhtiölain (734/1978) säännöksiä tässä laissa säädetyn poikkeuksin.

3 §

Yhtiön toimintaedellytykset

Liikenne- ja viestintäministeriön tulee ottaa huomioon 7 §:n mukaisen julkisen palvelun toimintaedellytykset kehitettäessä muuta televisio- ja radiotoimintaa siihen liittyvine oheis- ja lisäpalveluineen.

7 §

Julkinen palvelu

Yhtiön tehtävänä on tuoda täyden palvelun televisio- ja radio-ohjelmisto siihen liittyvine oheis- ja lisäpalveluineen jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. Näitä ja muita julkiseen palveluun liittyviä sisältöpalveluja voidaan tarjota kaikissa televerkoissa.

7 a §

Eriyttäminen

Jos yhtiö tarjoaa julkisen palvelun televisio- ja radio-ohjelmiston tuotannossa syntyntä aineistoa muualla kuin televisio- ja radiotoiminnassa, sen on eriytettävä julkisen palvelun televisio- ja radiotoiminnasta ja muusta julkisesta palvelusta muodostuva toimintansa toisistaan.

Eriyttämällä tarkoitetaan sitä, että eriytetäville toimintoille on laadittava tilikausittain tuloslaskelma ja julkisen palvelun toiminnalle myös tase. Tuloslaskelma ja tase, joiden tulee olla yhtiön kirjanpidosta johdettavissa, on laadittava soveltuvien osin kirjanpidon lain (1336/1997) säännösten mukaisesti.

Jos yhtiö ottaa omaan käyttöönsä julkisen

palvelun televisio- ja radiotoiminnassa tuotettua aineistoa tarjotakseen sitä muualla kuin televisio- ja radiotoiminnassa, sen tulee tapahtua samoin ehdoin kuin yhtiön luovuttaessa aineistoa yhtiön ulkopuoliseen käyttöön.

Viestintävirasto valvoo 1 – 3 momentin noudattamista. Yhtiön on Viestintäviraston pyynnöstä toimitettava tälle tilinpäätöksensä sekä eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet liitetietoineen.

8 §

Muut tehtävät

Yhtiökokous voi päättää muuttaa yhtiöjärjestystä siten, että yhtiö harjoittaa myös muuta toimintaa kuin 7 §:n mukaista julkista palvelua. Tällainen toiminta on järjestettävä kir-

janpidollisesti erilliseksi julkisen palvelun toiminnasta.

12 §

Mainonnan kieltö

Yhtiö ei saa lähettää mainontaa televisio- tai radio- ohjelmistojensa eikä muiden eri televerkoissa tarjoamiensa julkisen palvelun tehtävään kuuluvien sisältöpalveluiden yhteydessä.

Yhtiö ei saa tuottaa sponsoroitua ohjelmaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

5.

Laki**viestintähallinnosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan viestintähallinnosta 29 päivänä kesäkuuta 2001 annetun lain (625/2001) 2 § seuraavasti:

2 §

Viestintäviraston tehtävät

Viestintäviraston tehtävänä on:

1) huolehtia viestintämarkkina-
(396/1997), radiolaissa (1015/2001), postipalvelulaissa (313/2001), televisio- ja radio-
toiminnasta annetussa laissa (744/1998), valtion televisio- ja radiorahastosta annetussa laissa (745/1998) sekä yksityisyyden suojasta
televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta

annetussa laissa (565/1999) sille säädetyistä tehtävistä; sekä

2) hoitaa muut tehtävät, jotka sille muiden säännösten tai liikenne- ja viestintäministeriön määräysten mukaan kuuluvat.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 21 päivänä joulukuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ministeri *Kimmo Sasi*

*Liitteet
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

telemarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 30 päivänä huhtikuuta 1997 annetun telemarkkinalain (396/1997) 5 §:n 3 momentti,

muutetaan lain nimike, 3 §:n 3 momentin 2 ja 5 kohta, 4 §:n 6 ja 13 kohta, 5 §:n otsikko ja 2 momentti, 8 §:n 2 momentin 9 kohta sekä 18 §:n 3 momentin 6 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 3 momentin 5 kohta ja 8 §:n 2 momentin 9 kohta laissa 566/1999 ja 18 §:n 3 momentin 6 kohta laissa 314/2001, sekä

lisätään lain 3 §:n 3 momenttiin sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 566/1999, uusi 6 ja 7 kohta, 4 §:ään sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 566/1999 ja 314/2001, uusi 3 a ja 3 b kohta, 7 §:ään uusi 7 ja 8 momentti, 8 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 566/1999 ja 314/2001, uusi 10 ja 11 kohta, 18 §:n 3 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laissa 314/2001, uusi 7 – 9 kohta sekä lakiin uusi 9 d ja 10 a § seuraavasti

Viestintämarkkinalaki

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Soveltamisala

Tämä laki ei koske:

Tämä laki ei koske:

2) radiolaitteiden käyttöä *yleisradiolähetystoimintaan* tai muuhun kuin yleiseen teletoimintaan;

2) radiolaitteiden käyttöä muuhun kuin yleiseen teletoimintaan;

5) lain soveltamisen kannalta vähäistä teletoimintaa sen mukaan kuin ministeriö erikseen päättää.
(uusi)

5) lain soveltamisen kannalta vähäistä teletoimintaa sen mukaan kuin ministeriö erikseen päättää;

6) *analogisia maanpäällisiä televisio- ja radioverkkoja lukuun ottamatta huomattavaa markkinavoimaa koskevaa 5 §:n 5 momenttia ja telemaksuja koskevaa 5 lukua;*

7) *televisio-ohjelmistojen lähettämistä tai tarjolla pitoa satelliitin välityksellä.*

4 §

Määritelmiä

Tässä laissa tarkoitetaan:

(uusi)

(uusi)

6) *telepalvelulla* palvelua, jonka tarjoaminen koostuu kokonaan tai osittain viestien siirrosta tai reitityksestä televerkossa;

13) *telepalvelu yrityksellä* teleyritystä, joka hallinnassaan olevia telelaitteita käyttäen tarjoaa telepalveluita ja jolla on oikeudellinen ja tosiasiallinen mahdollisuus tarjota liittymiä palveluihinsa sekä sulkea liittymä tai muutoin estää käyttäjän pääsy näihin palveluihin;

Tässä laissa tarkoitetaan:

3 a) *televisio- ja radioverkolla televerkkoa*, jota pääasiassa käytetään televisio- ja radio-ohjelmistojen lähettämiseen tai tarjolla pitoon;

3 b) *maanpäällisellä televisio- ja radioverkolla televisio- ja radioverkkoa*, jossa televisio- ja radio-ohjelmistoja lähetetään tai pidetään tarjolla vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä;

6) *telepalvelulla* palvelua, jonka tarjoaminen koostuu kokonaan tai osittain viestien siirrosta tai reitityksestä televerkossa tai televisio- ja radio-ohjelmistojen lähettamisestä tai tarjolla pidosta televisio- ja radioverkossa;

13) *telepalvelu yrityksellä* teleyritystä, joka tarjoaa telepalveluita televisio- tai radioverkossa tai joka hallinnassaan olevia telelaitteita käyttäen tarjoaa telepalveluita ja jolla on oikeudellinen ja tosiasiallinen mahdollisuus tarjota liittymiä palveluihinsa sekä sulkea liittymä tai muutoin estää käyttäjän pääsy näihin palveluihin;

5 §

Teleyritykset

Televerkkopalveluiden tarjonta yleisessä matkaviestinverkossa on luvanvaraista 7 §:n mukaisesti.

Teletointa yksinomaan ohjelmien lähettämiseksi tai jakelemiseksi yleisölle ei edellytä tämän lain mukaista ilmoitusta eikä toimilupaa.

5 §

Oikeus harjoittaa teletointia

Televerkkopalveluiden tarjonta yleisessä matkaviestinverkossa ja *maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa* on luvanvaraista 7 §:n mukaisesti.

(kumotaan)

7 §

Toimilupa

(uusi)

Toimilupaan, joka koskee televerkkopalvelun tarjontaa maanpäällisessä televisio- tai radioverkossa (verkkolupa), voidaan liittää lisäksi ehtoja, jotka koskevat:

1) lähetystekniikkaa;

2) jäljempänä 8 §:n 2 momentin 10 kohdassa tarkoitettua kapasiteettia ja sen varaamista toiminnan harjoittajien käyttöön;

3) jäljempänä 8 §:n 2 momentin 11 kohdassa tarkoitettua kapasiteetin muuta käyttöä; sekä

4) kanavanipun muuta hallintoa.

(uusi)

Toimilupaehtoja voidaan muuttaa toimiluvan voimassaoloaikana toimiluvanhaltijan suostumuksella ja muutoinkin, jos siihen on teknisestä kehityksestä tai luvanvaraisen toiminnan toimintaedellytyksissä tapahtuvasta olennaisesta muutoksesta johtuva erityinen syy.

8 §

Teleyrityksen velvollisuudet

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, teleyrityksen tulee:

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään teleyrityksen tulee:

9) luovuttaa sen kanssa liittymäsopimuksen tehneiden käyttäjiensä tilaajaluettelossa julkaistaviksi ilmoittamia tietoja niiden tilaajaluettelossa julkaisemista varten julkaisemisen kannalta käyttökelpoisessa muodossa tasapuolisin ja kohtuullisin ehdoin siten, että luovutuksesta perittävät maksut ovat kohtuullisessa suhteessa suoritekustannuksiin ottaen huomioon, mitä yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta annetussa laissa säädetään.

(uusi)

9) luovuttaa sen kanssa liittymäsopimuksen tehneiden käyttäjiensä tilaajaluettelossa julkaisemista varten julkaisemisen kannalta käyttökelpoisessa muodossa tasapuolisin ja kohtuullisin ehdoin siten, että luovutuksesta perittävät maksut ovat kohtuullisessa suhteessa suoritekustannuksiin ottaen huomioon, mitä yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta annetussa laissa säädetään;

10) silloin kun teleyrityksellä on 7 §:ssä mainittu verkkolupa, osaltaan huolehtia siitä, että Yleisradio Oy sekä televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain (744/1998) 7 §:ssä tarkoitettujen ohjelmistoluvan haltija saavat tasapuolisin ehdoin käytettäväkseen toiminnan

harjoittamiseen tarvittavan kapasiteetin;

11) silloin kun teleyrityksellä on 7 §:ssä mainittu verkkolupa, luovuttaa muille teleyrityksille vapaana olevaa kapasiteettia.

(uusi)

9 d §

Televisio- ja radioverkon vuokrausvelvollisuus

Teleyritys, jonka omistuksessa tai hallinnassa on maanpäällinen televisio- tai radioverkko, on velvollinen vuokraamaan toiselle teleyritykselle maanpäällistä televisio- tai radioverkkoa.

Teleyritys, jonka omistuksessa tai hallinnassa on muu kuin maanpäällinen televisio- tai radioverkko, on velvollinen vuokraamaan toiselle teleyritykselle vapaan ohjelmakanavan.

Vuokrausvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos 1 ja 2 momentissa tarkoitettu televisio- tai radioverkko taikka vapaa ohjelmakanava on tarpeellinen omistajan tai haltijan nykyistä tai kohtuullista tulevaa tarvetta varten.

3 luku

3 luku

Televerkkojen- ja telepalveluiden yhteenliittäminen

Televerkkojen- ja telepalveluiden yhteenliittäminen

(uusi)

10 a §

Poikkeus yhteenliittämismuutoksesta

Yhteenliittämismuutoksesta koskevia säännöksiä ei sovelleta maanpäällisiin televisio- ja radioverkkoihin.

18 §

Teleyritysten keskinäiset maksut

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen teleyritysten keskinäisten maksujen tulee olla tasapuoliset ja kohtuulliset suoritteiden tuottamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin nähden, milloin:

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen teleyritysten keskinäisten maksujen tulee olla tasapuoliset ja kohtuulliset suoritteiden tuottamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin nähden, milloin:

6) Euroopan yhteisöjen lainsäädännössä edellytetään joidenkin telemaksujen tällaista sääntelemistä..

(uusi)

6) Euroopan yhteisöjen lainsäädännössä edellytetään joidenkin telemaksujen tällaista sääntelemistä;

7) maksu peritään 8 §:n 2 momentin 10 tai 11 kohdassa tarkoitettusta suoritteesta;

8) maksun perii analogisen maanpäällisen televisio- ja radioverkon käyttämisestä televisio- ja radioverkon omistaja tai haltija, jolla on huomattava markkinavoima;

9) maksun perii 9 d §:ssä tarkoitettusta suoritteesta televisio- ja radioverkon omistaja tai haltija, jolla on huomattava markkinavoima.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Voimassa oleva televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu toimilupa, siltä osin kuin se oikeuttaa lähettämään ja pitämään tarjolla televisio- ja radio-ohjelmistoja maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa sekä harjoittamaan vapaaksi jäävällä kapasiteetilla teletointaa (verkkolupa), on voimassa, kunnes kyseessä olevalle taajuudelle ja kanavanipulle myönnetään tämän lain mukainen toimilupa.

Jos 3 momentissa tarkoitettun toimiluvan haltijalle ei myönnetä tämän lain mukaista toimilupaa, toimiluvan haltijalla on oikeus saada valtiolta täysi korvaus vahingosta, joka aiheutuu siitä, ettei toimiluvanvaraiseen toimintaan hankittuja laitteistoja voida käyttää teletointaan eikä muutoinkaan kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla. Korvauksen perusteiden ja määräämisen suhteen on noudatettava, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977) säädetään lunastuskorvauksesta.

Televisio- ja radiotoiminnan harjoittamiseksi tarvittavasta toimiluvasta (ohjelmistolupa) säädetään televisio- ja radiotoiminnasta annetussa laissa.

Televerkkopalvelua tai telepalvelua televisio- ja radioverkossa tarjoavan teleyrityksen eriyttämiselvöllisyys alkaa tämän lain voimaantuloa seuraavan tilikauden alusta.

2.

Laki**televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan televisio- ja radiotoiminnasta 9 päivänä lokakuuta 1998 annetun lain (744/1998)

11 §:n 3 momentti,

muutetaan 7 §, 11 §:n 2 momentti, sekä 17 ja 42 § sekä

lisätään 20 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

Oikeus televisio- ja radiotoiminnan harjoittamiseen

Televisio- tai radiotoiminnan harjoittamiseen vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä on haettava valtioneuvostolta toimilupa.

Muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta televisio- ja radiotoiminnan harjoittamisesta on ennen toiminnan aloittamista tehtävä 15 §:n 1 momentin mukainen ilmoitus Telehallintokeskukselle.

Yleisradio Oy saa harjoittaa televisio- ja radiotoimintaa ilman toimilupaa niillä taajuuksilla, jotka 8 §:ssä tarkoitettussa suunnitelmassa on varattu sen käyttöön.

(uusi)

Televisio- ja radiotoiminnan harjoittamiseen vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä on haettava valtioneuvostolta toimilupa (*ohjelmistolupa*).

Muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta televisio- ja radiotoiminnan harjoittamisesta on ennen toiminnan aloittamista tehtävä 15 §:n 1 momentin mukainen ilmoitus *Viestintävirastolle*.

Yleisradio Oy saa harjoittaa *analogista julkisen palvelun* televisio- ja radiotoimintaa ilman toimilupaa niillä taajuuksilla, jotka *on osoitettu sen käyttöön radiolain (1015/2001) 6 §:ssä tarkoitettussa taajuusalueiden käyttösuunnitelmassa*.

Yleisradio Oy saa harjoittaa *digitaalista julkisen palvelun* televisio- ja radiotoimintaa ilman toimilupaa. Valtioneuvoston velvolli-

suutena on huolehtia siitä, että yhtiö saa käyttöönsä tässä toiminnassa tarvitsemansa määrän maanpäällisen televisio- ja radioverkon kapasiteettia ja että yhtiö voi käyttää sitä tarkoituksenmukaisesti. Teleyrityksen velvollisuudesta varata riittävä määrä edellä mainittua kapasiteettia säädetään tarkemmin viestintämarkkinalain (396/1997) 8 §:n 2 momentin 10 kohdassa.

11 §

Toimilupamääräykset

Toimilupaviranomaisella on oikeus antaa myös määräyksiä, jotka koskevat:

- 1) lähetysten alueellista kuuluvuutta tai näkyvyyttä;
- 2) vuorokautista lähetyssaikaa;
- 3) lähetystekniikkaa;
- 4) digitaalisissa lähetyksissä käytettävää ja kanavanippua ja sen käyttöön liittyvää yhteistyötä, siirtokapasiteettia ja siirtokapasiteetin muuta käyttöä; tai
- 5) viranomaistiedotusta ja toimintaa poikkeusoloissa.

Myöntäessään toimilupia digitaaliseen televisio- tai radiotoimintaan valtioneuvosto voi hakijoiden niin halutessa käsitellä samaan kanavanippuun tarkoitettuja ohjelmistoja koskevia hakemuksia yhtenä kokonaisuutena.

Toimilupaviranomaisella on oikeus antaa myös määräyksiä, jotka koskevat:

- 1) lähetysten alueellista kuuluvuutta tai näkyvyyttä;
- 2) vuorokautista lähetyssaikaa;
- 3) lähetystekniikkaa ja siirtokapasiteettia;

- 4) viranomaistiedotusta ja toimintaa poikkeusoloissa.
(kumotaan)

17 §

Riippumattomien tuottajien ohjelmat

Televisiotoiminnan harjoittajan on varattava riippumattomien tuottajien tuottamille ohjelmille 10 prosenttia lähetyksajastaan, johon ei lueta uutisille, urheilutapahtumille, kilpailunomaisille viihdeohjelmille, mainoksille, teostoslähetyksille ja tekstitelevisiolähetyksille varattua aikaa, tai vaihtoehtoisesti 10 prosenttia ohjelmistobudjetistaan. Mainittuun riippumattomien tuottajien osuuteen laskettavista ohjelmista puolet on oltava viimeisen viiden vuoden aikana tuotettuja.

Televisiotoiminnan harjoittajan on varattava riippumattomien tuottajien tuottamille ohjelmille 15 prosenttia lähetyksajastaan, johon ei lueta uutisille, urheilutapahtumille, kilpailunomaisille viihdeohjelmille, mainoksille, teostoslähetyksille ja tekstitelevisiolähetyksille varattua aikaa, tai vaihtoehtoisesti 15 prosenttia ohjelmistobudjetistaan. Mainittuun riippumattomien tuottajien osuuteen laskettavista ohjelmista puolet on oltava viimeisen viiden vuoden aikana tuotettuja.

20 §

Yksinoikeuksien käyttö

(uusi)

Mitä 1 momentissa säädetään yksinoikeuksien käyttämisestä, sovelletaan vastaavasti eurooppalaisen rajat ylittävistä televisiolähetyksistä tehdyn yleissopimuksen muutospöytäkirjan CM (98)93 9a artiklan 2 kohdassa tarkoitetussa luettelossa mainittuihin tapahtumiin.

42 §

Velvollisuus eräiden televisio- ja radiolähetysten jakeluun

Teleyritys, joka omistaa tai hallitsee pääasiassa televisio- ja radio-ohjelmistojen jakeluun tarkoitettua televerkkoa, on velvollinen jakamaan tässä verkossa ilman korvausta:

1) verkon sijaintikunnassa tavanomaisilla vastaanotinlaitteilla vastaanotettavissa olevat, valtioneuvoston myöntämän toimiluvan nojalla toimivien televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien koko maassa vastaanotettavaksi tarkoitetut lähetykset; sekä

2) Yleisradio Oy:n lähetykset.

(uusi)

Televerkkopalvelua muussa kuin maanpäällisessä televisio- ja radioverkossa tarjoava teleyritys on velvollinen jakamaan kyseisessä verkossa ilman korvausta:

1) verkon sijaintikunnassa tavanomaisilla vastaanotinlaitteilla vastaanotettavissa olevat, valtioneuvoston myöntämän toimiluvan nojalla toimivien televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien koko maassa vastaanotettaviksi tarkoitetut lähetykset; sekä

2) Yleisradio Oy:n lähetykset.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske ohjelmistojen lähettämistä tai tarjolla pitoa satelliitin välityksellä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Toimiluvanhaltija, jolla on tämän lain voimaan tullessa voimassa oleva toimilupa televisio- ja radiotoimintaan ja joka haluaa jatkaa toimintaansa, ei ole velvollinen hakemaan uudelleen 7 §:ssä tarkoitettua toimilupaa (ohjelmistolupa), vaan se voi jatkaa televisio- ja radiotoiminnan harjoittamista voimassa olevan toimiluvan perusteella.

Toimiluvasta, joka oikeuttaa lähettämään vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä televisio- ja radio-ohjelmistoa sekä harjoittamaan vapaaksi jäävällä siirtokapasiteetilla teletoimintaa (verkkolupa), säädetään viestintämarkkina- ja viestintämarkkina- ja viestintämarkkina- ja viestintämarkkina-

3.

Laki

valtion televisio- ja radorahastosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan valtion televisio- ja radorahastosta 9 päivänä lokakuuta 1998 annetun lain (745/1998) 40 §:n 3 momentti,
muutetaan 23 §:n 1 momentti ja 25 §:n 2 - 4 momentti sekä
lisätään 5 §:ään uusi 5 momentti ja 24 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

Valtion televisio- ja radorahaston varojen käyttö

(uusi)

Valtion televisio- ja radorahastosta televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen myönnettävään avustukseen sovelletaan lisäksi, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

23 §

Velvollisuus toimilupamaksun maksamiseen

Toimiluvanhaltija, jolle televisio- ja radio-toiminnasta annetun lain (744/1998) 9 §:n nojalla on myönnetty toimilupa televisio- tai radiotoiminnan harjoittamiseen, on velvollinen maksamaan valtion televisio- ja radorahastoon toimilupamaksun. Toimilupamaksu maksetaan erikseen kunkin toimiluvan osalta.

Toimiluvanhaltija, jolle televisio- ja radio-toiminnasta annetun lain (744/1998) 7 §:n nojalla on myönnetty toimilupa televisio- tai radiotoiminnan harjoittamiseen, on velvollinen maksamaan valtion televisio- ja radorahastoon toimilupamaksun. Toimilupamaksu maksetaan erikseen kunkin toimiluvan osalta. Toimiluvanhaltija, jolle on myönnetty toimilupa harjoittaa televisio- tai radiotoimintaa digitaalista signaalia käyttäen, ei kuitenkaan ole velvollinen maksamaan toimilupamaksua ennen 1 päivää syyskuuta 2010.

24 §

Toimilupamaksun perusteena oleva liikevaihto

(uusi)

Toimiluvan haltijan, jolle on myönnetty toimiluvat televisio- ja radiotoimintaan sekä analogista että digitaalista signaalia käyttäen, on erotettava laskutuksessaan ja kirjanpidossaan eri toimilupien nojalla kertynyt liikevaihto siten, että se voidaan ottaa toimilupamaksun määräämisen perusteeksi. Jos sama ohjelmisto lähetetään sekä analogista että digitaalista signaalia käyttäen siten, että laskutusta ei voi luotettavasti erottaa, Viestintävirasto vahvistaa sen osuuden, jonka on katsottava kertyneen digitaalisesta lähetyksestä. Viestintäviraston on osuutta vahvistaessaan otettava huomioon digitaalisen signaalin kulloinkin näkyvyys- ja kuuluvuusalue sekä digitaalisten vastaanottimien lukumäärä.

25 §

Toimilupamaksun suuruus

Progressiivinen televisiotoiminnan toimilupamaksuasteikkoon seuraava:

Liikevaihto	Toimilupamaksu alarajan kohdalla	Toimilupamaksu alarajan ylittävästä liikevaihdon osasta
milj.mk/ vuosi	milj.mk/ vuosi	%
20-30	0,00	10
30-40	1,00	15
40-60	2,50	20
60-	6.50	24,5

Progressiivinen televisiotoiminnan toimilupamaksuasteikko on seuraava:

Liikevaihto	Toimilupamaksu alarajalla	Toimilupamaksu alarajan ylittävästä liikevaihdon osasta
1000 euroa	1000 euroa	%
3400-5000	0	5,00
5000-6700	84	7,50
6700-10100	210	10,00
10100-	547	12,25

Progressiivinen radiotoiminnan toimilupamaksuasteikko on seuraava:

Liikevaihto	Toimilupamaksu alarajan kohdalla	Toimilupamaksu alarajan ylittävästä liikevaihdon osasta %
milj.mk/ vuosi	milj.mk/ vuosi	%
20-50	0,00	4
50-80	1,20	6
80-	3,00	8

Alin toimilupamaksuna perittävä summa on 50 markkaa.

Progressiivinen radiotoiminnan toimilupamaksuasteikko on seuraava:

Liikevaihto	Toimilupamaksu alarajalla	Toimilupamaksu alarajan ylittävästä liikevaihdon osasta %
1000 euroa	1000 euroa	%
3400-8400	0	2,00
8400-13500	101	3,00
13500-	252	4,00

Alin toimilupamaksu on 500 euroa.

40 §

Siirtymäsäännös

Toimilupamaksua sovelletaan kuitenkin radiotoimintaan 1 päivästä tammikuuta 2004 alkaen.

 (kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Toimilupamaksua sovelletaan analogiseen radiotoimintaan 1 päivästä tammikuuta 2007 alkaen.

Vuoden 2002 toimilupamaksu määräytyy siten, että se lasketaan erikseen ajalle 1.1.-30.6.2002 (jäljempänä alkuvuosi) ja 1.7.-31.12.2002 (jäljempänä loppuvuosi). Kummankin maksun osan määrittämiseksi lasketaan lain 24 §:ssä tarkoitetun kalenterivuoden liikevaihdon perusteella se maksu, joka määrättäisiin, jos koko vuoden ajan sovellettaisiin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, ja se maksu, joka määrättäisiin, jos koko vuoden ajan sovellettaisiin tämän lain 25 §:n mukaista toimilupamaksuasteikkoa. Näillä perusteilla lasketaan alkuvuoden

maksuprosentti tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten ja loppuvuoden maksuprosentti tämän lain 25 §:n toimitusmaksuasteikon mukaan. Vuoden 2002 toimitusmaksun määrä saadaan kertomalla alkuvuoden aikana kertynyt liikevaihto alkuvuoden maksuprosentilla ja loppuvuoden osuus kertomalla vastaavasti loppuvuoden aikana kertynyt liikevaihto loppuvuoden maksuprosentilla. Näin saadut alku- ja loppuvuoden toimitusmaksumäärät lasketaan yhteen.

Ennen tämän lain voimaantuloa televisio- ja radiorahastosta annetun lain mukaisesti perityt digitaalisen televisiotoiminnan toimitusmaksut tilitetään takaisin toimitusvanhaltijalle kolmen kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

4.

Laki**Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Yleisradio Oy:stä 22 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1380/1993) 1 ja 3 §, 7 §:n 1 momentti sekä 8 ja 12 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 ja 12 § laissa 746/1998, ja *lisätään* lakiin uusi 7 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Yhtiön asema

Yleisradio Oy on 7 §:n mukaista julkisen palvelun yleisradiotoimintaa harjoittava liikenneministeriön hallinnonalalla toimiva osakeyhtiö. Yhtiö voi harjoittaa myös muuta toimintaa yhtiöjärjestyksensä tai sille myönnetyn toimiluvan mukaisesti.

Yhtiön oikeudesta harjoittaa yleisradiolähetystoimintaa säädetään erikseen. Toiminnan harjoittamisessa tarvittaviin teknisiin radiolaitteisiin sovelletaan, mitä radiolaissa (517/1988) ja telemarkkinalaissa (396/1997) säädetään.

Yhtiöön sovelletaan osakeyhtiölain (734/1978) säännöksiä tässä laissa säädetyin poikkeuksin.

Yleisradio Oy on 7 §:n mukaista *julkista palvelua* liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla *harjoittava* osakeyhtiö. Yhtiö voi harjoittaa myös muuta toimintaa yhtiöjärjestyksensä mukaisesti.

Yhtiön oikeudesta harjoittaa *televisio- ja radiotoimintaa* säädetään erikseen. Toiminnan harjoittamisessa tarvittaviin teknisiin radiolaitteisiin sovelletaan, mitä radiolaissa (1015/2001) ja *viestintämarkkinalaissa* (396/1997) säädetään.

Yhtiöön sovelletaan osakeyhtiölain (734/1978) säännöksiä tässä laissa säädetyin poikkeuksin.

3 §

Yhtiön toimintaedellytykset

Liikenneministeriön tulee ottaa huomioon 7 §:n mukaisen julkisen palvelun *yleisradiotoiminnan* toimintaedellytykset kehitettäessä muuta yleisradiotoimintaa.

Liikenne- ja viestintäministeriön tulee ottaa huomioon 7 §:n mukaisen julkisen palvelun toimintaedellytykset kehitettäessä muuta *televisio- ja radiotoimintaa* siihen liittyvine *oheis- ja lisäpalveluineen*.

7 §

Julkinen palvelu

Yhtiön tehtävänä on tuoda täyden palvelun yleisradio-ohjelmisto jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin.

Yhtiön tehtävänä on tuoda täyden palvelun televisio- ja radio-ohjelmisto siihen liittyvine oheis- ja lisäpalveluineen jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. Näitä ja muita julkiseen palveluun liittyviä sisältöpalveluja voidaan tarjota kaikissa televerkoissa.

(uusi)

7 a §

Eriyttäminen

Jos yhtiö tarjoaa julkisen palvelun televisio- ja radio-ohjelmiston tuotannossa syntynyttä aineistoa muualla kuin televisio- ja radiotoiminnassa, sen on eriytettävä julkisen palvelun televisio- ja radiotoiminnasta ja muusta julkisesta palvelusta muodostuva toimintansa toisistaan.

Eriyttämällä tarkoitetaan sitä, että eriytettävälle toiminnolle on laadittava tilikausittain tuloslaskelma ja julkisen palvelun toiminnalle myös tase. Tuloslaskelma ja tase, joiden tulee olla yhtiön kirjanpidosta johdettavissa, on laadittava soveltuvin osin kirjanpitolain (1336/1997) säännösten mukaisesti.

Jos yhtiö ottaa omaan käyttöönsä julkisen palvelun televisio- ja radiotoiminnassa tuotettua aineistoa tarjotakseen sitä muualla kuin televisio- ja radiotoiminnassa, sen tulee tapahtua samoin ehdoin kuin yhtiön luovuttaessa aineistoa yhtiön ulkopuoliseen käyttöön.

Viestintävirasto valvoo 1 – 3 momentin noudattamista. Yhtiön on Viestintäviraston pyynnöstä toimitettava tälle tilinpäätöksensä sekä eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet liitetietoineen.

8 §

Muut tehtävät

Yhtiökokous voi päättää muuttaa yhtiöjärjestystä siten, että yhtiö harjoittaa myös muuta toimintaa kuin julkisen palvelun yleisradio-

Yhtiökokous voi päättää muuttaa yhtiöjärjestystä siten, että yhtiö harjoittaa myös muuta toimintaa kuin 7 §:n mukaista julkista palve-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

toimintaa. Tällainen toiminta on järjestettävä kirjanpidollisesti erilliseksi julkisen palvelun yleisradiotoiminnasta.

lua. Tällainen toiminta on järjestettävä kirjanpidollisesti erilliseksi julkisen palvelun toiminnasta.

12 §

Mainonnan kieltö

Yhtiö ei saa lähettää ohjelmistojensa yhteydessä televisio- eikä radiomainontaa. Valtioneuvostolla on kuitenkin oikeus erityisestä syystä myöntää yhtiölle ohjelmakohtainen oikeus tällaisen mainonnan lähettämiseen.

Yhtiö ei saa tuottaa sponsoroitua ohjelmaa

Yhtiö ei saa lähettää *mainontaa televisio- tai radio- ohjelmistojensa eikä muiden eri viestintäverkoissa tarjoamiensa julkisen palvelun tehtävään kuuluvien sisältöpalveluiden yhteydessä.*

Yhtiö ei saa tuottaa sponsoroitua ohjelmaa

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

5.

Laki**viestintähallinnosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan viestintähallinnosta 29 päivänä kesäkuuta 2001 annetun lain (625/2001) 2 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Viestintäviraston tehtävät

Viestintäviraston tehtävänä on:

1) huolehtia telemarkkina- (396/1997), radiolaissa (517/1988), postitoimintalaissa (907/1993), televisio- ja radiotoiminnasta annetussa laissa (744/1998), valtion televisio- ja radorahastosta annetussa laissa (745/1998) sekä yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoinnin tietoturvasta annetussa laissa (565/1999) sille säädettyistä tehtävistä; sekä

2) hoitaa muut tehtävät, jotka sille muiden säännösten tai liikenne- ja viestintäministeriön määräysten mukaan kuuluvat.

Viestintäviraston tehtävänä on:

1) huolehtia *viestintämarkkina- (396/1997), radiolaissa (1015/2001), postipalvelulaissa (313/2001), televisio- ja radiotoiminnasta annetussa laissa (744/1998), valtion televisio- ja radorahastosta annetussa laissa (745/1998) sekä yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoinnin tietoturvasta annetussa laissa (565/1999) sille säädettyistä tehtävistä; sekä*

2) hoitaa muut tehtävät, jotka sille muiden säännösten tai liikenne- ja viestintäministeriön määräysten mukaan kuuluvat.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.